

Barbara Melentjeff

VANHA VAI UUSI MINÄ?
Katsaus postmoderniin ja juutalaiskristilliseen
ihmiskäsitykseen

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Pro Gradu –tutkielma
Marraskuu 2022

TIIVISTELMÄ

Barbara Melentjeff: Vanha vai uusi minä? Katsaus postmoderniin ja juutalaiskristilliseen ihmiskäsitykseen.
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Elinikäinen oppiminen ja kasvatusta
Syyskuu 2022

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia postmodernin ja juutalaiskristillisen ideologian näkemyksiä maailmankuvasta, ihmiskäsityksestä ja kasvatuksesta. Maailmankuvat ovat kaikkien käsityksiemme perustana, joten niiden pohtiminen on ensiarvoisen tärkeää. Maailmankuvaa pohtiessa saamme vastauksen siihen, miksi teemme niin kuin teemme, ja ajattelemme niin kuin ajattelemme. Nämä ovat perustavanlaatuisia kysymyksiä kasvatusta ja koulutusta pohdittaessa.

Tutkimus toteutettiin narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Tutkimuksessa keskityttiin kahden länsimaissa vaikuttaneen ideologian, postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden, tutkimiseen. Narratiivinen menetelmä mahdollistaa usean ja erityyppisen lähteen läpikäymisen ja niiden yhdistämisen yhden aihealueen ympärille. Se mahdollistaa kokonaiskuvan saamisen laajasta aihealueesta, tässä tapauksessa kahdesta eri maailmankuvasta.

Tuloksissa on havaittavissa, miten maailmankuvan muutos vaikuttaa sekä yhteiskunnan eri osa-alueisiin, että yksittäisen ihmisen ajattelutapaan. Maailmankuvan valinta vaikuttaa ihmisen suhtautumiseen omaan itseensä, sekä muihin ihmisiin, sillä näkemykset ihmisestä olentona poikkeavat toisistaan. Maailmankuvan näkemykset ympäröivästä maailmasta, sekä sellaisista perustavanlaatuisista asioista, kuten moraalien, arvojen tai tiedon määritelmästä, vaikuttavat osaltaan kasvatukseen ja koulutuksen organisoimiseen ja kasvatuksen tavoitteisiin.

Tämän tutkimuksen myötä saatiin tietoa siitä, miten maailmankuvan valinta vaikuttaa yksilöön, yhteisöön ja yhteisön ensisijaiseen sosialisointiin välineeseen, eli kasvatukseen. Maailmankuva antaa suunnan kasvatukselle, ja näin ollen maailmankuvan muuttuessa, myös kasvatuksen suunta, eli eräänlainen ajatus yhteiskunnan ihanneihmisestä muuttuu. Tutkimuksessa myös tuli esiin monia haasteita, joita ilmenivät yhteiskunnassa, mikäli yhteiskunta organisoitaisiin yhden yksittäisen maailmankuvan mukaisesti.

Avainsanat: Ihmiskäsitys, maailmankuva, kasvatusta, postmodernismi, juutalaiskristillisuus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSMENETELMÄ	12
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	17
3.1	Maailmankuva	17
3.2	Ihmiskäsitys.....	20
3.3	Kasvatus	23
3.3.1	<i>Kasvatuksen kolme osa-aluetta</i>	25
3.3.2	<i>Muuttuva kasvatus</i>	28
4	TUTKIMUSTULOKSET	29
4.1	Mistä ihminen on peräisin? Juutalaiskristillisen ideologian mukainen maailmankuva ja ihmiskäsitys.....	29
4.1.1	<i>Luomiskertomus ja Imago Dei</i>	30
4.1.2	<i>Ihmiselämän suhteellisuus ja tarkoitus</i>	32
4.1.3	<i>Vapaa tahto ja syntiinlankeemus</i>	33
4.2	Mistä ihminen on peräisin? Postmodernin ideologian mukainen maailmankuva ja ihmiskäsitys.....	34
4.2.1	<i>Postmodernin ihmiskäsityksen alkuperä</i>	36
4.2.2	<i>Postmoderni ihminen ja sukupuoli</i>	38
4.3	Kuka juutalaiskristillisen identiteetin määrittää, ja mitkä ovat sen rajat?	39
4.3.1	<i>Ihmisen luominen</i>	40
4.3.2	<i>Pyhitys</i>	41
4.4	Kuka postmodernin identiteetin määrittää, ja mitkä ovat sen rajat?	43
4.4.1	<i>Postmoderni ymmärrys identiteetistä</i>	44
4.4.2	<i>Muuttuva identiteetti</i>	45
4.5	Millaisen pohjan juutalaiskristillinen ihmiskäsitys antaa kasvatukselle?	48
4.5.1	<i>Juutalaiskristillisen kasvatuksen tarkoitus</i>	48
4.5.2	<i>Arvosidonnainen kasvatus</i>	49
4.6	Millaisen pohjan postmoderni ihmiskäsitys antaa kasvatukselle?	51
4.6.1	<i>Postmodernin kasvatuksen tarkoitus</i>	51
4.6.2	<i>Postmoderni arvokasvatus</i>	52
4.6.3	<i>Sukupuolikasvatus</i>	53
4.6.4	<i>Kasvatus on jo muuttunut</i>	54
5	POHDINTA	55
5.1	Usko yhteen suureen narratiiviin.....	56
5.2	Subjektiiiset vai objektiiviset arvot?	57
5.3	Ihmiskäsityksen ja identiteetin tulkinnot	58
5.4	Sukupuolikäsitykset ja identiteetti	60
5.5	Muuttunut kasvatus	62
5.5.1	<i>Vanha vai uusi oppilas?</i>	63
5.5.2	<i>Kasvatuksen ja opetuksen aineisto</i>	65
5.6	Tutkimuksen luotettavuus	66
6	LÄHTEET	69

1 JOHDANTO

Vastaus kysymykseen ”millainen on ihminen” on vahvasti historialliseen aikaan ja paikkaan sidottu (Värri, 2004, 14). Yksikään näkökulma siihen ei ole saavuttanut ehdottoman ja pysyvän totuuden asemaa maailmassa, vaan näkökulmat ovat tulleet ja menneet ajan vallitsevien aatteiden mukaan. Kysymyksenä se on kuitenkin merkittävä ja pohtimisen arvoinen. Kuka minä olen, on luonnollisesti ihmistä kiinnostava ja vaivaava kysymys, jonka ajankohtaisuus ei ole vähentynyt vuosien mittaan, vaan se on yhä ajatuksiemme keskiössä sekä yksityisesti, että yhteisönä. Siihen ovat tarjonneet vastauksiaan lukuisat uskonnot, aatteet ja filosofiat, joiden kautta ihmiset ovat tulkinneet itseään ja heitä ympäröivää maailmaa. Aiheen painoarvo tulee hyvin ilmi silkassa kilpailevien väittämien, vastauksien ja totuuksien määrässä, mitä aiheesta on vuosien saatossa sanottu ja kirjoitettu. Jatkuvan kiinnostuksen ja pohdinnan seurauksena meillä on nyt suuri joukko erilaisia ihmiskäsityksiä, joiden omaksumisella, ja joiden mukaan elämisellä, on hyvinkin erilaisia seurauksia. Eriävistä ihmiskäsityksen teorioista huolimatta ihmiskäsityksen omaksuminen pidetään tärkeänä ja välttämättömänä. Jokaisen ihmisen pitää omalta osaltaan muodostaa oma ihmiskäsityksensä, sillä se toimii lähtökohtana ja perustuksena kaikelle muulle hänen elämässään. Tässä työssä pohditaan ihmiskäsityksen merkitystä ihmiselle ja yhteiskunnalle, sekä pohditaan seurauksia tietyn ihmiskäsityksen valitsemiselle esimerkin kautta, eli vertailemalla kahta erilaista maailmankuvaa ja niiden tarjoamaa ihmiskäsitystä.

Ihmisen itseä ja omaa identiteettiään koskevia kysymyksiä ei voida pitää kontekstista irrallisina, vaan ne täytyy sijoittaa paikkaan ja aikaan, eli omaan historialliseen kontekstiinsa (Sarup, 1996, 48). Ihmiskäsitys, eli vastaus kysymykseen ”mikä on ihminen”, on yksi osa suurempaa kokonaisuutta, jota sanotaan maailmankuvaksi, tai joissain tapauksissa myös suureksi narratiiviksi. Jokaisella yhteisöllä on oma maailmankuva, eli kokonaisvaltainen tapa ymmärtää maailmaa (Vidal, 2008, 7).

Yksinkertaistettuna, se tarkoittaa perspektiiviä tai näkökulmaa, jonka kautta ihmiset katsovat ja tulkitsevat elämää (Sire, 2015, 24). Ihmiskäsitys on senhetkisen ajan ja paikan mukaisen maailmankuvan tulos. Eri maailmankuva tarkoittaa erilaista ihmiskäsitystä, ja sen myötä myös erilaista tavoiteltavaa "ihanneihmisen" mallia. Ajan saatossa vaihtuneet maailmankuvat ovat tuoneet mukanaan uudenlaisen ihmiskäsityksen ja ihmisen ihanteen. Oman identiteetin pohtiminen ja yksilöksi kasvaminen ei siis tapahdu tyhjiössä, vaan ihminen syntyy aina tiettyyn yhteisöön ja historialliseen kontekstiin, jolla on vaikutus hänen koko elämäänsä. Lauri Rauhala (2014, 33–34) nimeää tämän ihmistä ympäröivän kontekstin situaatioksi, joka on jokaiselle yksilölle henkilökohtainen, vaikka se sisältääkin paljon jaettuja kokemuksia yhteiskunnallisella tasolla. Oman yksilöllisen situaationsa kautta ihminen pyrkii selvittämään käsityksensä omasta itsestä, ihmisyydestä ja maailmasta. Situaatiomme, eli meitä ympäröivä yhteiskunta ja siinä vallitsevat uskonnot, käsitykset, arvot ja normit vaikuttavat väistämättä siihen, millaisia rakennuspalikoita tähän pohdintaan on tarjolla, ja millaisiin päätöksiin ihmiset sekä yksityisesti että kollektiivisesti tulevat. Yksilöksi kasvaminen ja yksilön identiteetin muodostuminen on siis sekä yksilöllinen että yhteisöllinen prosessi (Värri, 2004, 25). Yksilöllisyys näkyy ihmisen omassa, ainutlaatuisessa persoonassa, ja identiteetin rakentumisen prosessissa, jonka jokaisen yksilön on yksin tehtävä. Yhteisöllisyys vuorostaan näkyy päivittäisissä ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa, jotka osaltaan vaikuttavat yksilön identiteettiprosessiin, sekä niissä yhteiskunnan tarjoamissa puitteissa, joiden sisällä toiminta tapahtuu. Ihmisestä ei Purjon (2014, 15) mukaan voi tulla persoona, ellei hän ole suhteessa muihin persooniin. Tämä tekee yksilöllisestä ihmisestä tulemisen prosessista yhteisöllistä, ja yksittäisestä ihmisestä osan kokonaisuutta. Tähän isompaan kokonaisuuteen pyritään kasvatusprosessin avulla orientoimaan tulevat sukupolvet.

Vallitseva maailmankuva ja sen mukainen ihmiskäsitys aletaan omaksumaan jo nuoruudessa kasvatuksen myötä, ja sen vaikutukset näkyvät läpi elämän. Omaksumamme ihmiskäsitys sekä yhteisön vallitsevan maailmankuvan mukainen "ihanneihminen" vaikuttavat omiin valintoihimme sekä suhtautumiseemme muihin ihmisiin, ja myös siihen, miten päätämme kasvattaa tulevan sukupolven. Maailmankuva, ihmiskäsitys, arvot ja kasvatus ovat siis vahvasti sidoksissa toisiinsa. Niillä on yhdessä suuri merkitys yhteiskunnan rakentumisen ja järjestäytymisen kannalta ja myös yksilön

identiteetin kehityksen ja itseksi kasvamisen osalta. Vallitsevan maailmankuvan ja ihmiskäsityksen mukainen kasvatusta määrittää lapsen situaatiota, eli ympäristöä, jossa lapsen identiteetti muodostuu. Kasvatusta periaatteilla ja menetelmillä on siis suuri merkitys lapsen muodostumisvaiheessa olevalle identiteetille. Kasvatusta prosessi muodostetaan tukemaan niitä arvoja, jotka ovat senhetkisen yhteiskunnan maailmankuvan mukaisia. Myös kasvatusta prosessi itsessään on maailmankuvan ja maailmankuvan mukaisen ihmiskäsityksen mukainen. Kuten jo alussa mainittiin, yksikään maailmankuva ei ole pysyvä, eikä yksikään ihmiskäsitys ole saavuttanut totuuden asemaa maailmassa. On luonnollista, että maailmaa ohjaavat filosofiat ja aatteet vaihtuvat, muuttavat muotoaan, vahvistuvat tai heikkenevät ajan saatossa. Maailmankuvien liikettä voidaan kuvailla heiluriksi, joka liikkuu edestakaisin erilaisten käsitysten välillä. Tänä päivänä vallitseva näkemys ei välttämättä ole enää huomenna ajankohtainen. Huolimatta ideoiden vaihtuvuudesta, niillä on silti hyvin paljon merkitystä jokaisen ihmisen elämään, joten jokainen maailmankuva ja ihmiskäsitys ovat kritiikin ja pohdinnan arvoisia. Senhetkellä maailmankuvalla ja ihmiskäsityksellä, sekä niiden varaan rakennetulla kasvatustalla on suurta vaikutusta yksilön elämään. Morelandin ja Craigin (2017, 14) mukaan ideat ja uskomukset määrittävät sen, millaisia ihmisiä meistä tulee. Maailmankuva ja sen mukainen ihmiskäsitys vaikuttavat yhteisössä vallitseviin ihanteisiin ja sen myötä myös siihen, miten tuleva sukupolvi halutaan kasvatusta. Purjo (2014, 14) yhtyy tähän sanoessaan, että ihmiskäsityksemme vaikuttaa väistämättä siihen, miten toimimme yhdessä ja miten kohtelemme muita ihmisiä. Hän jatkaa, että ihmiskäsityksemme voi vaikuttaa ”jopa kohtalokkaalla tavalla omaan toimintaamme”, sekä tietysti ihmisten välisiin suhteisiin (Purjo, 2014, 14). Rauhalan (2014, 186) mukaan kasvatusta mahdollisuudet ovat suuret, mutta kasvattajalla on myös valtava vastuu toiminnastaan, sillä kasvatusta suunta voi olla positiivinen tai negatiivinen. Kasvatustalla voi suoraan vaikuttaa ihmisen elämäntilanteeseen (Rauhala, 2014, 186), joten ei ole yhdentekevää, millaiset arvot ovat kasvatusta perustana. Tämän vuoksi yhteisön senhetkinen vallitseva maailmankuva ja kyseisen maailmankuvan mukainen ihmiskäsitys ovat tutkimisen ja kyseenalaistamisen arvoisia, sillä ne vaikuttavat suoraan ihmisten tulkintaan maailmasta, itsestään ja myös muista ihmisistä. Myös Lauri Rauhala varoittaa ihmiskäsityksen vaaroista sanoessaan, ettei yhden ihmisen vääristyneellä ihmiskäsityksellä ehkä ole vielä suurta merkitystä, mutta

jos kyseinen ihminen sattuu olemaan valtaa pitävä henkilö, seuraukset voivat olla tuhoisat (Rauhala, 2014, 18–19). Maailmankuvamme, ihmiskäsityksemme ja kasvatustapamme eivät siis ole yhdenmukaisia, vaan niillä on suuria, yksilön ylittäviä vaikutuksia.

Tässä työssä tarkastellaan ihmiskäsitystä ja kasvatusta kahden länsimaissa vaikuttaneen, ja edelleen vaikuttavan, maailmankuvan, juutalaiskristillisyyden ja postmodernismin, kautta. Aihetta on helpompi lähestyä vertailun avulla, sillä samalla voidaan pohtia erilaisia aiheita antamalla konkreettisia esimerkkejä, jotka tulevat eri ihmiskäsityksistä. Esimerkeiksi valikoidut ihmiskäsitykset edustavat länsimaisen ihmiskäsityksen ääripäitä: juutalaiskristillisuus on pitkät perinteet omaava, muuttumaton, pysyvyyttä vaaliva maailmankuva, kun taas postmodernismi on uusi, jatkuvaa ja arvaamatonta muutosta puoltava ideologia. Juutalaiskristillisyyden voidaan nähdä edustavan “vanhaa minää” ja postmodernismin “uutta minää”. Alle on avattu tarkemmin ideologioiden syntyä ja niiden vaikutuksia länsimaissa, erityisesti Euroopassa.

Juutalaiskristillisuus on pitkään ollut länsimaissa vallitseva ideologia, jonka kautta maailmaa on tulkittu (Sire, 2015, 18–19). Sen arvot ja ihanteet ovat kiteytettynä Raamatun teksteissä, jotka ovat pysyneet samoina vuosisadasta toiseen, riippumatta ajasta ja paikasta. Juutalaiskristillisuus ei näin ollen ole ideologiana sidoksissa ajan muuttuviin ilmiöihin tai uusiin arvoihanteisiin, vaan Jeesuksen oppi ja elämäntapa vaikuttavat edelleenkin ihmisiin, ja ovat nykyäänkin monille merkittäviä ja ajankohtaisia. Juutalaiskristillinen maailmankatsomus on kokonaisvaltainen, elämän joka osa-alueelle ulottuva suuri narratiivi, joka antaa kontekstin ihmisen elämälle. Se sisältää vastauksia ihmisen alkuperästä, ihmisen maanpäällisen elämän tarkoituksesta, sekä oikeanlaisesta, moraaliseen elämästä. Länsimaiden arvoperusta on pitkään ollut Raamattuun pohjaava, ja Raamatusta kumpuava arvomaailma on nähtävissä esimerkiksi yhteiskunnan laeissa ja normeissa sekä ihmiselämän oletetussa arvossa (Franke, 2019, 4). Raamatun perinteen hallitseva ote on kuitenkin alkanut länsimaissa rappeutua, ja sen haastajaksi on asettunut relativismiin pohjaava postmodernismi (Sire, 2015, 47). Muutoksen voidaan nähdä juontavan juurensa valistukseen, jolloin Raamatun kyseenalaistaminen ja ennen totuutena pidettyjen väitteiden rappeutuminen suuremmissa mittakaavassa alkoi. Jumalaa ei nähty enää ylimpänä auktoriteettina, vaan tilalle nostettiin ihminen, ja

maailmankuva muuttui sen seurauksena jumalakeskeisestä ihmiskeskeiseksi. Käsitys Jumalasta ja usko kaikkivaltiaaseen siirtyi julkiselta areenalta enemmänkin yksityisasiaksi (McCalman & Fisher, 2012, 205) Uskonnon sijaan tieteestä haettiin vastauksia elämän suuriin ja pieniin kysymyksiin, ja ihmisestä muotoutui kaiken kiintopiste Jumalan sijaan. Ihmisen järki nostettiin ylivertaiseksi ja asetettiin Jumalan ikuisen moraalilain tilalle (McCalman & Fisher, 2012, 205). Muutos länsimaisessa ajattelutavassa eteni valistuksen ja modernismin kautta nykyään vallitsevaan postmodernismiin.

Postmodernismi puolestaan syntyi vastauksena modernismille (Brown 2005, 12). Modernismin aikakaudella määriteltiin tieteellistä tutkimusmenetelmää käyttäen mikä on ihmiselle ja ihmismielelle normaalia ja optimaalista (Brown, 2005, 15–16). Tieteen kuvailemasta todellisuudesta tehtiin normi, ja poikkeavuudet yritettiin taivuttaa tieteellisen normaalin mukaiseksi (Brown 2005,15). Yhteiskunnan tehokkuuden kasvaessa ja sivistyksen edetessä ihminen ei kuitenkaan kukoistanut, vaan sivistys ja kehitys johtivat myös pahuuden yhä tehokkaampaan muotoon (Puolimatka, 2011, 18–19). Postmodernistit julistivat modernin ajan suurten ajatusten kuoleman, ja uuden aikakauden alkamisen 1900-luvun loppupuolella (Wojcik Radkowska, 2018, 125). Maailmansotien jälkeiseen tuhoutuneeseen maailmaan tarvittiin jotain uutta, mikä ei toistaisi vanhoja virheitä, vaan ohjaisi ihmisen ulos vanhoista kahleista. Postmodernismi asettuikin kaikkea vanhaa vastaan, ja loi uuden aikakauden. Postmodernismia kuvaillaan monin eri tavoin. Jotkut pitävät sitä kokonaisvaltaisena maailmankuvana tai filosofiana, mutta toiset sanovat sen olevan liian puutteellinen täyttääkseen maailmankuvan määritelmän (Mykulanyets, 2019, 43). Sen sanotaan ennemminkin olevan ajattelutapa, mielentila tai asenne, joka jatkuvasti kyseenalaistaa kaikkea, eikä hyväksy absoluuttisia totuuksia (Adlbekian, 2017, 26). Nemoianun (2010, 15) mukaan relativismi on skeptisismien ohella yksi tärkeä postmodernismia määrittävä tekijä. Simin (2011b, 3–4) mukaan postmodernismia voi hyvin kuvata skeptiseksi filosofiseksi liikkeeksi, sillä sen tehtävänä on haastaa auktoriteetteja ja kulttuurisia normeja. Postmodernismi on tullut uudistamaan ymmärrystä tiedosta (Brown, 2005, 33). Siinä asetetaan kyseenalaiseksi ihmisen kyky objektiivisen totuuden representoimiseen, ja todetaan, että kaikki tieto suodattuu ihmisen subjektiivisen ymmärryksen ja kokemuksen kautta, eikä siihen voi näin ollen luottaa (Globus, 1995, 127 & Forghani ym., 2015, 99). Eriävistä ja

monipuolisista mielipiteistä huolimatta on silti mahdollista kuvailla postmodernismin ydinajatuksia, jotka toistuvatkin useissa tähän työhön käytetyissä lähdeteksteissä, ja näin saada selkoa tämän uuden ajattelutavan vaikutuksista. Postmodernismin ydinajatuksien lisäksi toinen vahvasti jaettu käsitys siitä on kyseisen ajattelutavan levinneisyys ja laaja vaikutuspiiri (Sim, 2011a, Vii). Postmodernismi on lähtöisin Ranskasta, ja se on vaikuttanut 1900-luvun puolivälistä asti enimmäkseen länsimaissa (Fischer, 2014, 29). Näin ollen myös sen aiheuttamat muutokset yhteiskunnassa rajautuvat pääosin länsimaihin. Vaikutukset ovat kuitenkin vahvoja ja yhteiskunnallisesti melko laajalle ulottuvia. Esimerkiksi Mykulanynetsin (2019, 43) ja Franken (2019, 1) mukaan suurten narratiivien kritisoimisen lisäksi postmoderni ajattelu asettaa koko ihmisyyden käsitteen kritiikin alaisuuteen ja pakottaa meidät uudelleenmäärittämään käsityksiämme ihmisyydestä ja ihmisenä olemisesta. Vaikka postmodernismi on alkuperältään suuria narratiiveja haastava ja kritisoiva ajattelutapa, niin se on nykyään noussut itsekkin yhdeksi suureksi narratiiviksi tai maailmankuvaksi, jonka kautta maailmaa ja ihmisyyttä tulkitaan (Sim 2011b, 12). Postmodernismin vaikutuksia on toistaiseksi vielä mahdotonta arvioida, sillä se ei ole saavuttanut vielä koko potentiaaliaan. Länsimaissa maailmankuvan heiluri kuitenkin osoittaa yhä vahvemmin postmodernismin suuntaan.

Tässä tutkimuksessa tavoitteena on vertailla näiden kahden ideologian, postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden, antamia vastauksia koskien maailmaa ja erityisesti ihmistä. Keskiössä on siis ideologioiden ihmiskäsitys, niiden mukainen käsitys ihmisen alkuperästä ja identiteetistä, sekä mahdolliset rajat mitä ihmisen identiteetille on asetettu. Lisäksi tarkastellaan, millaisen pohjan kasvatukselle nämä ideologiat ja niiden ihmiskuvat antavat, sillä yhteiskunnan maailmankuvassa ja ihmiskäsityksessä tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös ensisijaiseen sosialisointivälineeseen, eli kasvatukseen. Ideat voivat muuttaa maailmaa parempaan tai pahempaan suuntaan (Fodor, 2017, 12). Niiden tutkiminen ja kyseenalaistaminen on siis tärkeää, sillä emmehän halua kasvattaa uutta sukupolvea sellaisen maailmankuvan mukaisesti, jonka vaikutuksia emme osaa arvioida. Aihetta lähestytään kolmen tutkimuskysymyksen kautta, joiden avulla vastauksia on helpompi jäsentää ja myös vertailla toisiinsa. Jokainen kysymys käsitellään sekä juutalaiskristillisen että postmodernin ideologian näkökulmasta. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mistä ihminen on peräisin? Eli millainen on ideologioiden maailmankuva ja ihmiskäsitys.
2. Miten identiteetti määrittyy ja mitkä ovat sen rajat?
3. Millaisen pohjan juutalaiskristillinen tai postmoderni ihmiskäsitys antaa kasvatukselle?

Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, sillä näin saadaan muodostettua jonkinlainen kokonaiskuva kirjoittajien ajatuksista, jotka lähestyvät maailmankuvaa ja ihmiskäsitystä eri näkökulmista. Erityisesti narratiivinen ote kirjallisuuskatsauksessa mahdollistaa monenlaisen lähteen sisällyttämisen tutkimukseen, jolloin se on laajaan aihepiiriin erityisen soveltuva. Ihminen ja ihmiskäsitys ovat aiheina laajalle ulottuvia ja eri aihealueita koskettavia käsitteitä. Kirjallisuuskatsaus tässä tapauksessa mahdollistaa usean erilaisen äänen esiin tuomisen ja monenlaisen lähdetekstin läpikäymisen. Tutkimuksessa tiedostetaan, että rajatun kirjallisuuden perusteella aiheesta on mahdotonta saada kattavaa kuvaa, sillä sekä postmodernismi että juutalaiskristillisuus ovat monitulkintaisia maailmankatsomuksia, joiden sisällä on paljon erilaisia ryhmittymiä ja koulukuntia. Lisäksi tässä työssä käytettävät keskeiset käsitteet, maailmankuva, ihmiskuva ja kasvatustieteet, ovat nekin melko laajoja käsitteitä, joille löytyy erilaisia määritelmiä. Pintaa syvemmälle ulottuva tutkimus vaatisi näiden useiden käsitteiden syvällisemmän tutkinnan. Tämän työn tarkoituksena on kuitenkin toimia johdattelevana tekstinä ideologioiden tarjoamaan maailmankuvaan ja ihmiskuvaan, jonka jälkeen lukija voi halutessaan syventyä tarkemmin aiheisiin ja muodostaa oman mielipiteensä. Aiheena ihmiskäsitys on aina ajankohtainen, sillä niin kuin yhteiskunnassamme vallitseva maailmankuva, niin ihmiskäsityksemmekin on jatkuvassa muutostilassa, ja jokainen muutos vaikuttaa jollain tavalla tapaamme toimia, puhua tai käsittää maailmaa. Postmodernin murroksen myötä ihmiskäsitys on kokenut ja kokemassa mahdollisesti suurinta ja nopeinta muutosta, mitä tähän asti on Euroopassa tapahtunut. Millainen on tämä uusi suunta, ja miten se eroaa vanhasta? Tämän tekstin myötä nuo kysymykset tulevat toivottavasti selvemmiksi.

2 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämän työn tutkimusmenetelmänä on kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksia käytetään erityisesti silloin, kun halutaan koota yhteen laajaa ja monipuolista aineistoa jostain tietyistä aiheista (Efron & Ravid, 2018, 2). Menetelmänä se on erityisen toimiva, kun tarkoituksena on kuvailla ja koota jo olemassa olevaa tietoa uuden tiedon tuottamisen sijaan (Ferrari, 2015, 230). Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tarkastella aiheita, joista on olemassa useampia eriäviä mielipiteitä ja näkemyksiä, ja koota ne yhteen (Ferrari, 2015, 230). Kirjallisuuskatsauksia käytetäänkin usein muiden tutkimuksien yhteydessä tutkimuksien pohjana, jolloin katsaukseen koottu tieto jostain aiheesta toimii alkupisteenä, jonka päälle uusi tutkimus rakennetaan (Efron & Ravid, 2018, 2). Näin ollen kirjallisuuskatsaus voi toimia itsenäisenä tutkimuksena, mutta myös laajemman tutkimuksen yhtenä osana (Efron & Ruth, 2018, 3).

Kirjallisuuskatsauksia on useita erilaisia. Esimerkkeiksi voidaan nostaa systemaattinen kirjallisuuskatsaus, narratiivinen kirjallisuuskatsaus ja mixed-method -kirjallisuuskatsaus, joista jokaisella on oma käyttötarkoituksensa ja toteuttamistapansa. Tämän tutkimuksen tarkemmaksi menetelmäksi valikoitui narratiivinen kirjallisuuskatsaus, joka on esimerkiksi systemaattista kirjallisuuskatsausta vapaamuotoisempi (Ferrari, 2015, 230). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus lähtee rajatusta tutkimuskysymyksestä, johon haetaan vastausta tietynlaisen lähteidenkeruutavan avulla (Efron & Ravid, 2018, 18, 20). Systemaattisessa katsauksessa lähteiden keruutapa on tiukasti rajattu, ja kattavasti kuvailtu, jotta tutkimus olisi toistettavissa (Efron & Ravid, 2018, 17). Rajatun lähteidenkeruumenetelmän käyttämisellä pyritään lisäämään tutkimuksen objektiivisuutta ja luotettavuutta, ja aineiston tasapuolisuutta.

Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa alkuasetelma ei ole niin tarkkaan rajattu. Narratiivinen katsaus mahdollistaa monen erilaisen ja erityyppisen lähteen läpikäymisen

ja olennaisen informaation poimimisen (Efron & Ravid, 2018, 21). Narratiivisessa katsauksessa käytetyt lähteet eivät ole ennalta rajattuja, tai tiukasti määriteltyjä. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on koota yhteen jo olemassa olevaa tietoa jostain rajatusta aiheesta ja esitellä se johdonmukaisella tavalla (Green ym. 2006, 106). Kuten systemattisessa kirjallisuuskatsauksessa, niin narratiivisessakin kirjallisuuskatsauksessa aihetta tutkitaan usein ennalta muotoiltujen kysymyksien avulla, joihin pyritään katsauksen avulla etsimään vastauksia (Sarkar & Bhatia, 2021, 170). Narratiivisessa katsauksessa kysymykset voivat kuitenkin muotoutua tai tarkentua tutkimuksen edetessä (Efron & Ravid, 2018, 25). Tutkimustuloksia voidaan myöhemmin hyödyntää muun muassa erilaisten jatkotutkimusten pohjana, sillä niistä selviää nopeasti mitä aiheesta on aikaisemmin kirjoitettu, ja mikä aihealue on mahdollisesti vielä tutkimatta tai tarvitsee täydennystä (Efron & Ravid, 2018, 3). Tämä työ on jaoteltu kolmeen alussa esiteltyyn tutkimuskysymykseen, joiden kautta aiheita käsitellään. Jokainen kysymys on erikseen jaoteltu kahteen osaan: juutalaiskristillisen maailmankuvan mukaiseen näkemykseen ja postmodernismin mukaiseen näkemykseen samasta aiheesta. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus mahdollistaa tuloksien laadullisen esittelytavan, jossa painopisteenä on ongelmakohtien ja ajatuksien esittely ja kuvaileminen, tarkkoihin johtopäätöksiin päätyminen sijaan (Efron & Ravid, 2018, 21). Mikäli narratiivista kirjallisuuskatsausta haluttaisiin laajentaa, voitaisiin menetelmäksi ottaa mixed method –katsaus, jolloin laadullisen tiedon ja tuloksien analyysin lisäksi rinnalle otettaisiin myös määrällinen tutkimustapa. Näin saataisiin erityyppisiä ja toisiaan täydentäviä tuloksia samasta aineistosta. Tämän tutkimuksen kannalta pelkkä narratiivinen menetelmä toimii parhaiten, sillä laajoja ilmiöitä pohdittaessa kuvaileva analyysi antaa enemmän tilaa lukijan omalle pohdinnalle. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena ei välttämättä olekaan päätyä tarkkoihin johtopäätöksiin (Efron & Ravid, 2018, 21). Sitä voidaan käyttää välineenä, joka herättelee lukijaa pohtimaan käsiteltyjä aihealueita (Green ym., 2006, 103). Kirjallisuuskatsauksen vahvuus on laajassa aineistossa, joka on prosessoitu helposti luettavaan muotoon (Green ym., 2006, 103).

Lähteet tähän tutkimukseen ovat peräisin monelta eri vuosikymmeneltä, sillä ideologiassa tapahtuva muutos tapahtuu hitaasti vuosikymmenien saatossa. Varhaisin teos on julkaistu 1989 ja uusin 2021. Lisäksi lähteisiin on sisällytetty tekstejä eri aloja

edustavilta kirjoittajilta, sillä muutos maailmankuvassa ja ihmiskäsityksessä vaikuttaa monella eri elämän osa-alueella, joten on vaan luonnollista, että eri aloilla sitä käsitellään omasta näkökulmasta. Lähteiden valikoitumisessa yhtenä rajaamisperusteena on ollut lähteen relevanssi (Green ym., 2006, 109). Ihmiskuva, kasvatus ja vallitseva maailmankatsomus ovat teemoja, jotka ovat esillä monissa teksteissä ja joita sivutaan usein, mutta tähän työhön on pyritty löytämään sellaiset teokset, joissa tähän tutkimukseen liittyvät teemat olisivat keskiössä. Lähteet ovat rajautuneet myös niiden saatavuuden ja teosten kielen perusteella. Ulkopuolelle rajautui muun muassa lähteitä, joista ei ollut saatavilla käännösversiota, mutta joiden aihepiiri olisi ollut vahvasti tähän työhön liittyvä. Lähteiden etsimiseen on käytetty Andor-hakukonetta, sekä Google Scholaria. Lähdeostosten kielet ovat pääosin suomi ja englanti, ja lisäksi lähteissä on yksi espanjankielinen lähde.

Erityyppiset lähteet mahdollistavat yhtenäisen tulkinnan saamisen kahdesta hyvin monitulkintaisesta maailmankatsomuksesta. Postmodernismi itsessään kieltää absoluuttisten totuuksien ja määritelmien olemassaolon, joten näin ollen siitä ei ole sen itsensä mukaan mahdollista saada yhtä oikeaa kuvaa (Globus, 2005, 121). Juutalaiskristillisyydestäkin on sen pitkän perinteen vuoksi olemassa monia koulukuntia, jotka joissain opinkappaleissa edustavat toistensa ääripäitä. Tässä työssä edustettu juutalaiskristillinen ja myös postmoderni käsitys pohjautuvat työhön valikoituneisiin lähteisiin. Näiden ulkopuolelle jää suuri määrä tekstejä, joiden kuvat postmodernismista tai juutalaiskristillisyydestä poikkeavat tässä työssä esiintyvien tekstien maalaamista kuvista ja käsityksistä. Molemmista maailmankuvista tuotetaan jatkuvasti uusia tekstejä, jotka tarkentavat tai kyseenalaistavat aikaisempia. Kirjallisuuskatsauksen teossa ei voida olla varmoja siitä, että kaikki olennainen kirjallisuus on sisällytetty tutkimukseen (Sarkar & Bhatia, 2021, 170).

Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tarkoituksena on lähteiden tasapainoinen raportointi (Sarkar & Bhatia, 2021, 170). Narratiivista kirjallisuuskatsausta on kritisoitu siitä, että lähteiden valikoimisessa ei välttämättä käytetä mitään tarkkaa ja systemaattista keruutapaa, ja näin ollen tulos saattaa olla vääristynyt (Efron & Ravid, 2018, 21). Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa ei välttämättä tarvitse ilmoittaa syitä tiettyjen lähteiden sisällyttämiseen, jolloin tutkijan subjektiivinen lähteidenvalinta saattaa vaikuttaa lopputulokseen (Ferrari, 2015, 231). Tutkijan on lähteitä

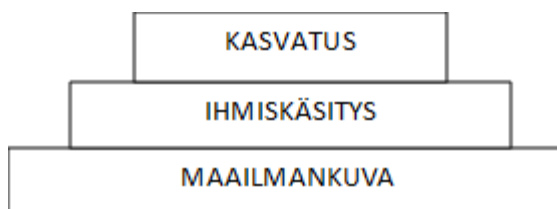
sisällyttäessään pakko käyttää omaa harkintaansa, ja hänen on oltava tietoinen omista mahdollisista lähtöolettamuksistaan (Efron & Ravid, 2018, 15). Kuten edellä on mainittu, tähän tutkielmaan on pyritty painottamaan sellaisia lähteitä, joissa tässä käsiteltävät aiheet ovat lähdeteksteissä keskeisiä.

Narratiivista kirjallisuuskatsausta on myös vaikeaa uusintaa, mikä lisää kyseisen menetelmän kritiikkiä (Sarkar & Bhatia, 2021, 170). Toisaalta lähteiden monipuolisuus toimii tässä vastapainona, sillä jotain ilmiötä voidaan kuvailla käyttäen laajaa lähdemateriaalia. Sekä postmodernista että juutalaiskristillisestä maailmankuvasta on olemassa väittämiä, jotka toistuvat useassa lähteessä, joten on mahdollista sanoa, että nämä väittämät ovat keskeisiä kyseisessä ideologiassa. Aina on kuitenkin olemassa täysin eriäviä väittämiä, joiden mielipiteet tai tulkinta aiheesta poikkeavat valtavirrasta. Toinen kritiikin kohde on kirjallisuuskatsauksen tekijän mahdollinen puolueellinen lähdetekstin esittäminen oman argumenttinsa koheesion vuoksi (Efron & Ravid, 2019, 181). Vaikka työn fokuksena voidaan sanoa olevan postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden eroavaisuudet, niin tässä tekstissä otetaan huomioon myös yhtäläisyyksiä, ja pyritään esittämään kunkin puolen väittämät puolueettomasti. Myös aineiston analyysi pyritään tekemään avoimesti ja puolueettomasti, käyttäen runsaasti lähdetekstejä, jotta lukija saisi muodostaa oman näkökulmansa aineistoon. Puolueellisella, subjektiivisesti toteutetulla kirjallisuuskatsauksella ei ole samanlaista painoarvoa kuin objektiivisella katsauksella (Green ym., 2006, 102). Hyvin tehty kirjallisuuskatsaus voi toimia erinomaisesti välineenä jonkun aihepiirin kehittymisen seuraamiseen, sillä tasaisin väliajoin tuotettuna se tuo yhteen julkaisupäiväänsä saakka kerätyn informaation aiheesta, jolloin aiheen kehittymistä voi helposti seurata (Ferrari, 2015, 231). Tähän työhön kerätty aineisto analysoidaan tutkimuskysymysten kautta. Jokainen kysymys saa oman osionsa, jonka alle on koottuna molempien ideologioiden keskeiset näkemykset kyseiseen aiheeseen. Näin saadaan katsaus siihen, onko kyseisillä maailmankatsomuksilla vastauksia ihmistä askarruttaviin kysymyksiin, ja voidaanko niistä ammentaa periaatteita, kun organisoidaan kasvatusta tai kun yksittäinen ihminen rakentaa omaa identiteettiään. Lisäksi tämä tutkimus voi osaltaan auttaa hahmottamaan sitä, miten maailmankuva on juurtunut syvälle kaikkeen toimintaamme, ja on tekemisemme taustalla, vaikka sitä harvoin tiedostammekin. Yhä moninaistuvimmissa yhteiskunnissa ja yhteisöissä erilaisten maailmankuvien

pohtiminen lisää ymmärrystä toisenlaisista kulttuureista tai ideologioista, sekä ihmisistä, jotka niitä edustavat.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän tekstin keskeiset käsitteet ovat edellä esiteltyjen postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden lisäksi maailmankuva, ihmiskäsitys ja kasvatustieteet. Tässä osiossa määritellään lyhyesti nämä kolme käsitettä, joiden kautta myöhemmin tutustutaan juutalaiskristillisen ja postmodernin maailmankuvan mukaisiin näkemyksiin. Nämä kolme käsitettä ovat toisiinsa sidoksissa, sillä jotta voisimme ymmärtää kasvatusta ja kasvatustyön tavoitteita ja periaatteita, täytyy meidän ymmärtää sitä perustaa, jonka päälle ne ovat rakennettu. Alla oleva kuva havainnollistaa, kuinka kasvatusta tai ihmistä koskevat käsityksemme ovat rakennettu toistensa päälle. Maailmankuva toimii eräänlaisena perustuksena kaikille muille käsityksille, joita omaksumme sen jälkeen. Kasvatuksen tietynlaisen organisoimisen takana on aina tietynlainen ymmärrys ihmisestä ja ihmiskäsityksen takana on ymmärryksemme maailmasta laajemmin.

KUVIO 1. Maailmankuvan, kasvatuksen ja ihmiskäsityksen suhde

3.1 Maailmankuva

Maailmankuva on yleisesti käytössä oleva käsite, mutta siitä ei ole yhtä virallista määritelmää, joka olisi kaikkialla käytössä (Koltko-Rivera, 2004, 22). Eri kirjoittajien

käyttämät maailmankuvan määritelmät ovat kuitenkin melko samansuuntaisia. Vidal (2008, 3) määrittelee maailmankuvan kokonaisvaltaiseksi tavaksi ymmärtää maailmaa. Siren (2015, 17–18) mukaan maailmankuvassa on kysymys siitä, mitä ihminen ajattelee olevan kaiken meitä ympäröivän taustalla. Sire jatkaa, että yksinkertaistettuna, maailmankuva on perspektiivi tai näkökulma, jonka kautta ihminen katsoo ja tulkitsee jokaista elämän osa-aluetta (Sire, 2015, 24). Koltko-Riveran (2004, 3) mukaan maailmankuva on joukko uskomuksia ja olettamuksia, joiden uskotaan kuvaavan todellisuutta. Näihin uskomuksiin ja olettamuksiin sisältyvät esimerkiksi käsitykset elämän tarkoituksesta, universumin synnystä tai jonkun korkeamman voiman olemassaolosta (Koltko-Rivera, 2004, 3). Myös Poplin ja Willard (2014, 26–27) kuvaavat maailmankuvaa samansuuntaisesti sanoessaan, että maailmankuva on linsi, jonka läpi katsomme maailmaa, ja jonka kautta ajattelemme. Siren (2015, 20–21) ja Vidalin (2008, 4) mukaan maailmankuvan kuuluisi vastata muutamiin perustavanlaatuisiin kysymyksiin, joita ovat muun muassa käsitys universumin alkuperästä ja maailman luonteesta, käsitykset ihmisestä ja ihmisen arvosta, käsitykset elämän merkityksestä sekä kuolemanjälkeisestä ajasta, ja käsitykset moraalista, oikeasta ja väärästä, ja arvoista. Nämä aiheet ovat maailmankuvan eräänlaisia kulmakiviä tai perustuksia, joiden päälle kaikki sen sisältämät aiheet rakentuvat. Nämä aiheet antavat pohjan myös muille ihmisen maailmankuvan rakennuspalikoille, joita ovat muun muassa ihmiskäsitys (ks. Kuvio 1).

Jokaisella ihmisellä on oma maailmankuva. Ihmisen maailmankuva koostuu Siren (2015, 20) mukaan monesta perusolettamuksesta, jotka ovat enemmän tai vähemmän koherentteja keskenään. Ihmisellä voi olla näitä perusolettamuksia sekä tiedostettuna, että tiedostamatta. Siren (2015, 20) mukaan suuri osa maailmankuvaamme on tiedostamatonta, sillä havahdumme pohtimaan maailmankuvaamme tarkemmin yleensä vasta silloin, kun tapaamme jonkun, joka ei jaa samanlaisia käsityksiä. Voidaan sanoa, että pidämme maailmankuvaa melko itsestään selvänä osana ihmistä. Vidalin (2008, 7) mukaan jokainen yksilö tarvitsee edes jonkunlaisen maailmankuvan, vaikka sitten puutteellisen ja yksinkertaisen, jotta hän voisi toimia maailmassa. Maailmankuva on siis joukko uskomuksia ja olettamuksia, jotka ovat ihmisen tekojen taustalla ja toimivat motiivina hänen toiminnalleen (Sire, 2015, 142). Koltko-Riveran (2004, 22) mukaan on yleisesti hyväksytty fakta, että maailmankuva vaikuttaa ihmisen

käyttäytymiseen, mutta emme tarkalleen tiedä kuinka paljon, ja mihin käyttäytymisen alueisiin. Myös Poplinin ja Willardin (2014, 26) mukaan maailmankuva vaikuttaa ihmisen ajatuksiin ja sen kautta myös hänen tekoihinsa ja valintoihinsa. Maailmankuva on siis avainasemassa yksilön toiminnassa ja hänen tekemissään päätöksissä. Maailmankuva on jokaiselle ihmiselle yksityinen, mutta sillä on myös yhteisöllinenkin puoli (Sire, 2015, 128). Jotkut maailmankuvan sisältämät perusolettamukset voivat olla yhteisiä koko perheelle, yhteisölle tai kansakunnalle (Sire, 2015, 128). Maailmankuva, ja maailmankuvan mukainen ihmiskäsitys näkyvät yhteiskunnan yleisessä järjestyksessä (Vidal, 2008, 7). Niihin pohjaavat yhteisön säännöt ja normit, jotka vaikuttavat ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja ohjaavat ihmisten päivittäistä toimintaa (Purjo, 2014, 14). Jaettu maailmankuva tarkoittaa myös yhteisiä arvostuksen kohteita ja ihanteita, joihin ihmiset elämässään pyrkivät (Purjo, 2014, 44). Se tarkoittaa myös jaettua, tai samansuuntaista, käsitystä oikeasta ja väärästä, sekä hyvästä ja pahasta. Maailmankuva vaikuttaa myös ihmisten uskomuksiin ja arvostuksen kohteisiin usein huomaamattomasti ja alitajuisesti (Sire, 2015, 150). Esimerkiksi länsimaiseen maailmankuvaan sisältyvä ajatus ihmiselämän arvokkuudesta on näkyvissä muun muassa laeissa, ihmisoikeuksissa, sairaanhoidossa ja kasvatuksessa, vaikka emme useinkaan kiinnitä siihen tietoisesti huomiota. Julkisen tai yhteisen maailmankuvan tehtävä on tukea yksilön maailmankuvaa (Sire, 2015, 132). Se tarjoaa ihmisille yhteisiä merkityksiä ja yhteisiä tapoja toimia, mitkä tekevät ihmisten välisestä kanssakäymisestä sujuvampaa. Sitoutuminen yhteisön maailmankuvaan tekee elämästä merkityksellisempää ja antaa ihmiselle kokemuksen siitä, että hän on osana isompaa kokonaisuutta (Vidal, 2008, 7). Yhteiskunnan maailmankuvasta ja sen tarjoamista valmiista vastauksista huolimatta jokaisen ihmisen on tehtävä ajatustyönsä itse ja muodostettava oma maailmankuvansa ja sen pohjalta myös identiteettinsä (Sire, 2015, 128, 132). Yhteisön kollektiivinen maailmankuva koostuukin jokaisen ihmisen yksittäisestä, spesifistä maailmankuvasta (Vidal, 2008, 7). Tämä tekee maailmankuvasta alttiin muutoksille pitkällä aikavälillä, vaikka se tapahtuukin yleensä hitaasti (Purjo, 2014, 44). Yhteisön maailmankuva on siis altis muutoksille, mutta niin on yksilönkin maailmankuva. Yksilön maailmankuva muuttuu ja tarkentuu jatkuvasti ihmisen elämän edetessä, sillä erilaiset kriisit, elämän muutokset ja valinnat tuovat oman uuden lisänsä siihen (Sire, 2015, 51).

Poplinin & Willardin (2014, 14) mukaan ennen valistusta, länttä muokannut suuri narratiivi oli juutalaiskristillinen maailmankuva. Noin 300-luvusta 1900-luvun alkuun eurooppalaiset, ja myöhemmin myös amerikkalaiset tulkitsivat maailmaa ja ihmisen paikkaa siinä Juutalaiskristillisen maailmankuvan tai metanarratiivin kautta (Poplin & Willard, 2014, 35). Valistuksesta alkaen juutalaiskristillisen uskon vaikutus länsimaissa rajoittui ja pieneni (Poplin & Willard, 2014, 37). Uskonnon vaikutusvalta pieneni jopa niin paljon, että 1900-luvulla monet ennustivat uskontojen loppua (Poplin & Willard, 2014, 38). Uskonnot eivät kuitenkaan kohdanneet lopullista tuhoa Euroopassa, vaan niillä on edelleenkin paikkansa länsimaissa. Siren (2015, 18–19) mukaan lännen kaksi yleisintä maailmankuvaa ovat naturalismi ja teismi. Kiista Jumalan tai korkeamman voiman olemassaolosta on siis edelleenkin voimassa.

3.2 Ihmiskäsitys

Lauri Rauhalan mukaan kysymys siitä, mikä on ihminen, on yksi vaikeimmista kysymyksistä (2014, 17). Jokaisella ihmisellä on jonkinlainen käsitys siitä, mikä on ihminen, mutta tämä käsitys on melko usein muodostunut puutteelliseksi ja hajanaiseksi (Purjo, 2014, 14). Kysymystä ”mikä on ihminen” voidaan käsitellä monesta eri näkökulmasta, ja luultavasti juuri mahdollisten näkökulmien määrän vuoksi aihe mielletään sekavaksi. Näkökulmien suuren määrän lisäksi eri aikakausina on vaihdellut käsitys siitä, sisältyvätkö ihmisyyden ytimeen pelkästään biologiset faktat, vai niiden lisäksi jokin ihmisluonne, mitä biologian tai muiden tieteiden avulla ei voida mitata (Fromm, 2013, 108). Näiden edellä mainittujen eriävien näkemysten vuoksi on historian saatossa syntynyt suuri joukko erilaisia ihmiskäsityksiä (Rauhala, 2014, 25). Käsitys ihmisestä sisältyy maailmankuvaan (Rauhala, 2014, 161). Mikä on ihminen, ja mistä ihminen on peräisin ovat maailmankuvan ja ihmiskuvan keskeisiä kysymyksiä (Sire, 2015, 20–21). Eri maailmankuvilla on siis oma tapansa vastata ihmistä ja ihmisen alkuperää tai ihmiselämän tarkoitusta koskeviin kysymyksiin. Erilaisilla vastauksilla näihin kysymyksiin on luonnollisesti myös erilaiset seuraukset. DeGrazia (2005, 3) antaa esimerkin ihmiskäsityksen vaikutuksesta kuvaillessaan Antiikin Rooman ihmiskäsitystä, jossa

ihmiseksi ja persoonaksi miellettiin vain vapaat ihmiset, ei orjat. Ihmiskäsityksellä ja omalla statuksella oli siis konkreettista merkitystä ihmisen elämässä, ja on edelleenkin.

Lauri Rauhala erottaa ihmiskuvan ja ihmiskäsityksen toisistaan. Ihmiskuva ja ihmiskäsitys konsepteina eivät kilpaile keskenään, vaan täydentävät toisiaan vastaamalla eri kysymyksiin (Rauhala, 2014, 23). Ihmiskuva on kapea osa ihmiskäsitystä, ja voi esimerkiksi koostua biologian tutkimustuloksista tai ihmisen anatomian kuvaamisesta (Rauhala, 2014, 18–19). Eri alojen tarjoamat ihmiskuvat ovat vain osa kokonaisuudesta, eli ovat saman asian erilaisia kuvakulmia (Rauhala, 2014, 22). Biologian tai muiden tieteiden tarjoamat ihmiskuvat ovat melko yksiselitteisiä, eikä niille ole paljoakaan vastarintaa. Niiden tarkoitus on objektiivisesti kuvailla ihmistä tutkimuksen kautta. Ihmiskäsitys sen sijaan voidaan esittää vain ontologisen pohdinnan ja analyysin avulla. Ihmiskäsitys vastaa syvällisempiin olemista ja todellisuutta koskeviin kysymyksiin (Rauhala, 2014, 18–19). Näitä ovat esimerkiksi ihmisen alkuperää koskevat kysymykset, joista on useita erilaisia selitysmalleja, ja jotka ovat ihmiskäsityksessä tärkeässä asemassa, sillä vastaus niihin muuttaa sitä alkuasetelmaa, jonka päälle kokonaisvaltaista tulkintaa ihmisestä aletaan rakentamaan. Jos ihmiskuva siis kertoo meille mikä ihminen on, niin ihmiskäsityksessä pohditaan miksi ihminen on. Purjon mukaan tiedostettu ja perusteellisesti pohdittu ihmiskäsitys on ihmisenä olemisen välttämätön perusta, sillä se on lähtökohta ja perustus kaikkeen toimintaamme ja jokaiseen valintaamme (Purjo, 2014, 14). Kuten maailmankuvakin, niin ihmisen oma ihmiskäsitys on eräänlainen perusta, josta käsin ihmisen ajatukset ja valinnat kumpuavat. Ihmiskäsitys vaikuttaa jokaiseen arjen valintaan, sillä se on niin syväälle juurtunut ihmiseen, että se vaikuttaa pääosin huomaamattamme. Juuri siksi on tärkeää tarkastella mikä on meidän ihmiskäsityksemme, ja mitä se saa aikaan.

Yksilön oman ihmiskäsityksen muodostamiseen vaikuttaa ajan maailmankuva, sillä ihmiskäsitys on osa maailmankuvaa. Siren (2015, 132) mukaan yhteisön senhetkinen maailmankuva antaa yksilölle valmiin pohjan tai suunnan oman itsensä ymmärtämiseen. Yksilötasolla ihmiskäsityksen muodostamiseen vaikuttaa myös yksilön oma tiedostettu ja tiedostamaton ajatustyö, jonka pohjalta hänen ihmiskäsityksensä on muodostunut (Purjo, 2014, 14). Yksilöksi kasvaminen ei siis tapahdu tyhjiössä, vaan ihminen syntyy aina tiettyyn yhteisöön ja historialliseen kontekstiin. Hän kasvaa kyseisen yhteisön vaikutuksien ja normien ympäröimänä ja saa vallitsevan kulttuurin arvojen mukaisen

kasvatuksen. Ihmisen maailmankuva rakentuu jatkuvassa dialogissa häntä ympäröivän maailman kanssa, jossa ajan arvot ja ihanteet ovat esillä kaikkialla. Näitä arvoja ja ihanteita aletaan omaksua jo lapsuudessa kasvatustilanteiden kautta ja ne vaikuttavat ihmisen minäkuvan muodostumiseen. Yksilön kasvu ja itsekseen tuleminen on näin ollen sekä yksilöllinen että yhteisöllinen prosessi (Värri, 2004, 25). Yksilöllisyys näkyy ihmisen omassa, muista erillisessä persoonassa, ja yhteisöllisyys niissä arvoissa, jotka kiinnittävät hänet yhteisöön. Nykypäivänä kuitenkin globalisaation myötä ihmiselle on tarjolla yhä enemmän vaihtoehtoisia ihmiskuvan malleja. Oman lähiympäristön tarjoamaa mallia ei ole pakko hyväksyä, sillä esimerkiksi internetin ansiosta ihminen kohtaa erilaisia ihmiskuvia ja ihmisen ymmärtämisen malleja. Ihmisen omat ajatukset koskien maailmankuvaa ja ihmiskäsitystä voivat johtaa joko vallitsevan maailmankuvan selitysten hyväksymiseen tai vaihtoehtoisen selitysmallin etsimiseen. Postmodernismin salliva ja erilaisuutta juhliava ideologia onkin globalisaation myötä saanut yhä enemmän jalansijaa, eikä oman lähiympäristön ihmiskäsitys olekaan välttämättä enää se ensisijainen valinta.

Kuten edellä jo mainittiin, ihmisen omaksumalla ihmiskäsityksellä on vaikutusta sekä yksilöön, että yhteiskuntaan. Ihmisestä ei Purjon mukaan voi tulla ihmistä, jos hän on yksinäisenä ja eristäytyneenä toisista ihmisistä tai muusta maailmasta (Purjo, 2014, 15). Toiset ihmiset ja käsityksemme heistä ovat siis tärkeä osa ihmiseksi tulemisen prosessia. Purjon (2014, 15) mukaan ihmiskäsitykseen liittyy olennaisena osana ihmisten väliset suhteet ja ihmisten välinen vuorovaikutus. Hän jatkaa, että tarvitsemme mahdollisimman selkeän ihmiskäsityksen, jotta voisimme itse kehittyä ihmisenä, sekä kohdata toinen toisemme arvokkaasti (Purjo, 2014, 14). Ihmiskäsitys, jonka päätämme omaksua, vaikuttaa omaan toimintaamme, sekä sen kautta myös muihin ihmisiin ja heidän päätöksiinsä (Purjo, 2011, 14).

Ihmiskäsitykseen liittyy myös ihmisen suhde häntä ympäröivään maailmaan (Purjo 2014, 15). Juutalaiskristillinen näkemys ihmisestä luomakunnan kaitsijana on hyvä esimerkki ihmiskuvan ja ympäröivän maailman käsitteiden välisestä suhteesta. Käsityksemme ihmisestä vaikuttaa siihen, miten ymmärrämme ihmisen paikan tässä maailmassa ja ihmisen suhteen maailmaan, ja sen kautta myös siihen, miten toimimme maailmassa. Ihmiskäsityksen yhteiskunnallinen puoli tulee myös hyvin esiin esimerkiksi laeissa, joiden määrittämiseen tarvitaan ihmiskäsitys. DeGrazian (2005, 4) mukaan ihmisyyden ja

ihmisenä oleminen on tiukasti sidoksissa moraaliin ja ihmisen moraaliseen statukseen. Se, millaisena näemme ihmisen, vaikuttaa siis siihen, millaisen arvon ihmiselle ja ihmisen elämälle annamme. Duminican (2014, 22) mukaan yhteisö tarvitsee jonkunlaisen yhteisen arvopohjan tai arvomaailman toimiakseen tehokkaasti. Arvopohjan lisäksi yhteisöllä pitäisi olla samansuuntainen yhteinen käsitys maailmasta ja hyvästä elämästä (Purjo, 2014, 44). Lakien ja sääntöjen luominen yhteisten arvojen pohjalta on luonnollinen prosessi, sillä se edesauttaa toimivan yhteiskunnan syntymistä (Duminica, 2014, 29). Yhteneväinen ihmiskäsitys on vain pieni mutta tärkeä osa yhteisön maailmankuvan kokonaisuutta, mutta sen päälle rakentuu paljon. Ihmiskäsityksemme on tärkeä osa myös kasvatuksen organisoimista. Kasvatuksen ja koulutuksen olemassaolo jo itsessään viittaa siihen, että pidämme ihmistä oppimaan kykenevänä olentona. Ihmiskäsityksemme vaikuttaa tässäkin tapauksessa tekoihimme, ja omiin käsityksiimme. Kasvatusprosessi tarvitsee aina myös kasvattajan, joka tulkitsee maailmaa kasvatettavalle. Värriin (2004, 35) mukaan kasvatuksen avainasemassa on kasvattajan ihmiskäsitys. Värri liittyy kasvattajan ihmiskäsitykseen muun muassa käsityksen ihmisen ideaalista, kasvatuksen mahdollisuuksista, kasvatusoikeudesta, kasvatusvastuusta ja velvollisuudesta, sekä käsityksen kasvatettavan oikeuksista (Värri, 2004, 35). Kasvattajalla on valta tulkita näitä oman ihmiskäsityksensä kautta ja hän voi eri tavoin käsittää myös oman vastuunsa ja velvollisuutensa kasvattajana. Siksi kasvattajan ihmiskäsitys on ensiarvoisen tärkeässä asemassa kasvatusprosessissa. Nämä edellä luetellut kasvatukseen sisältyvät kasvattajan käsitykset vaikuttavat suoraan hänen tapansa kasvattaa, joten voidaan sanoa, ettei kasvattajan ihmiskäsitys ole yhdentekevä. Kasvattajan toiminta perustuu Heikkisen ja Huttusen (2017, 14) mukaan siihen miten hän itse asemoituu suhteessa maailmaan ja yhteiskuntaan, eli toisin sanoen toiminta riippuu siitä, millainen on kasvattajan maailmankuva ja ihmiskuva.

3.3 Kasvatus

Kasvatus määritellään useassa lähteessä sen keskeisten tavoitteiden tai tehtävien kautta. Arthurin (2021, 2) mukaan kasvatus on jatkuvaa joksikin tulemistä, eli kasvatuksen suunta ja tavoite on eteenpäin pyrkivä. Värriin mukaan kasvatuksen

tavoitteena on uuden sukupolven orientoiminen yhteiseen maailmaan (Värri, 2004, 13). Myös Peterson (2013, 73) yhtyy tähän sanoessaan, että kasvatus on perinteisesti käsitetty keinona sosiaalista ihmisen osaksi yhteiskuntaa ja tehdä hänestä yhteiskunnan tavoitteiden mukaisesti orientoitunut yksilö. Purjon (2013, 12) mukaan kasvatus on kasvatettavaan vaikuttamista. Tiivistettynä kasvatuksen kokonaisvaltaiseksi tavoitteeksi voidaan sanoa olevan yksilöön vaikuttaminen rakentavasti, jotta tämä kaikin tavoin integroituisi osaksi yhteiskuntaa, jossa hän kasvaa. Kasvatukselle myös annetaan useita erilaisia tehtäviä. Sen kuuluisi muun muassa edistää yksilön omavastuullisuuden kehittymistä (Rauhala, 2014, 77). Sen kuuluisi myös edistää yksilön persoonallisuuden kasvua ja kehittymistä, jotta yksilöstä voisi tulla moraalinen subjekti ja eettisesti vastuullinen ihminen (Purjo, 2014, 33). Tässä työssä kasvatuksella tarkoitan erityisesti lapsuudessa nuoruudessa tapahtuvaa kasvatusta, joka on tiiviisti kiinnittynyt koulutukseen. Englannin kielen sana "education", jonka suomenkielinen vastine ovat kaksi sanaa: opetus ja kasvatus, toimii käsitteenä tässä suomen kielen erillisiä kasvatus, opetus tai koulutus –sanoja paremmin. Se sisältää sekä teoreettisen tiedon oppimisen että kaiken muun, mitä lapsi ja nuori koulussa oppii, mikä ei ensisijaisesti liity opetettaviin aineisiin, mutta on kuitenkin yhteisen toiminnan ja sosiaalisuuden kannalta keskeistä. Sanalla kasvatus viitataan sekä sanan kasvatukselliseen että koulutukselliseen puoleen, sillä, kuten Purjon (2013, 12) viittauksessa todettiin, niin kasvatuksessa pyritään vaikuttamaan lapseen kokonaisvaltaisesti, ei vain yhdellä osa-alueella.

Kasvatusta suunniteltaessa täytyy pohtia, mikä on kyseisen toiminnan tarkoitus ja mitä sillä yritetään saavuttaa (Biesta, 2015, 77). Kasvatus ja opetus edellyttävät suunnan, eli jonkunlaisen ihanteen, jonka mukaan niiden päämäärät on asetettu (Värri, 2004, 23). Ilman selkeitä tavoitteita ja pyrkimyksiä kasvatustyötä on vaikeaa suunnitella, sillä toiminnalle tarvitaan joku tavoite ja syy (Biesta, 2015, 77). Myös Arthur yhtyy tähän sanoessaan, että kasvatus- ja koulutustyöllä täytyy olla aina jokin visio ihmisestä, johon se kasvattaa, sillä koulutus ilman tavoitteita ei ole koulutusta lainkaan (Arthur, 2013, 63–64). Värriin (2004, 22) mukaan kasvatuksen päämäärän vaikuttavat ratkaisevasti ne arvot, joita halutaan edistää. Arvot voidaan määritellä uskomuksiksi, ideoiksi tai vakaumuksiksi, jotka ohjaavat sekä yhteiskunnan toimintaa, että yksittäisten ihmisten toimintaa (Barnes, 2013, 23). Yhteiskunnan senhetkiset arvot ovat nähtävillä yhteiskunnan instituutioissa, joihin sisältyvät myös koulutus- ja kasvatustilat

(Barnes, 2013, 17). Näin ollen yhteiskunnan arvomaailma heijastuu kasvatustoimintaan, sillä arvojen mukaan määrittäytyy se kasvatuksellinen ihanne, jota kohti pyritään kasvattamaan, sekä toimintatavat, joiden kautta kasvatetaan.

3.3.1 Kasvatuksen kolme osa-aluetta

Biesta määrittelee kasvatuksen tavoitteet kolmen kohdan kautta: tiedon välitys, sosialisatio ja subjektifikaatio (Biesta, 2015, 77). Tiedon välitys valmistaa ihmisiä elämään monimutkaisessa ja monipuolisessa yhteiskunnassa ja maailmassa yleensäkin, ja se voi olla joko yleisen tiedon tai jonkun spesifin ammatillisen tiedon välittämistä (Biesta, 2015, 77). Sosialisatio valmistaa uutta sukupolvea yhteiskunnan toimintatapoihin ja normeihin, sekä mahdollisiin uskonnollisiin traditioihin tai kulttuurisiin perinteisiin (Biesta, 2015, 77). Subjektifikaatio tarkoittaa sitä, että kasvatus ja koulutus voivat vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti henkilöön ja hänen kehitykseensä (Biesta, 2015, 77). Biesta (2015, 78) pitää näitä kolmea koulutuksen ja kasvatuksen erottamattomina osina, joiden täytyisi olla tasapainossa hyvän kasvatuksen takaamiseksi. Näissä kolmessa osa-alueessa voidaan nähdä hyvin, miten maailmankuva, ihmiskäsitys ja arvot vaikuttavat kasvatukseen ja koulutukseen joka osa-alueeseen. Seuraavaksi avataan tarkemmin muutamia erityisiä kohtia, joissa nämä vaikutteet tulevat erityisesti esiin.

Heikkisen ja Huttusen (2017, 1, 14) mukaan yhteiskunnan arvot ovat näkyvissä siinä, mitä kasvatuksessa päätetään painottaa. Jos kasvatus on arvokkaina pidettyjen asioiden välittämistä tulevalle sukupolvelle, niin jonkun tiedon tai osaamisen painottaminen kasvatus- ja opetustyössä kertoo automaattisesti sen, että sitä pidetään tärkeämpänä kuin muuta tietoa tai osaamista (Biesta 2015, 78). Näin ollen jokainen opetettava asia sisältää arvopäätelmiä, ja tiedon välittäminen kasvatettavalle välittää samalla tietynlaista arvomaailmaa. Esimerkkinä painottamisesta, Heikkisen ja Huttusen mukaan aikamme koulujen ja oppilaitosten opetusta ohjaa näkemys siitä, että koulutuksen yksi olennaisimmista tavoitteista on edistää taloudellista ja tuotannollista toimintaa (Heikkinen & Huttunen, 2017, 1). Opittavan tiedon ja taidon lisäksi nykypäivän demokraattisessa yhteiskunnassa kasvatetaan yksilöt omaksuma demokraattiset ihanteet, joita ovat ajatus yksilön vapaudesta ja tasa-arvosta (Ojakangas, 2002, 140).

Kasvatustoiminnan arvot ovat selkeästi nähtävissä myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, johon on muun muassa kirjattu edellä mainittuun demokraattiseen yhteiskuntaan kasvattamiseen pyrkiminen (POPS 2014, 13). Kasvatusta ja koulutusprosessi näin ollen ohjautuu sen mukaan, millainen toiminta tukee parhaiten yhteiskunnan senhetkisiä tavoitteita. Kasvatuksessa pyritään Purjon (2014, 49) mukaan myös siihen, että uusi sukupolvi oppisi toimimaan yhteiskunnan sääntöjen mukaisesti. Toisin sanoen ihmisen pitäisi oppia säätelemään omaa toimintaansa ja halujaan yhteisön pelisääntöjen mukaan sopivalla tavalla. Arvokasvatuksessa on Purjon (2013, 32) mukaan kyse nuoren arvotajunnan kehittamisestä ja sen kehittymisestä nuoren oman tietoisuuden pohdinnan seurauksena. Hän jatkaa, että arvokasvatuksen vähimmäistavoitteena on saada nuori suhtautumaan yleisesti hyväksytyihin arvoihin (Purjo, 2013, 33). Yhteisten arvojen omaksuminen siis kiinnittää yksilön vahvemmin yhteiskuntaan ja omaan yhteisöön.

Opetettavan aineksen lisäksi itse opetustapa välittää arvoja oppilaille (Biesta, 2015, 79). Koulutuksen ja kasvatuksen taustalla on aina jokin ideologia, jonka mukaan toimitaan (Heikkinen & Huttunen, 2017, 1). Yhteiskunnan arvomaailman lisäksi myös koulutusta tarjoavalla instituutiolla ja heidän arvomaailmallaan on oma vaikutuksensa kasvatusta ja koulutusprosessiin (Heikkinen & Huttunen, 2017, 1). Koulutusta tarjoava taho usein järjestää sen oman arvomaailmansa mukaisesti ja edistääkseen omia tarkoituksiaan (Peterson, 2013, 74). Kasvatus ja koulutus ovat siis sidonnaisia siihen kontekstiin, missä ne tapahtuvat ja kyseinen konteksti vaikuttaa niiden muodostamiseen (Värri, 2004, 14). Suomalaisessa koulussa painotetaan opetustavassa erityisesti oppilaan omaa aktiivisuutta, sekä vuorovaikutuksellista oppimista (POPS 2014, 14). Tämän voidaan nähdä edistävän oppilaan kasvua itsenäiseksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi, joka ottaa vastuuta omasta itsestään sekä ympäristöstään.

Ajan arvomaailma ja tavoitteet vaikuttavat myös yksittäisen kasvattajan toimintatapaan ja hänen valintoihinsa (Heikkinen & Huttunen, 2017, 1). Päivittäiset opetusta koskevat päätökset ovat opettajan harkinnan varassa (Biesta, 2015, 81). Yhteiskunnan arvot ovat siis keskeisiä myös opettajan ja kasvattajan roolille. Heikkisen ja Huttusen mukaan kasvattajalla ei ole neutraalia, arvoista irrallista positiota, vaan kaikki toiminta on arvosidonnaista (2017, 14). Myös Purjo yhtyy tähän sanoessaan, että arvot ovat kaiken ihmisen toiminnan taustalla (2014, 11). Kasvattajan arvomaailmalla ja

ihmiskäsityksellä on suurta vaikutusta hänen valitsemaansa toimintatapaan kasvatuksessa (Värri, 2004, 35). Kasvattajan toimintaan vaikuttavat muun muassa hänen käsityksensä kasvun tarkoituksesta, ihmisen ideaalista, sekä kasvatettavan oikeuksista (Värri, 2004, 35). Koulussa opettaja on yksi keskeisimpiä oppilaan tilanteeseen, eli ympäristöön, vaikuttavia tekijöitä (Rauhala, 2014, 189). Värriin mukaan kasvatuksen laatu on riippuvainen siitä, millaisia käsityksiä kasvattajalla on (Värri, 2004, 37). Opettajan maailmankuvalla ja ihmiskäsityksellä on siis suuri vaikutus siihen, miten hän toimii oppilaidensa kanssa, ja millaiseksi hän heidän oppimisympäristönsä luo. Kasvattaja ei voi toiminnallaan välittää kasvatettavalle neutraalia ja puolueetonta käsitystä maailmasta, vaan kasvattajan näkemykset tulevat hänen toiminnassaan esiin (Heikkinen & Huttunen, 2017, 14). Kasvatuksella voi olla positiivinen, mutta myös negatiivinen vaikutus uuteen sukupolveen (Rauhala, 2014, 186). Purjon mukaan kasvattajan asenteet kasvatettavaan määrittävät heidän kohtaamisensa laatua, ja voivat vaikuttaa kasvatettavan positiivisesti tai negatiivisesti (Purjo, 2014, 33). Ojakangas luonnehtii kasvatustapahtumaa epätasa-arvoiseksi, sillä kasvatettavalla ei ole samanlaista vapautta kuin kasvattajalla, vaan hänen on toteltava kasvattajan määräyksiä, jotta hänestä voisi myöhemmin tulla tasa-arvoinen muiden aikuisten kanssa (Ojakangas, 2002, 141). Juuri tämän epätasapainon vuoksi opettajan ja kasvattajan asemalla on suurta väliä oppilaan tilanteelle ja hänen muodostumassa olevalle maailmankuvalleen ja identiteetilleen.

Ihmisen välitön ympäristö vaikuttaa suuresti hänen identiteettinsä ja minäkuvansa muodostumiseen (Sarup, 1996, 18). Ympäristöään seuraamalla yksilö voi esimerkiksi päätellä millainen käytös on sallittua ja mikä kiellettyä, tai mikä on toivottua tai ei-toivottua (Sarup, 1996, 18). Kasvatus ei suoraan määrää sitä, millainen lapsesta aikuisena tulee, mutta se vaikuttaa siihen kivijalkaan, mihin myöhempi kehitys perustuu (Ojakangas, 2002, 134). Coten mukaan se, mitä ihmiset mieltävät merkitykselliseksi, vaikuttaa heidän mielikuvaansa elämän tarkoituksesta ja siihen, miten he muodostavat identiteettiään (Cote, 2018, 48). Kasvatuksen ja koulutuksen painotukset ja yhteiskunnan arvomaailma vaikuttavat suuresti yksilön identiteetin kehitykseen, sillä jokainen kasvatuksen ja koulutuksen osa-alue välittää tiettyjä arvoja. Ei ole siis yhdentekevää, millaisen maailmankuvan ja ihmiskäsityksen päälle koulutus ja kasvatus perustetaan, tai millaisen ihmiskäsityksen kasvattaja ja opettaja omaavat.

3.3.2 Muuttuva kasvatus

Muutokset kasvatuksessa eivät ole mitään uutta, vaan kasvatus on jatkuvassa muutostilassa. Maailmankuvassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat väistämättä sekä yhteiskuntaan että siinä eläviin ihmisiin muuttaen niitä. Maailmankuvan ja yhteiskunnan arvomaailman ja käsitysten muuttuessa on siis luonnollista, että muutoksia näkyy myös kasvatuksen saralla. Kasvatuksen päämäärien sekä kasvatustapojen täytyy muuttua, jotta ne kuvastaisivat paremmin yhteiskunnan tarpeita ja tavoitteita. 1900-luvun jälkipuoliskolla alkanut muutos moderneista arvoista postmoderneihin arvoihin on Inglehartin mukaan muuttamassa länsimaiden sosiaalista, poliittista, seksuaalista ja taloudellista normistoa (Inglehart, 2010, 222). Postmodernismin aalto pyyhkäisisi siis lähes jokaisen yhteiskunnan osa-alueen yli. Jos kasvatuksen keskeinen päämäärä on uuden sukupolven orientoiminen yhteiskuntaan, niin mitä tapahtuu, kun maailmankuva muuttuu?

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä osiossa tarkastellaan postmodernin ja juutalaiskristillisen maailmankuvan antamia vastauksia kolmeen kysymykseen, jotka ovat tärkeitä kasvatuksellista ja koulutuksellista toimintaa järjestettäessä. Jokainen tutkimuskysymys käsitellään vuorotellen juutalaiskristillisen ja postmodernin maailmankuvan näkökulmasta.

4.1 Mistä ihminen on peräisin? Juutalaiskristillisen ideologian mukainen maailmankuva ja ihmiskäsitys

Raamatun alussa on sanat, jotka kaikki ovat varmasti elämässään kuulleet, ja jonka varaan monet ihmiset uskovat koko elämänsä. ”Alussa Jumala loi taivaat ja maan”, kertoo kristityille kaikkivaltiaan Jumalan kaiken ylittävästä voimasta, ja siitä, miten universumi, ja kaikki mitä siinä on, saivat alkunsa. Ensimmäisen Mooseksen kirjan ensimmäiset luvut ovat painoarvoltaan merkittäviä, sillä niiden päälle rakentuu kaikki, mitä ihmisestä juutalaiskristillisessä opissa kerrotaan. Siinä luodaan konteksti, johon ihminen syntyy, ja tämä konteksti määrittää ihmisen elämää monin eri tavoin, ja antaa ihmisille orientaation heidän elämäänsä (Peterson, 2016, 4). Kristityt ihmiset ovat kautta aikojen lukeneet näitä samoja sanoja, ottaneet ne osaksi elämäänsä, ja eläneet niiden mukaisesti. Juutalaiskristillisyyden pitkän perinteen vuoksi ihmisen alkuperää koskevista luvuista löytyy hyvin paljon kirjallisuutta, jossa avataan tarkemmin, mitä kaikkea Ensimmäisen Mooseksen kirjan lyhyet jakeet sisältävät. Vaikka kirjoittajat eivät ole kaikkea samaa mieltä, niin yleinen konsensus pääasioista on silti saavutettavissa, ja mahdolliset eroavaisuudet tulkinnassa eivät ole aikaansaaneet vahvoja erimielisyyksiä kirkkokuntien keskuudessa. Petersonin (2016, 3) mukaan jokaisen ihmisen orientaatio on nähtävissä Ensimmäisen Mooseksen kirjan ensimmäisessä luvussa. Orientaation käsite tarkoittaa ihmisen ymmärrystä siitä, kuka hän on, mitkä ovat hänen käsityksensä maailmasta, ja mitä kohti hän pyrkii, eli mikä on hänen arvomaailmassaan

tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä (Peterson, 2016, 3). Peterson kirjassaan tiedostaa, että ihmisillä on muitakin aspekteja identiteetissään, mutta identiteetin ytimessä, ja sen tärkeimpänä osana, on luomiskertomuksen antama orientaatio ihmiselle (2016, 3). Ihminen on juutalaiskristillisyyden mukaan luotu Jumalan kuvaksi kuvastamaan häntä maanpäällisessä elämässään, joten se on ihmisen ensisijainen ja tärkein maailmankuvan rakennuspalikka, jonka päälle loppu rakentuu. Alla on avattuna tarkemmin Ensimmäisen Mooseksen kirjan ihmisen luomista koskevat jakeet, sekä niistä tehdyt johtopäätökset ihmisestä ja ihmisen elämästä juutalaiskristillisen opin mukaisesti.

4.1.1 Luomiskertomus ja Imago Dei

Luomiskertomuksessa kuvaillaan kaiken elollisen ja elottoman syntyä. Jumala loi valon, ja erotti sen pimeydestä. Hän loi avaruuden, päivän ja yön, vedet ja maan pinnan, kasvit, eläimet, ja lopulta ihmisen. Kertomuksessa kuvaillaan, miten Jumala luo jokaisen eläinlajin ja kasvilajin erikseen, ja ne lisääntyvät kukin oman lajinsa mukaisesti (McDowell, 2016, 38). Ihmisen luominen tapahtuu erillisenä muiden elävien olentojen luomisesta. Ihminen luodaan kuudentena päivänä, Jumalan luomistyön viimeisenä osana (1 Moos. 1:26–27). Erotuksena muista eläimistä, jotka luotiin kukin oman lajinsa mukaisesti, Jumala luo ihmisen omaksi kuvakseen (McDowell, 2016, 38; Sonessa, 2021, 118). Tähän Ensimmäisen Mooseksen kirjan jakeeseen pohjautuu juutalaiskristillisyydelle uniikki Imago Dei –ajatus, eli ajatus siitä, että ihminen on Jumalan kuva maan päällä (1 Moos. 26–27). Se antaa ihmiselle muihin eläviin olentoihin nähden mittaamattoman arvon, sillä ihminen ainoana olentona kantaa itsessään Jumalan kuvaa (Brown, 2018, 121). Imago Dei –konseptista on useita eriäviä mielipiteitä, ja sitä on tulkittu monin eri tavoin (Vainio, 2014, 122). Yleisellä tasolla sillä viitataan ihmisen ainutlaatuisuuteen muuhun luomakuntaan nähden. Tarkemmin sen tulkitaan tarkoittavan poikkeuksellisuutta ihmisen ruumiissa, sielussa ja mielessä, ja ihmisen yliveraisuutta muihin olentoihin nähden (Peterson, 2016, 1–2). Yhtenä tärkeimmistä Imago Dein osista nähdään ihmisen poikkeuksellinen kyky abstraktiin ajattelemiseen ja rationaalisuuteen, mikä erottaa hänet muista eliöistä (Moreland & Craig 2017, 17). Myös kyky moraaliseen toimintaan ja moraaliseen ajatteluun nähdään yhtenä Imago Dein osana (Blomberg, 2016, 70; Vainio, 2014, 126). Huolimatta siitä, mitä tarkalleen ottaen

Imago Dei käsite sisältää, siitä ollaan juutalaiskristillisyydessä yhtä mieltä, että ihminen on monin tavoin poikkeuksellinen olento, jolla on täysin erilainen tarkoitus kuin muilla luoduilla olennoilla.

Luomiskertomuksessa Jumala teki ihmisen tomusta, mutta puhalsi häneen oman henkensä (Kalas, 2011, 13; 1 Moos. 2:7). Tämä teko nähdään vahvistavana tekijänä, ja sinettinä ihmisen poikkeuksellisuudelle ja arvolle. Vaikka ihminen on aivan tavallinen olento, joka koostuu samoista aineista kuin muukin luotu, niin Jumalan henki hänessä erottaa hänet muusta luomakunnasta (Kalas, 2011, 13). Jumalan hengen vuoksi ihminen on muuhun luomakuntaan nähden korkeammassa asemassa, sillä muille eliöille ei samanlaista kunniaa suotu. Luomiskertomuksessa ihminen nähdäänkin luomakunnan kruununa ja luomistyön huipentumana. Jumalan henki on ihmisen henkilökohtainen lahja, joten toisen ihmisen tappaminen nähdään vakavana rikoksena sekä ihmistä että Jumalaa vastaan (Blomberg, 2016, 73; Kalas, 2011, 13). Jumalan hengen saamiseen pohjautuu myös kristinuskon käsitys dualismista, eli siitä, että ihminen on henkisen ja fyysisen osan summa (Moreland & Craig 2017, 17). Jumalan henki ihmisessä on ainoa osa, joka jatkaa elämistä ruumiin kuoleman jälkeen. Dualismi ei ulotu muihin olentoihin, vaan on ihmiselle ominainen asia.

Luomiskertomuksessa ihmisiä luotiin kaksi. Adam ja Eva luotiin erillisinä muusta luomakunnasta, mutta myös erillisinä ja erilaisina toisistaan. Kaiken luomakunnan erilaisuus oli Raamatun kertomuksen mukaan Jumalan mielen mukaista, ja hyvää (1 Moos 1:25). Juutalaiskristillisen perinteen mukaan Jumala loi naisen ja miehen samanvertaisiksi, mutta erilaisiksi toisistaan (Dyrness, 2016, 57). Erilaiseksi ja erillisiksi olennoiksi luominen viittaa siihen, että naisessa ja miehessä on jotain pysyvästi erilaista ja ainutlaatuista, ja että erilaisiksi luomiselle oli syy ja tarkoitus. Erilaisuus nähdään hyvänä ja tarkoituksenmukaisena asiana (Dyrness, 2016, 57). Luomiskertomuksen lisäksi Raamatussa vahvistetaan useaan otteeseen naisen ja miehen eroavaisuuksia, ja sukupuolet nähdään toisiaan täydentävinä. Tämä on edelleenkin juutalaiskristillisen maailmankuvan mukainen näkökulma ihmiseen.

4.1.2 Ihmiselämän suhteellisuus ja tarkoitus

Adamin ja Evan elämässä oli luomishetkestä lähtien kolme määrittävää suhdetta: heidän suhteensa Jumalaan, heidän suhteensa toinen toiseensa, ja heidän suhteensa luomakuntaan (Dyrness, 2016, 49). Nämä kolme suhdetta ovat edelleenkin juutalaiskristillisen opin mukaan ihmiselle ja ihmisen hyvälle elämälle tärkeitä (Augustine, 2016, 176). Ihminen on Jumalan luoma olento, jolloin juutalaiskristillisen perinteen mukaan Jumalan ja ihmisen välillä on erityinen side (Peterson, 2016, 1). Sen vuoksi voidaan myös olettaa, että ihminen, joka elää ilman Jumalaa, ja joka ei seuraa hänelle tarkoitettua polkua, ei voi saavuttaa täyttä potentiaaliaan, sillä hän ei täytä Jumalan tarkoitusta ihmistä varten. Imago Dei ja Jumalan tarkoitus on keskeistä kristityn elämässä, ja se näkyy kristityn jokaisella elämän osa-alueella. Teistinen maailmankuva ihmisestä sanoo, että ihmisen suurin tavoite on kirkastaa Jumalaa (Brown, 2018, 119). Tämä tavoite tulee erityisesti esiin toisessa ihmisen keskeisessä suhteessa, eli yksilön suhteessa muihin ihmisiin. Joidenkin teologioiden mukaan kahden ihmisen luominen yhden sijaan tarkoittaa sitä, että ihmisenä olemiseen kuuluisi erottamattomana osana suhteessa oleminen (Blomberg 2016, 71). Ihmisen loi Jumala, joka on kolmiyhteinen, ja jonka kolme osapuolta, Isä, Poika ja Pyhä Henki, ovat suhteessa toisiinsa. Näin ollen myös ihminen on luotu olemaan suhteessa toisiin ihmisiin ja suhteessa Jumalaan (Blomberg, 2016, 71; Augustine, 2016, 176). Raamatun sanomassa painotetaan sitä, että ihmiset ovat yhtä yhteisöä, ja heidän on huolehdittava toinen toisistaan hyvin (Brown, 2018, 120). Raamatussa ei myöskään eroteta yksityistä ja yhteisöllistä osa-alueita elämässä, jolloin ihmisen usko ei rajoitu vain yksityiseen elämään, vaan hänen kuuluisi elää samojen periaatteiden mukaisesti myös yhteisössään (McCalman & Fisher, 2012, 206). Jumalan kuva on jokaisessa ihmisessä, joten toisen arvokas kohtelu on tärkeää (Soskice, 2016, 191). Viimeisenä ihmisen orientaatiolle keskeisenä suhteena on ihmisen suhde luomakuntaan. Yleisen kristillisen käsityksen mukaan ihminen luotiin hallitsemaan luomakuntaa ja pitämään siitä huolta (Kalas, 2011, 13). Blomberg (2016, 72–73) käyttää ilmaisua ”varahallitsija”, kuvastamaan ihmisen roolia maan päällä. Jumala antoi ihmiselle käskyn huolehtia siitä ympäristöstä, johon heidät oli luotu, joten ihminen, Jumalan antamalla valtuudella, toimisi hallitsijana maan päällä (1 Moos. 1:28–30). Hallitsemisen kuului olla Jumalan mielen mukaista, sillä olihan ihminen luotu

ilmentämään Jumalaa maan päällä (Sonessa, 2021, 123). Jumalan kuvana olemiseen liittyy Blombergin (2016, 85) mukaan vahvasti eettisyys. Ihmisen kuuluu hoitaa ympäristöönsä hyvin, ei hyväksikäyttää sitä tai tuhota sitä. Blombergin (2016, 85) mukaan ihmisen eettisyys tulee juuri siitä erityisasemasta, mikä ihmiselle on suotu. Ihminen on eri tavalla yhteydessä Jumalaan kuin muut elävät olennot, jolloin hänellä on myös vastuu muusta luomakunnasta, ja vastuu omista teoistaan. Juutalaiskristillisen perinteen mukaan syntiinlankeemuksen seurauksena tämä Jumalan luoma idylli muuttui, ja synti tuli maailmaan. Huolimatta syntiinlankeemuksesta, Jumalan tahto ihmisiä kohtaan ja Jumalan käsky luomakunnan hoitamisesta pysyi samana. Ihminen on siis edelleenkin juutalaiskristillisen opin mukaisesti luomakunnan hoitaja tai sijaishallitsija.

4.1.3 Vapaa tahto ja syntiinlankeemus

Vaikka ihminen on Jumalan luoma, niin ihmisellä on silti oma vapaa tahto, ja myös valta päättää, käyttääkö hän vapautensa hyvään vai pahaan. Jumala loi ihmiset paratiisiin ja asetti heille rajat, jotka olivat ihmisen suojaksi (Dyrness, 2016, 57; 1 Moos. 2:16–17). He saivat nauttia kaikesta siitä, mitä paratiisissa oli, mutta Hyvän ja Pahan tiedon puuhun ei saanut koskea (Augustine, 2016, 181). Näiden rajojen noudattaminen oli kuitenkin ihmisistä itsestään kiinni (Dyrness, 2016, 50). Kalas (2011, 14) huomauttaa, että ihmiset ovat ainoa olento luomakunnassa, jolle on suotu vapaus valita, mikä osaltaan myös tukee näkemystä ihmisten erityisyydestä muuhun luomakuntaan nähden. Syntiinlankeemus kuvataan Mooseksen kirjan kolmannessa luvussa. Käärme, eli paholainen, sanoi Evalle, että hänestä tulee Jumalan kaltainen, mikäli hän rikkoo Jumalan asettamaa rajaa vastaan, ja syö hyvän ja pahan tiedon puusta (1 Moos. 3:4–5). Kalasin (2011, 21) mukaan Eva unohti oman identiteettinsä, unohti jo olevansa Jumalan kuva maan päällä ja omistavansa Jumalan hengen hänessä, ja sortui paholaisen kiusaukseen. Juutalaiskristillisessä perinteessä ihmisen alkuperällä ja identiteetillä on siis väliä, sillä sen unohtamisen vuoksi synti tuli maailmaan. Syntiinlankeemuksessa Jumalan kuva ihmisessä vaurioitui, mutta ei tuhoutunut kokonaan, ja se on yhä jokaisessa ihmisessä, vaikkakin vääristyneenä (Brown, 2018, 119; Jones 2016, 11). Kertomus syntiinlankeemuksesta on avainasemassa juutalaiskristillisessä

ihmiskäsityksessä, sillä se kuvailee jokaisen ihmisen olotilaa. Juutalaiskristillisen perinteen mukaan syntiinlankeemuksen seurauksena jokaisessa ihmisessä on luonnostaan pahuus (Dyrness, 2016, 57). Ihminen on sen seurauksena taipuvainen pahuuteen, mutta Jumalan kuva on edelleen ihmisessä, ja samalla myös mahdollisuus valita hyvä pahan sijaan (Blomberg, 2016, 68). Raamattu asettaa ihmisen hyvän ja pahan väliin, ja antaa ihmiselle valinnan vapauden elämän ja kuoleman väliltä (Dyrness, 2016, 54). Ihmisen elämällä on suuri merkitys hyvän ja pahan välisessä taistelussa. Juuri valinnanvapauden vuoksi Raamatussa kehoitetaan opettamaan Jumalan lakia tulevalle sukupolvelle (Brown, 2018, 120). Jumalan asettaman lain uskotaan olevan ensiarvoisen tärkeä ihmiselle, sillä siinä on avain hyvään ja merkitykselliseen elämään. Raamatun oppien mukaan elämällä ihmisen uskotaan voivan saavuttaa koko potentiaalinsa, ja siksi lapset pyritään kasvattamaan jo pienestä asti juutalaiskristillisen perinteen mukaisesti.

4.2 Mistä ihminen on peräisin? Postmodernin ideologian mukainen maailmankuva ja ihmiskäsitys

Jo edellä on sivuutettu postmodernismin suhtautumista sitä edeltäneisiin maailmankatsomuksiin. Postmodernismi asettuu maailman suuria narratiiveja vastaan, ja julistaa, ettei ole yhtä oikeaa totuudellista tapaa ymmärtää universumia ja ihmistä (Griffin, 1989, 20). Postmodernismi siis hylkää kaikki sitä edeltäneet ihmisen alkuperää koskevat teorit ja näkemykset, joiden mukaan ihmiset ovat orientoineet elämänsä, ja luo tilalle täysin uuden näkökulman (Forghani 2015, 101). Postmodernistisen näkemyksen mukaan vanhat ajatukset ihmisestä ovat nykyaikaan sopimattomia, ja modernin ajan loogisuus ja rationaalisuus nähdään ihmistä kahlitsevina ja vapauden tuhoavina voimina (Mykulanyets, 2019, 43). Maailma on erilainen kuin ennen, ja nykypäivän ihmisen globalisoitunut ympäristö vaatii muuttuvan ja joustavan ajattelutavan (Maslova, 2019, 2144). Vanha täytyy siis hylätä, ja tilalle luoda uudenlainen olotila, mikä vapauttaisi ihmisen todelliseen potentiaaliinsa. Postmodernismissa katse suuntautuukin tulevaisuuteen, ja tulevaisuutta pidetään tärkeämpänä kuin menneisyyttä (Adbekian, 2017, 27). Postmodernismi antaa pohjan konstruktivistiselle ajatustavalle (Fennema, 2010, 25). Postmodernismissa ei ole objektiivista totuutta tai todellisuutta, vaan kaikki totena

pidetty on tulkinnanvaraista, eli totta vain sen takia, että joku päättää uskoa niin (Forghani, 2015, 99). Postmodernismissä ei siis ole olemassa yhtä objektiivista totuutta, vaan totuus on jotain, mikä rakentuu jokaisessa ihmisessä yksilöllisesti (Fennema, 2010, 26). Jos totuutta ei ole, niin ei ole myöskään mielekästä valita yhtä maailmankuvaa toisen yli, sillä molemmat ovat saman arvoisia (Griffin, 1989, 20). Postmodernismissä sallitaan jokaisen ihmisen muodostaa oma maailmankuva ja oma totuus, ilman ulkopuolelta tulevia vaikutteita. Ulkopuoliset vaikutteet kattavat myös yliluonnolliset olennot tai voimat. Postmodernismi kieltää kaiken yliluonnollisen olemassaolon (Forghani, 2015, 100). Ei ole olemassa jumalaa, joka loi maailman tiettyine sääntöineen, tai jonkun suuremman tarkoituksen vuoksi. Ei myöskään ole olemassa mitään henkiolentoja, sielua tai muuta sellaista näkymätöntä voimaa, mihin pitäisi turvautua (Forghani 2015, 100). Postmodernissa maailmankuvassa suureksi narratiiviksi tai kaiken selittäväksi teoriaksi maailman alkuperästä jää naturalistinen selitys, joka onkin ottanut yhä enemmän tilaa länsimaisessa maailmankuvassa. Naturalistiseen selitykseen turvaudutaan, kun kuvataan postmodernismin mukaista maailman ja myös ihmisen, syntyä.

Naturalistisen käsityksen mukaan ihminen on sattumanvaraisen, sokean ja persoonattoman prosessin tuotosta, toisin sanottuna vahinko (Griffin, 1989, 16). Ihmisen ominaisuudet, kuten kyky moraaliseen toimintaan tai rationaalisuuteen ovat sattumanvaraisen prosessin muodostamia kykyjä (Griffin, 1989, 16). Nämä ihmisen ominaisuudet ovat jokaisen subjektiivisesti tulkittavissa, sillä jokaisen ihmisen kokemus on erilainen, ja yhtä arvokas. Naturalistisessa maailmankuvassa vain se maailma minkä näemme, on olemassa (Fodor, 2017, 12). Se on Fodorin mukaan helposti omaksuttavissa, sillä lähes jokaisessa maailmankuvassa tunnustetaan sen olemassaolo, mikä on tieteellisesti todistettavissa ja käsin tunnusteltavissa (Fodor, 2017, 15). Naturalismi ei ole Craigin ja Morelandin mukaan suoranaisesti ateismia, vaan siinä enemmänkin ajatellaan korkeamman voiman olevan täysin tarpeeton (2002, 253). Jos jumala on olemassaolomme kannalta tarpeeton, niin meidän pitäisi jatkaa elämäämme olettaen, ettei sitä myöskään ole olemassa. Naturalistisessa ajatuksessa ihmisen synnystä evoluution kautta tapahtunut sattuma on korvannut ajatuksen siitä, että ihminen olisi luomistyön tulosta (Griffin, 1989, 15). Kaikki ihmisten tekemät asiat voidaan tulkita kemiallisten aineiden tai molekyylien tasolla, jolloin yliluonnollinen

selitys on tarpeeton (Fodor, 2017, 14). Naturalistinen selitys sallii postmodernismin erilaiset subjektiiviset näkemykset, sillä se ei anna mitään perimmäistä syytä ihmisen olemassaololle. Jos ihmisen olemassaololla olisi naturalistisen selityksen ylittävä syy, niin sillä olisi jonkinlainen vaikutus ihmisen elämään. Postmodernismin autonominen ihminen on vapaa jumalien tai muiden ylluonnollisten olentojen tarkoitusperistä, ja on itse oma luojansa (Griffin, 1989, 17; Forghani ym., 2015, 101). Ihminen saa luoda oman suhteensa maailmankaikkeuteen, eikä hänen tarvitse omaksua valmista tulkintaa siitä. Sen lisäksi, että postmoderni ihminen on vapaa jumalien tai korkeimpien voimien asettamista tarkoitusperistä, hän on myös vapaa historian kahleista, ja erilaisten auktoriteettien vaatimuksista ja suosituksista koskien hänen elämäänsä (Ilica, 2013, 8, Brown, 2005, 10). Edellä esitellyt postmodernin maailmankuvan raamit vaikuttavat myös postmodernismin mukaiseen tulkintaan ihmisestä. Monen samanaikaisen totuuden mahdollisuus johtaa siihen, ettei objektiivista käsitystä ihmisestä ole mahdollista saada (Mykulanyets, 2019, 50). On kuitenkin joitain peruseriaatteita, joiden avulla ihmistä voidaan postmodernismissa kuvata.

4.2.1 Postmodernin ihmiskäsityksen alkuperä

Postmodernilla ihmisellä ei Mykulanyetsin (2019, 51) mukaan ole yhtä filosofista tai ideologista ydintä, mikä tarjoaisi kiinteän perustuksen ihmiskäsitykselle. Jos ihmisellä ei ole luoja tai muuta hänen olemassaolonsa aiheuttajaa, niin luonnollisesti ihmisestä tulee itsellensä se korkein voima, ja hän ottaa paikan, mikä ennen oli varattu jumalille. Postmodernismissa ihminen onkin absoluuttinen itseisarvo itsellensä (Franke, 2019, 4). Postmodernilla ihmisellä on täysi vapaus luoda itsensä uudelleen, erillään vanhoista opeista, normeista tai käsityksistä (Mykulanyets, 2019, 51). Jokaisen ihmisen pitää muodostaa oma näkemyksensä maailmasta ja myöskin itsestään (Aldbekian, 2017, 28). Jos ihminen asetetaan korkeimmalle jalustalle, niin se väistämättä muuttaa myös käsityksiämme ihmisen elämästä. Kuten ihminen, niin maailma ja koko universumi ovat postmodernismissa sattumaa, mikä tarkoittaa sitä, että meidän kuuluu hyväksyä niiden ulkoisen merkityksellisyyden puute (Griffin, 1989, 17). Jos maailmalle ei ole mitään ylluonnollista syytä tai tarkoitusta, niin ei ole myöskään mitään ulkopuolista lakia,

Jumalan lakia tai luonnonlakia, mitä pitäisi noudattaa, tai johon olisimme sidottuja. Myöskään moraalille ja etiikalle ei ole mitään ylempää auktoriteettia, mikä tulisi tämän maailman ulkopuolelta ja sanelisi ylhäältäpäin sääntöjä (Brown, 2005, 10). Postmodernistista moraalikäsitystä ei myöskään voi perustaa empirismin päälle, eikä historiasta voi päätellä moraalisia oppeja, sillä yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa (Brown, 2005, 144). Historia voi hieman toki auttaa moraalien muodostamisessa, mutta jokaisen sukupolven ja jokaisen ihmisen pitäisi omalla kohdallaan saada muodostaa oma moraalikäsitys ja sanoa mikä on heidän mielestään oikein ja mikä väärin (Brown, 2005, 145–146). Moraali on siis jotain, jonka jokaisen ihmisen täytyy itse tajuta ja oppia erottamaan (Brown, 2005, 144). Ihminen ei ole luonnostaan jonkun moraalikäsitksen omaava olento, vaan ihminen saa muodostaa omanlaisensa käsityksen maailmasta, eikä hänen ole pakko noudattaa ulkopuolisen asettamia sääntöjä, jotka olisivat ristiriidassa ihmisen omien ajatusten kanssa. Arvot ovat ihmisen valinnoista riippuvaisia, ja niiden tärkeys tulee siitä, että ihmiset päättävät antaa niille arvoa (Griffin, 1989, 17). Ihmisen elämälle ei siis ole olemassa ulkopuolista sanelijaa, joka kertoisi millainen elämä on tavoittelun arvoinen, tai miten kuuluisi elää. Postmoderni ihminen on jatkuvasti rakentuva ja uudistuva kokonaisuus, jonka kuuluisi saada kehittyä vapaasti, ilman korkeamman voiman aiheuttamaa painostusta. Tällainen ajattelutapa häilyvistä arvoista poistaa myös ihmisten luoman kulttuurin asettaman moraalijärjestelmän ja normisäännösten tärkeyden. Elämme maailmassa, joka muuttuu nopealla vauhdilla. Muun muassa globalisaation ja internetin vauhdittama kulttuurinen moninaisuus tarkoittaa myös sitä, että elämme monikulttuurisessa ympäristössä, jossa yhden kulttuurin mukaiset arvot ja normit eivät ole kaikkien ihmisten omaksumia. Lisäksi moraalikäsitys ja arvot muuttuvat vuosien saatossa kulttuurin sisällä (Brown, 2005, 145). Tämä Tuckerin (1998, 127) mukaan vaikuttaa ihmisiin niin, että he ymmärtävät, etteivät voi perustaa moraaliaan kulttuurin tarjoamaan kontekstiin tai vanhoihin perinteisiin, vaan heidän täytyy luoda moraalikäsitöksensä itse. Ihminen on postmodernina aikana vapaa omaksumaan juuri ne arvot, jotka hän kokee omikseen (Forghani, 2015, 102). Ihminen voi halutessaan omaksua jonkun sosiaalisen ryhmän arvojärjestelmän, mikäli hän kokee yhteenkuuluvuutta ryhmän kanssa (Forghani, 2015, 102). Hän voi myös vaihtaa arvomaailmaansa niin halutessaan, sillä ihmiset luonnollisestikin muuttuvat elämänsä aikana, ja postmodernismi sallii ihmiselle tämän vapauden.

Postmodernin filosofian mukaan ihmisen kuuluisi saada elää tämä elämä niin kuin hän haluaa, sillä muuta ei ole. Postmoderni ihminen ei usko kuolemanjälkeiseen elämään, tai mihin tahansa muuhun yliluonnolliseen tuonpuoleiseen (Griffin, 1989, 17). Jos olemme syntyneet sattumanvaraisesti, niin ei ole väliä, miten elämme maailmassa, sillä tuonpuoleista ei ole, eikä myöskään mitään suurempaa voimaa, joka tarkkailisi meitä. Miksi ihmisen siis pitäisi elää pelossa? Postmoderni ihminen on vapaa kielletyn ja sallitun rajoitteista ja helvetillä tai kiirastulella pelottelusta. Arvoilla ei ole asteikkoa, eikä ole pysyviä, universaaleja arvoja, jotka olisivat olemassa, huolimatta siitä, uskooko niihin kukaan vai ei (Forghani, 2015, 102). Postmodernismissä myös hylätään ajatus siitä, että ihminen kykenisi ymmärtämään joitain elämän ydinkysymyksiä tai periaatteita, ja elämään niiden mukaisesti, sillä maailma näyttäytyy itse kullekin subjektiivisesti, eikä mitään voi ymmärtää täysin objektiivisesti ja varmasti (Adlbekian, 2017, 28). Ihminen on vapaa elämään kohdistuvista ulkopuolisista rajoitteista, ja saa elää nykyhetkessä haluamallaan tavalla, sillä vain nykyhetkellä on merkitystä (Ilica, 2013, 8). Ihmisen tehtävä on muodostaa omanlaisensa visio maailmasta ja itsestään, ja myös "toisesta" (Adlbekian, 2017, 28). Postmodernismi juhlistaa erilaisuutta ja monimuotoisuutta, sen sijaan että se pakottaisi ihmiset samaan muottiin (Wypych, 2013, 166).

4.2.2 Postmoderni ihminen ja sukupuoli

Postmodernismin sallima valinnanvapaus ulottuu elämän jokaiselle osa-alueelle. Postmodernismi on tullut hajottamaan, dekonstruoimaan ja vapauttamaan ihmisen olemaan juuri sitä, mitä hän haluaa. Vanhentuneiden maailmankuvien omaksumisen sijaan postmodernismissä korostetaan pluralismia ja relativismia (Forghani ym., 2015, 98). Jos vanhat maailmankuvat ovat vääriä, niin niiden rakentamat sosiaaliset kategoriat ja normit ovat myös vanhentuneita, ja muutosta kaipaavia. Postmodernismi hylkää kaikki totena pidetyt ja alitajuisesti hyväksytyt vanhentuneet faktat, ja tuo tilalle kokeilunhaluisesti uutta normaalia. Tämä näkyy vahvasti esimerkiksi sukupuolen määritelmän murroksessa ja sukupuolien moninaistumisessa (Gudorf, 1998, 295; Franke, 2019, 1). Postmodernismi hylkää biologisen essentialismin, eli väitteen siitä, että sukupuolia olisi kaksi, ja että niissä olisi jotain pysyvästi erilaista ja erillistä (Dunn, 1998, 35). Postmodernismi tarjoaa essentialismin tilalle konstruktivistisen käsityksen

sukupuolesta, jonka mukaan sukupuoli tuotetaan sosiaalisessa kanssakäymisessä (Dunn, 1998, 37). Sukupuolen kaksijakoisuus on kyseenalaistettu sekä tavallisten ihmisten, että akateemikkojen, ja lääkäreidenkin puolelta (Gudorf, 1998, 295). Tämä haastaa pitkään vakiintuneita peruskategorioita, kuten nainen ja mies, joita olemme tottuneet käyttämään, ja joiden kautta myös tulkitsemme ympäröivää maailmaa (Gudorf, 1998, 296). Postmodernismissa erillisiä jakoja pidetään sortavana asiana, mikä estää ihmisen kokonaisvaltaista sosiaalista inklusiota ja pakottaa ihmisen itseilmaisun kirjon valmiisiin muotteihin (Layton, 2012, vii, 22). Perinteisen sukupuolen käsityksen kyseenalaistaminen voi Gudorfin mielestä lisätä ihmisen vapautta itseilmaisuun, ja auttaa niitä ihmisiä, jotka kokevat, ettei heidän vartalonsa, tai heidän kokemuksensa vartalostaan, vastaa yleisiä käsityksiä tai odotuksia sukupuolesta (Gudorf, 1998, 298). Sukupuolen lisäksi myös seksuaalinen suuntaumus on kyseenalaistamisen ja murroksen alla (Gudorf, 1998, 296). Muun muassa transsukupuolisten, kolmatta sukupuolta edustavien ja muunsukupuolisten määrä on lisääntynyt, eikä ihmisiä enää veloiteta heteronormatiiviseen muottiin (Gudorf, 1998, 295). Tällaisen muutoksen ihmisissä on saanut perinteisten identiteetin ankkurien puute, ja postmodernistinen vapauden juhliminen (Tucker, 1998, 125).

4.3 Kuka juutalaiskristillisen identiteetin määrittää, ja mitkä ovat sen rajat?

Juutalaiskristillisessä ideologiassa vastaukset ihmiskäsitykseen ja ihmisen identiteettiin löytyvät jälleen juutalaiskristillisyyden alkulähteestä, eli Raamatusta. Kristityt ihmiset uskovat Raamatun sisältävän ohjeita hyvään elämään (Young, 1997, 248). Raamatun teksteihin turvaudutaan monissa elämän keskeisissä ongelmakohtissa ja kysymyksissä. Näin on myös identiteetin kohdalla. Kristityt uskovat Raamatusta löytyvän vastauksia ihmisyyden ydinkysymyksiin, eli siihen, kuka minä yksilönä olen, minne minä kuulun, ja mikä on minun tarkoitukseni maan päällä. Raamattu vastaa näihin kysymyksiin ja antaa kontekstin ihmisen identiteetin muodostamiseen ja oman itsensä ymmärtämiseen. Juutalaiskristilliseen perinteeseen nojaavat ihmiset uskovat, että Raamatun antamien vastauksien avulla ihminen voi sovittaa oman identiteettinsä juutalaiskristillisen opin

tarjoamaan suureen narratiiviin. Lisäksi uskotaan, että Raamatun tarjoama ihmiskuva ja identiteettikäsitys auttavat rakentamaan tasapainoisia ihmissuhteita (Young, 1997, 248).

4.3.1 Ihmisen luominen

Kuten luomiskertomuksessa tuli esiin, Raamatun mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, ainutlaatuiseksi olennoiksi, joka yksilöllisesti ilmentää Jumalan kuvaa maan päällä. Jokaisella ihmisellä on yksilölliset ominaisuudet, taidot ja luonteenpiirteet, jotka tekevät hänestä ainutlaatuisen. Kuitenkin ihmiskunnan jokaisella jäsenellä on sama Jumalan antama tehtävä: olla Jumalan kuva maan päällä (Peterson, 2016, 1; Brown, 2018, 119). Raamattu antaa tilaa yksilöllisyydelle ja ihmisen omille näkemyksille siitä, mitä hän elämällään haluaa tehdä, mutta kuitenkin asettaa rajat, jotka toimivat ihmisen identiteetin ja itseksi kasvamisen raameina. Yksi näistä raameista on edellä mainittu *Imago Dei* -käsitys, johon sisältyy monta elämää määrittävää periaatetta. *Imago Dei* on ihmiskunnan kutsu kokonaisvaltaiseen Jumalan mielen mukaiseen elämään, ja Jumalan kuvan ilmentämiseen maan päällä (Brown, 2018, 119). Se on juutalaiskristillisyydessä jokaisen ihmisen identiteetin perusasia (Peterson, 2016, 1). Se asettaa identiteetille tietyn perustan, jonka päälle ihminen voi rakentaa identiteettiään haluamallaan tavalla. Raamatun sisältämät identiteetin raamit koskevat muun muassa ihmisen ruumista, arvomaailmaa, ja moraalikäsitystä. Juutalaiskristillisen opin mukaan Jumalan kuvana olemiseen kuuluu oman vapaan tahdon ohjaaminen Jumalan tahdon suuntaan, mikä välittyy ihmisille Raamatusta (Augustine, 2016, 174; Dyrness, 2016, 63). Jokainen ihminen saa kuitenkin kehittyä ja kehittää identiteettiään kohti Jumalan kuvan kaltaisuutta, eikä kristinuskossa määritellä kaavamaisesti, miten tämä kuuluisi tehdä (Puolimatka, 2011, 52). Identiteetin kehittäminen tapahtuu ihmisen omien kiinnostuksien ja halujen mukaisesti, mutta noudattaen niitä periaatteita, jotka löytyvät Raamatusta. Kristityt uskovat näiden periaatteiden olevan muuttumattomia, niin kuin kristinuskon Jumala on muuttumaton. Ne ylittävät kulttuuriset ja ajalliset rajat, ja ovat nykypäivänkin ihmiselle ajankohtaisia oman identiteettinsä rakentamisessa.

Ihmisen identiteettikäsitys juutalaiskristillisyydessä alkaa jälleen Raamatun alkulehdiltä. Luomiskertomuksessa kerrotaan, että ihmiselle on luomisessa suotu kunnia

kantaa Jumalan henkeä itsessään, mikä tekee jokaisesta ihmisestä arvokkaan. Jokainen ihminen siis saa ihmisarvonsa suoraan Jumalalta, eikä ihmisarvoa tarvitse erikseen todistaa tai ansaita. Raamatun opin mukaan ihminen ja myös ihmisen ruumis ovat arvokkaita (1 Kor. 6:19–20). Psalmissa 139 kuningas Daavid puhuu siitä, miten Jumala on tietoisesti luonut jokaisen ihmisen äitinsä kohdussa (Psalmi 139:13–16). Juutalaiskristillisen ajatuksen mukaan ihminen saa jo kohdussa muotonsa, ja hänen kehonsa on Jumalan luoma, arvokas, ja essentiaalinen osa sitä ihmistä. Ihmisen ruumis, ja hänen sukupuolensa kuuluvat olennaisena osana ihmisen identiteettiin, ja ovat ihmiselle pysyviä läpi elämän. Perinteisen kristillisen opin mukaan yksilöllä on jatkuvuutta ja samanlaisuutta identiteetissään huolimatta elämässä tapahtuvista muutoksista (Moreland & Craig 2017, 318). Vaikka ihminen muuttuukin elämänsä varrella, hän on silti sama yksilö, joka on edelleen samassa ruumiissa. Voidaan siis sanoa, että ihminen joutuu muodostamaan identiteettinsä oman ruumiinsa rajoissa, sillä ruumis on ihmiselle henkilökohtainen ja muuttumaton.

4.3.2 Pyhitys

Toisena tärkeänä identiteetin määrittäjänä juutalaiskristillisen näkökulman mukaan on Raamatussa esiintyvä käsite pyhittäytymisestä tai pyhityksestä, joka koskee koko ihmiskuntaa. Myös tämä teema on näkyvillä ihan Raamatun alkulehdistä ja jatkuu loppuun saakka. Ihmiset ovat juutalaiskristillisessä opissa syntiinlankeemuksen seurauksena luonnostaan pahuuteen taipuvaisia (Dyrness, 2016, 54, 57; Blomberg, 2016, 68). Synnin takia Jumalan kuva ihmisissä vaurioitui, mutta ei tuhoutunut kokonaan (Brown, 2018, 119). Jeesuksen ristinkuoleman vuoksi jokaisella ihmisellä on uudestisyntymisen kautta mahdollisuus muuttaa omaa luontoaan ja tulla enemmän Jeesuksen kaltaiseksi, joka eli tekemättä syntiä. Jokainen ihminen aloittaa tämän matkan samasta lähtökohdasta. Jokaisen ihmisen on siis tunnustettava syntinsä ja tehtävä parannus, jotta pyhitystyö hänessä voisi alkaa (Augustine, 2016, 174; Dyrness, 2016, 57). Tämä käsitys asettaa kaikki ihmiset samalle viivalle. Jokainen on sisimmässään paha, ja tarvitsee auttajaa voidakseen tulla sellaiseksi, kuin Jumala on hänet tarkoittanut. Raamattu asettaakin paljon painoarvoa ihmisen moraalille kehittymiselle. Ihmisen on tarkoitus heijastaa Jumalan hyvyyttä, oikeudenmukaisuutta ja totuudenmukaisuutta, ja

näin ollen hänen on opittava erottamaan hyvä ja paha, ja eletävä sen mukaan, mikä on hyvää (Puolimatka, 2011, 30). Kristityt näkevät ihmisen sisäisen taistelun kenttänä, jossa ihmisen itsekeskeisyys sotii Jumalan rakkautta vastaan (Puolimatka, 2011, 66). Ihmisen tuleminen Jumalan kaltaiseksi (Imago Dei) nähdäänkin prosessina, joka kestää läpi ihmisen koko elämän.

Juutalaiskristillinen perinne nostaa moraalin tärkeäksi osaksi ihmisen elämää. Raamattu opettaa, että teoillamme on merkitystä, eikä siis ole yhdentekevää, miten elämme maanpäällisen elämämme. Pyhitykseen ja juutalaiskristillisen opin mukaiseen hyvään elämään kuuluu olennaisena osana se, että ihminen on moraalisesti vastuussa omista teoistaan (Vainio, 2014, 126). Lisäksi se tarkoittaa sitä, että ihmisen täytyy pyrkiä elämään moraalisesti hyvää elämää (Blomberg, 2016, 79–80). Juutalaiskristillisen käsityksen mukaan Jumala on absoluuttinen arvo (Franke, 2019, 5). Raamattu Jumalan sanana sisältää moraalisia ja eettisiä periaatteita, joiden avulla ihmiset oppivat erottamaan hyvän ja pahan (Young, 1997, 248). Jumalan kuvan heijastaminen tarkoittaa elämistä näiden Jumalan asettamien arvojen mukaisesti (Blomberg, 2016, 79–80). Puolimatkan (2011, 32) mukaan ihmiset tarvitsevat arvoja, joiden mukaan toimia ja joiden kautta ymmärtää itseään. Ihmisen arvot ovat tärkeitä hänen identiteetilleen, sillä ne määrittävät hänen valintojaan ja tekojaan. Juutalaiskristillisessä opissa moraalit ja arvot ovat hyvin selkeitä, ja jokaiselle ihmiselle samanlaisia. Kuten on jo useasti tullut esiin, niin arvot ovat ihmisen jokapäiväisen toiminnan kannalta tärkeitä. Petersonin (2016, 3) mukaan oman itsensä tunteminen, tarkoittaa muun muassa sitä, että ihminen tietää, mitkä ovat hänen moraalikäsityksensä ja arvonsa. Lisäksi ihmisen kuului toimia moraalikäsityksiensä mukaisesti elämän jokaisella osa-alueella, eikä elää moraalista kaksoiselämää, sillä vasta silloin ihminen on täysin integroitunut, harmoninen persoona (Moreland & Craig, 2017, 19). Identiteetti ei siis voi muodostua ilman vakaata moraalikäsitystä ja arvokäsitystä, jonka mukaan ihminen toimii jokaisella elämän osa-alueella ja jokaisessa arjen roolissa. Juutalaiskristillinen oppi tarjoaa vakaan ja muuttumattoman moraalikäsityksen, jonka mukaan ihminen voi elää, ja joka toimii hänen identiteettinsä perustana. Vaikka juutalaiskristillinen oppi kattaa kaikki ihmiset, niin kaikki ihmiset eivät tunnusta juutalaiskristillistä oppia, vaan elävät muiden maailmankuvien ja niiden tapojen mukaisesti. Kristityt ovat eläneet ja yhä elävät muiden uskontokuntien edustajien kesellä, ja globalisaatio on vauhdittanut eri kulttuurien ja

uskontojen sekoittumista (Van der Borgh, 2008, 9). Vaikka Raamatun sisältämiä elämänohjeita pidetäänkin jokaista ihmistä koskevinä, niin ei voida olettaa, että jokainen eläisi niiden mukaisesti. Kristillinen identiteetti voi kuitenkin olla yhteensopiva muiden kulttuurien kanssa (Mostert, 2008, 52). Vaikka juutalaiskristillinen arvomaailma on pysyvä ja muuttumaton, niin se ei tarkoita sitä, etteikö ihmisen ympärillä oleva maailma olisi jatkuvassa muutoksessa. Kristityille rajanveto on selkeästi Raamatun antamia moraalisia periaatteita vastaan asettuvat asiat, tai muiden jumalien palvonta, mutta muuten erilaisille kulttuuriperinteille ja tavoille on sijansa. Vaikka ihmistä määrittääkin ensisijaisesti juutalaiskristillinen perinne, on hän vapaa omaksumaan muita perinteitä osaksi hänen identiteettiään ja elämään häntä ympäröivässä kulttuurissa kulttuurin tapojen mukaisesti.

4.4 Kuka postmodernin identiteetin määrittää, ja mitkä ovat sen rajat?

Postmoderni maailmankuva hyökkää radikaalisti kaikkea ennen totena pidettyä vastaan, ja tarjoaa tilalle uudenlaisen tavan ymmärtää maailmaa, ja kaikkea mitä maailmassa on. Postmodernismin hylkäämiin narratiiveihin sisältyy myös perinteinen käsitys identiteetistä. Breakwellin (1986, 10) mukaan identiteetti ja sen sisältämät käsitteet, kuten luonne ja persoonallisuus, ovat monitulkintaisia, ja universaalien määritelmien tekeminen tai niiden ylläpitäminen on mahdotonta. Postmodernismi siis hylkää kaikenlaiset ahtaot määritelmät, jotka eivät anna tilaa usealle tulkinnalle. Breakwell (1986, 10) huomauttaakin, että identiteetin termiä on usein käytetty ihan kuin se ei olisi ongelmallinen tai monitulkintainen. Postmodernismissä käsitetään, että se, minkä joku julista totuudeksi, luo aina epätasapainoa ja toiseutta (Franke, 2019, 7). Postmodernismin tarkoituksena onkin ravistella vanhoja käsityksiä, ja luoda uusia tilalle, jotka eivät perustuisi rajoittamiseen tai valtapeleihin. Postmodernismissä kyseenalaistamisen kohteeksi on joutunut koko identiteetin käsite sekä sen muodostamisen prosessi (Dunn, 1998, 6).

Laytonin (2012, 22) mukaan postmodernismiin kallistuvat sellaiset ihmiset, joiden mielestä identiteetti on sortava konstruktio, joka pakottaa moninaisuuden kirjon

valmiisiin ja vanhentuneisiin muotteihin. Maailma on muuttunut, ja vanhat, identiteettiä ennen määrittäneet rakenteet, kuten uskonnot, eivät enää postmodernina aikana päde. Sosiaalista identiteettiä vahvasti määrittävä yhteiskunnan kulttuuri, ei enää globalisaation ja kulttuurien sekoittumisen myötä ole sekään niin vahvoilla (Maslova, 2019, 2144). Myös Gudorfin (1998, 299) mukaan identiteetin sosiaalista puolta määrittävät tekijät on postmodernismin myötä täysin tuhottu. Erilaisten uskontojen ja aatteiden funktio oli saada aikaan varmuutta ja jatkuvuuden tunnetta ihmisessä, joka asui epävarmassa maailmassa (Inglehart, 2010, 224). Nykyään elämme hyvinvointiyhteiskunnassa, joka on tuottanut varmuuden siitä, että ihminen selviää, mikä on pienentänyt uskontoihin turvautumisen tarvetta (Inglehart, 2010, 224). Jaettujen uskomuksien sijaan postmodernismissä asetetaankin enemmän painoarvoa sisäisille subjektiivisille kokemuksille, mikä muuttaa hyvin vahvasti näkökulmaa ja lähestymistapaa identiteettiin.

4.4.1 Postmoderni ymmärrys identiteetistä

Postmodernistinen ajattelutapa sallii identiteetin kehittämisen vapaasti, yksilön itsensä haluamaan suuntaan (Maslova, 2019, 2140; Franke, 2019, 9). Jokaisella ihmisellä on oma subjektiivinen tulkinta heitä ympäröivästä maailmasta, joten on vaan luonnollista, että ihminen itse saa päättää, miten hän elää elämäänsä, ja millaisen identiteetin hän haluaa omaksua. Identiteetti on siis ihmisen oman konstruktivistisen prosessin tuotosta (Franke, 2019, 9). Identiteetti syntyy ihmisen ja hänen ympäristönsä rajapinnassa, ympäristön refleksioita kautta (Adibekian, 2017, 28). Tämä saa aikaan sen, että ihmisen identiteetti on jatkuvassa muutoksessa, sillä myös postmoderni yhteiskunta muuttuu jatkuvasti. Muutos on siis postmodernin ihmisen pysyvä olotila. Erotuksena vanhoista identiteettikäsitteistä, postmodernismissä koko identiteetti on jatkuvan muutoksen kohteena. Postmodernismissä ei hyväksytä essentialistista käsitystä ihmisen ydinolemuksesta (Dunn 1998, 3). Sen mukaan ei ole olemassa yhtä ihmisyydelle ominaista osaa tai ydintä, joka olisi kaikilla samanlainen. Muuttumattoman ytimen tai jonkun pysyvän ominaisuuden nähdään olevan liian sitova, ja luonnollista muutosta estävä (Layton, 2012, 25). Postmodernismissä jatkuvan muutoksen kohteena on siis koko ihminen. Jokaisen ihmisen identiteetti on pysyvässä muutostilassa, eikä saavuta

koskaan valmista olotilaa (Forghani ym., 2015, 99; Dunn, 1998, 35). Postmodernismissä ”liukuva” identiteetti nähdään tavoittelun arvoisena olotilana pysyvän identiteetin sijaan (Layton, 2012, 24). Ympäristömme on jatkuvassa ja nopeassa muutoksessa, joten on tarpeen, että ihmisen sisäinen rakenne uudistuu ja heijastaa ulkoista maailmaa. Essentialismin hylkääminen tarkoittaa myös sellaisten perinteisten kategorioiden, kuten sukupuolen, hylkäämistä. Perinteisten identiteettikategorioiden puute tai niiden painoarvon heikentyminen on saanut aikaan uusien identiteettien lisääntymisen (Tucker, 1998, 125). Monet postmodernistit vastustavatkin naisen ja miehen sukupuolijakoa ja käsitystä kehojen erilaisuudesta (Cobb, 2002, 86). Sukupuolen kaksijakoisuus on haastettu sekä tavallisten ihmisten, että akateemikkojen ja lääkäreiden puolelta (Gudorf, 1998, 295). Tilalle on tullut uudenlainen kirjo sukupuolia, joiden monimuotoisuudella ei ole rajoitusta. Postmoderni maailmankuva liitetäänkin tiukkojen seksuaalisten arvojen ja sääntöjen hylkäämiseen (Inglehart, 2010, 224). Tällainen kokeilunhaluisuus ja leikkisyys onkin ominaista postmodernille identiteetille.

4.4.2 Muuttuva identiteetti

Postmoderni konstruktivistinen identiteetti sallii sen, että sitä käytetään omien halujen mukaisesti (Franke, 2019, 9–10). Identiteetin jatkuva muodostus vaatii kuitenkin sen, että ihminen toimii aktiivisesti erilaisten roolien omaksumisessa (Maslova, 2019, 2142). Ne, jotka osaavat hyödyntää vapautta, kehittyvät haluamaansa suuntaan ja elävät mielekästä ja tasapainoista elämää (Cote 2018, 78). Kaikki eivät kuitenkaan osaa hyödyntää eri identiteetin kehityksen reittejä, ja sitä vapautta mikä on ihmiselle suotu, vaan hukkaavat itsensä valintojen mahdollisuuksiin. Cote (2018, 78) varoittaaakin, että sellaiset ihmiset, jotka eivät osaa hyödyntää postmodernia vapautta, kohtaavat mahdollisesti erilaisia identiteetin kehityksen häiriöitä, ahdistusta ja kriisejä. Myös Maslovan mukaan ihmisen toiminta identiteetin muodostamisen saralla voi olla jopa tuhoavaa ja ei-produktiivista, lineaarisen kehityksen sijaan (Maslova 2019, 2142). Postmodernissa vapaudessa voidaan siis nähdä myös vaaroja. Vastaukseksi tähän identiteetin kehittämisen kirjoon ja valinnanvaikeuteen on tullut kuluttaminen. Oman sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin kehittäminen on postmodernismin myötä siirtynyt kuluttamisen ja massakulttuurin ympärille (Dunn, 1998, 79–80).

Identiteettiä kuvastavat kulutustavarat ovat korvanneet identiteetin sisäisen muodostusprosessin (Dunn, 1998, 65). Tavaroiden kuluttamisella ja nopealla vaihtamisella voidaan kokeilla helposti erilaisia identiteettejä ja niiden sopivuutta itselle, ja vaihtaa ne uusiin, mikäli ne eivät vastaa yksilön haluja. Tämä siirtymä identiteetin kuluttamiseen on Dunnin (1998, 67) mukaan heikentänyt perinteisten sosialisatioprosessien, kuten perheen, yhteisön, koulun tai seurakunnan, tärkeyttä ihmisen identiteetille. Myös suuremmat, yhteiskunnan kollektiiviset identiteetit, kuten ”yhteiskunnan kansalainen”, ovat heikentyneet, ja tilalle on tullut joukko epävakaita ja jatkuvasti muuttuvia miellelyhtymiä identiteetistä (Dunn, 1998, 67). Perinteiset roolit, kuten kansalaisen rooli, tarjosivat ihmisille tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja jaetusta kulttuurista, sillä saman yhteiskunnan kansalaisen roolia elettiin samalla tavalla (Kalu, 2016, 54). Postmodernismin käsitteiden ja määritelmien tuhoamisen seurauksena kansalaisuudellekaan ei ole olemassa enää yhteistä määritelmää tai tapaa, jota noudattamalla kansalaisuutta eletään (Kalu, 2016, 59). Kansalaisuus, kuten muutkin määritelmät tai ihmisen roolit, kuten äiti, voivat ilmetä millä tahansa tavalla, joten niiden yhteinen käyttäminen ei ole enää mielekäästä (Kalu, 2016, 59). Postmoderni ihminen on siirtynyt pois yhteiskunnan kulttuurista ja sen vaikutuspiiristä. Vaikka postmoderni ihminen on edelleen jollain tavalla sidoksissa kulttuuriin, niin kulttuurin osana olemisen sijaan hän on enemmänkin kulttuurin mielivaltainen käyttäjä (Dunn, 1998, 66). Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että yhteiskunnassa on edelleenkin samanlaiset sosiaaliset identiteetit käytössä, kuten sukupuoli tai rotu, mutta ne kuuluvat nykyään markkinoitavien ja myytävänä olevien identiteettien joukkoon (Dunn, 1998, 70). Muutos modernismista postmodernismiin on antanut tilaa myös täysin uusille sosiaalisille rooleille, mikä on näkyvässä sukupuolten lisääntyvässä kirjossa (Inglehart, 2010, 224). Näistä uusista ja vanhoista rooleista ihminen saa valita miellyttävimmät, ja elää niitä haluamallaan tavalla. Oman lähiympäristön tarjoamien identifikaatiomahdollisuuksien lisäksi ihmisille on television välityksellä tarjolla valmiiksi pakattuja identiteettejä muun muassa julkisuuden henkilöiden muodossa, jotka ovat kaukana ihmisen omasta yhteiskunnasta ja sosiaalisesta kontekstista (Dunn, 1998, 74–76). Globaali internet ja televisio tarjoavat identiteettimalleja, joita oma sosiaalinen ympäristö ei tarjoa, ja näin laajentavat identiteetin mahdollisuuksia (Dunn, 1998, 74–76). Postmodernismissä identiteettien kirjo ja niiden mahdollisuudet ovat valtavia.

Kuluttamisen ympärille keskittyneet identiteetit ja roolit ovat kuitenkin epävakaita (Dunn, 1998, 67). Vaikka markkinoidut identiteetit vaikuttavat siltä, että ihmiselle on tarjolla lukematon määrä erilaisia identiteettejä ja identifioitumisen mahdollisuuksia, niin jatkuva identiteettien ostaminen tekee prosessista pirstaloituneen (Dunn, 1998, 71). Kuluttamisen ympärille keskittyvät yhteisöt eivät tarjoa samanlaista vakaata ja pysyvämpää perustaa identiteetille, kuin perinteisen yhteisön tarjoamat sosiaaliset ryhmittymät (Dunn, 1998, 79–80). Toisaalta vakaus ei ole postmodernismissä edes tavoiteltua. Dunn (1998, 71) kuitenkin varoittaa, että ihmiset ovat alttiita kaikille uusille trendeille, ja pahimmassa tapauksessa yksilö voi kadottaa itsensä prosessiin.

Identiteetin muodostamisen ongelman lisäksi kuluttaminen on tullut vastaukseksi myös postmodernin ideologian jättämään arvotyhjiöön sekä yhteiskunnassa, että yksilötasolla (Dunn, 1998, 113). Postmoderni tulkinta ihmisestä vapauttaa ihmisen kaikenlaisista moraalisisista ja eettisistä vaatimuksista (Bauman 1992, xxii). Postmodernismissä arvojen ja moraalin tärkeys ovat ihmisen itsensä päätettävissä (Forghani ym., 2015, 102). Puolimatkan (2011, 71–72) mukaan naturalistisen arvokäsityksen valossa kaikki arvoja määrittävät rakenteet näyttäytyvät vain mielivaltaisilta keksinnöiltä, jotka kahlitsevat ihmistä ja rajoittavat hänen luovuuttaan. Kaikenlaiset sosiaaliset normit ja määrätyt käyttäytymissäännöt ovat vain esteenä postmodernistiselle äärimmäisen vapauden tavoittelulle, joten ne on postmodernismissä kyseenalaistettu ja hajotettu. Postmoderni ihminen saa siis muodostaa oman arvomaailmansa, kulttuuristen vaikutteiden tai velvoitteiden ulkopuolella. Jonkun kulttuurin tai uskonnon omaksumisen sijaan arvoja saa etsiä vapaasti muualta, ja niitä voi myös ostaa. Postmodernissa yhteiskunnassa ihmisille mainostetaan erilaisia tuotteita, joita markkinointitiimit ovat yhdistäneet valmiiksi tietynlaiseen elämäntapaan ja sosiaaliseen ryhmään (Sarup, 1996, 125). Tuotteiden kuluttaminen on tapa luoda oma arvomaailma ja identiteettiä, ja liittää oma identiteetti osaksi kyseisen ryhmän identiteettiä. Ihmisen ostamat ja omaksumat identiteetit viestivät muille, millainen on kyseisen ihmisen arvomaailma ja mihin sosiaalisiin ryhmiin hän identifioituu (Gudorf, 1998, 301). Kuluttamisen kautta ihminen voi myös arvioida muiden identiteettejä (Sarup, 1996, 105).

4.5 Millaisen pohjan juutalaiskristillinen ihmiskäsitys antaa kasvatukselle?

Kahdessa ensimmäisessä kysymyksessä on kuvailtu Juutalaiskristillisen ideologian tarjoamaa maailmankuvaa ja ihmiskäsitystä, sekä ihmisen identiteettiä. Juutalaiskristilliseen oppiin pohjautuva kasvatusta perustuu näihin samoihin käsityksiin ja saa suuntaviivansa niistä. Kristillinen kasvatusta voidaan käsittää juutalaiskristillisyyden keskeisten oppien välittämiseksi, mutta sillä voidaan myös tarkoittaa tiettyihin arvoihin ja periaatteisiin pohjautuvaa kasvatusta. Näistä tulkinnoista jälkimmäinen on se, mitä tässä kuvaillaan. Kuten juutalaiskristillistä maailmankuvaa ja ihmiskuvaa, niin myös kristillistä kasvatusta ei voi erottaa täysin Raamatun periaatteista (Arthur, 2013, 62). Raamatussa ei tehdä eroa yksityisen ja yhteisöllisen elämän väliltä, jolloin kasvatuksessa ja koulutuksessa ei ole tätä erotusta, vaan juutalaiskristilliset arvot näkyvät niissäkin.

4.5.1 Juutalaiskristillisen kasvatuksen tarkoitus

Yksi tärkeä juutalaiskristillisen kasvatuksen peruseriaate ja lähtökohta on totuuden olemassaolo. Jumalan pysyvän luonteen vuoksi Juutalaiskristillinen maailmankuva tunnustaa totuuden olemassaolon, ja sen muuttumattoman luonteen. Fenneman (2010, 32) mukaan tieto ymmärretään Jumalan luoman maailman tutkimiseksi ja sen kuvailemiseksi. Juutalaiskristillisessä ajatustavassa on siis olemassa objektiivista tietoa ja totuuksia, joita voidaan välittää tulevalle sukupolvelle. Kasvatukseen kuitenkin sisältyy muutakin, kuin faktojen opettamista. Sullivanin (2015, 136) mukaan kristillisen kasvatuksen päämäärät eivät poikkea suuressa määrin perinteisen kasvatuksen päämääristä. Hän jatkaa, että yksilöstä, eli subjektista, täytyy kasvattaa kyseenalaistava, tutkiva ja ajatteleva yksilö (Sullivan, 2015, 136). Kasvatukseen kuuluu lisäksi myös ymmärryksen lisääminen siitä, millainen on moraalinen elämä ja millaiset ovat moraaliset ihmissuhteet, eli toisin sanoen arvokasvatusta (Arthur, 2021, 3). Uskonnollinen kasvatusta, tässä tapauksessa juutalaiskristillinen kasvatusta, kuitenkin eroaa ei-uskonnollisesta kasvatuksesta jo lähtökohdiltaan, sillä siinä on tarkka moraalikäsitelmä, joka toimii ohjenuorana kaikessa (Arthur, 2021, 3). Se onkin ehkä suurin eroavaisuus, joka erottaa juutalaiskristillisen

kasvatuksen tavallisesta kasvatuksesta, sillä kasvatusta on sidoksissa uskontoon, eikä niitä voi erottaa toisistaan. Juutalaiskristillisessä kasvatuksessa kuvaillaan kasvatusprosessin tarkoitusta Jeesuksen kaltaiseksi kasvamisella (pyhitys), ja se ymmärretään Imago Dei -käsitteen kautta (Sullivan, 2015, 134). Juutalaiskristillisyydessä uskotaan, että ihminen on jo syntyessään saanut Jumalan kuvan, mutta ihmisen täytyy kehittyä koko potentiaaliinsa kasvatusprosessin avulla (Sullivan, 2015, 134). Ihmisen olemassaolon tarkoituksena on Jumalan kuvan ilmentäminen, ja kasvatusprosessi on siihen päämäärään tähtäävä (Puolimatka, 2011, 15). Ihmisen kehittymisellä Jumalan kuvan kaltaiseksi tarkoitetaan niiden hyvien ominaisuuksien kehittämistä, joista Raamatussa kerrotaan. Raamatussa tavoiteltavat hyveet ovat listattuina muun muassa Uuden Testamentin kirjeissä (Arthur, 2021, 84). Nämä hyveet, kuten rakkaus, nöyryys ja kärsivällisyys, antavat selkeän suunnan kasvatukselle, sekä päämäärän, jota kohti ihminen voi orientoitua. Lisäksi Vanhan Testamentin kertomukset ja Jeesuksen vertaukset toimivat moraalisisina esimerkkeinä ja ohjenuorina. Kasvatuksessa on oltava jokin eettinen ihanne tai visio ihmisestä, jota kohti pyritään (Arthur, 2013 63). Ilman sellaista kasvatuksella ei ole selkeää päämäärää tai edes suuntaa, mitä kohti mennä (Puolimatka, 2011, 40). Juutalaiskristillinen maailmankuva tarjoaa selkeän ja muuttumattoman arvomaailman, mikä toimii kasvatuksen eettisenä pohjana, ja kasvatuksen päämääränä. Jokaisen lapsen uskotaan olevan ohjauksen tarpeessa, jotta hän oppisi erottamaan hyvän ja pahan, ja oppisi toimimaan moraalisesti oikein elämässä (Fennema, 2010, 27). Puolimatkan mukaan moraalinen hyvyys on ehdoton velvoite jokaiselle, joka on Jumalan kuvaksi luotu (Puolimatka, 2011, 15). Kristillisessä pedagogiikassa uskotaan jokaisen olevan Jumalan kuva, joten jokaista kasvatettavaa ohjataan kohti moraalista hyvyttä, ja pyritään kasvattamaan yksilöstä arvotietoinen ihminen.

4.5.2 Arvosidonnainen kasvatusta

Kuten jo alussa mainittiin, niin kristillinen kasvatusta ei ole pelkästään Raamatullisen sisällön välittämistä, vaan se on myös tapa toimia ja opettaa (Green, 2015, 305). Jokainen opettaja tai kasvattaja tekee jatkuvasti arvopäätelmiä työssään, ja hänen

toimintansa on niihin arvoihin sidottua (Arthur, 2013, 62). Kasvatustapaan ja opetustapaan vaikuttavat henkilön uskomukset siitä, mikä on ihminen (Green, 2015, 305). Juutalaiskristillinen pedagogiikka perustuu ihmisen ymmärtämiseen kristillisten oppien mukaisesti (Green, 2015, 309). Näin ollen opetuksen lähtökohtana ovat kristilliset arvot, joiden mukaan kasvattaja työssään toimii (Green, 2015, 305). Kristillisessä kasvatuksessa lähtökohtien lisäksi myös moraalisen kehityksen tavoitteet perustuvat Raamatun oppeihin. Kristillisen pedagogiikan tavoitteena kuuluisi olla Raamatun näyttämien eettisten päämäärien välittäminen kasvatettavalle ja niihin orientoiminen (Green, 2015, 309). Kristillisessä kasvatuksessa siis ohjataan yksilöä moraalisen kasvun tiellä noudattaen samaa moraalikäsitystä kasvatustyössä. Kristillinen kasvatusta on Arthurin mukaan joksikin tulemista hyveellisen elämän kautta (Arthur, 2021, 2). Tavoitteena on siis yksilön kasvu moraaliseksi subjektiksi ja omaksi itsekseen hyveellisen kasvatustavan ja moraalisen toiminnan kautta.

Vaikka kristillisessä kasvatuksessa jokaista yksilöä kehitetään melko samansuuntaisesti, niin se ei kuitenkaan tarkoita ihmisen kaavamaista kasvattamista tai ohjaamista (Puolimatka, 2011, 52). Juutalaiskristillinen perinne ei tarjoa muuttia, johon jokainen yksilö täytyisi sovittaa (Arthur, 2021, 2). Juutalaiskristillisyydessä ymmärretään jokaisen yksilön ainutlaatuisuus, sillä jokaisessa ihmisessä *Imago Dei* ilmenee yksilöllisellä tavalla (Puolimatka, 2011, 52). Puolimatkan mukaan eettiset arvot ja yhteiskunnan jakamat normit ovat yksilöllisyyden edellytys (Puolimatka, 2011, 74). Samanlaisen arvomaailman omaksuminen ei siis poista ihmisen yksilöllisyyttä tai tee kaikista robotteja, vaan sallii yksilön luovuuden ilmaisun vakaassa ympäristössä. Juutalaiskristillisessä maailmankuvassa arvot tunnustetaan osaksi todellisuutta, eikä niiltä voi välttyä (Puolimatka, 2011, 52). Tiettyjen arvojen tunnustaminen ja niiden omaksuminen ainakin pääpiirteisesti helpottaa ihmisten yhteistä elämää (Purjo, 2014, 44). Yhteisiin arvoihin nojaava käytös on tarpeen, kun ollaan tekemisissä ihmisten kanssa sekä omassa yhteisössä että maailmanlaajuisesti (McCalman & Fisher, 2012, 206). Puolimatkan (2011, 95) mukaan mitä kauemmaksi moraalisten periaatteiden noudattamisesta poiketaan yhteiskunnassa, sitä enemmän ihmiset alkavat polkea toistensa oikeuksia. Yhtenäinen moraalikäsitys ja sen mukainen elämä tuo siis vakautta yhteiskuntaan ja auttaa järjestyksen ylläpitämisessä.

4.6 Millaisen pohjan postmoderni ihmiskäsitys antaa kasvatukselle?

Edellä on kuvailtu, miten postmodernismi uudistaa käsitystä ihmisestä ja ihmisen identiteetistä. Se haastaa yhteiskunnan perinteisiä auktoriteetteja ja raameja, ja pyrkii uudistamaan ihmisten kokonaisvaltaista näkemystä maailmasta. Postmodernismi myös asettuu perinteistä universaalia tiedon määritelmää vastaan, ja nostaa subjektiivisen kokemuksen suurempaan arvoon (Aronowitz & Giroux, 1991, 58). Nämä uudistuksiin pyrkivät ajatukset aiheuttavat väistämättä muutoksia yhteiskunnan eri osa-alueilla, sillä uutta radikaalia ajatusmaailmaa ei voi yhdistää perinteiseen yhteiskunnan rakenteeseen. Kasvatusta voidaan pitää yhtenä tehokkaimmista tavoista sitoa uusi sukupolvi osaksi yhteiskuntaa, ja opettaa sille yhteiskunnan vallitseva maailmankuva ja arvopohja. Yksilötasolla, yhteiskuntaan ja yhteisöön integroituminen on perinteisesti käsitetty myös tärkeäksi osaksi ihmisen identiteetin muodostusta (Cote, 2018, 49). Postmodernismissa yhteisiin raameihin pakottaminen nähdään kuitenkin ihmistä ja ihmisen luovuutta kahlitsevana ja rajoittavana tekijänä (Forghani ym., 2015, 102). Näin ollen postmodernin mielentilan omaksuminen tarkoittaa myös koulutuksen ja kasvatuksen tarkoitusten uudelleenmäärittämistä, ja koko yhteiskunnan uudenlaista järjestäytymistä (Aronowitz & Giroux, 1991, 58). Mikäli yhteiskunta on omaksunut uudenlaisen ihmiskuvan, niin kasvatuksen täytyy uudistua sen mukaiseksi, sillä vanhat kasvatus- ja koulutusperiaatteet eivät sovi yhteen uuden, postmodernin yksilön kanssa.

4.6.1 Postmodernin kasvatuksen tarkoitus

Postmoderni maailmankuva asettuu perinteistä kasvatuksen ja koulutuksen tarkoitusta vastaan, ja rohkaisee kasvattajia kyseenalaistamaan modernismin ihanteita kasvatuksessa (Aronowitz & Giroux, 1991, 81). Postmodernin ajattelutavan mukaan nykyinen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä on yksilöä rajoittava (Forghani ym., 2015, 102). Sen tavoitteena on enemmänkin yksilön mukauttaminen johonkin jo olemassa olevaan, sen sijaan että yksilöllä olisi itsellään valta päättää, mihin haluaa uskoa, ja mitä omaksua. Postmodernismin idea kasvatuksesta perustuu postmodernismin kantaviin periaatteisiin, eli konstruktivismiin ja relativismiin. Kasvatuksen pitäisi postmodernismissa olla enemmänkin uudistamiseen pyrkivä, sen sijaan, että se toistaisi vanhoja tapoja ja menetelmiä (Forghani ym., 2015, 102). Sen pitäisi opettaa uusia

sukupolvia olemaan aktiivisia agentteja, ja uudistamaan maailmaa, eikä vain mukautumaan jo olemassa oleviin raameihin (Forghani ym., 2015, 102). Yksilöllisyyttä korostavassa maailmankuvassa samanlaisiin tapoihin tai normeihin kasvattaminen ei ole järkevää, sillä yksilöiden pitäisi pystyä ilmaisemaan itseään vapaasti. Ihmisillä voi toki olla samanlaisia yhteiskunnallisia rooleja, mutta heillä on itse valta päättää, miten he niitä elävät (Simon, 1996, 6). Kasvatuksen tulisi siis tehdä uudesta sukupolvesta muutoksen kehittäjiä, eikä valmiiseen yhteiskuntaan mukautujia (Forghani ym., 2015, 103). Postmoderni ajatusmaailma rohkaiseekin subjektiivisuuden korostamiseen, ja omien vastauksien etsimiseen, sen sijaan että omaksuttaisiin valmiita vastauksia. Omien käsitysten muodostamisen painottamiseen vaikuttaa suuresti postmodernin maailmankuvan mukainen käsitys tiedosta ja tiedon määritelmästä. Tieto ei ole postmodernismissä vakiintunutta tai universaalia, vaan jokaisen itse löydettävissä ja konstruoitavissa (Forghani ym., 2015, 99). Tiedon määritelmän muuttuessa myös koulutuksen ja kasvatuksen täytyy muuttua, sillä niitä ei voi enää perustaa universaalien tiedon välittämiseen (Long, 2013, 16). Painotuksen pitäisi siis olla tiedon kriittisessä tarkastelussa, ja tiedon subjektiivisessa konstruoimisessa.

4.6.2 Postmoderni arvokasvatus

Kasvatuksen tietoperustan lisäksi myös kasvatuksen arvosidonnaisuus on kyseenalaistettu. Perinteisesti kasvatuksessa välitetään uudelle sukupolvelle yhteiskunnan arvomaailmaa ja moraalikäsitystä (Värri, 2004, 28–29). Postmodernismissä kuitenkin korostetaan subjektiivisia käsityksiä myös siitä, mikä on hyvää ja pahaa, ja miten elämää kuuluisi elää (Aronowitz & Giroux, 1991, 80). Objektiivisina pidetyillä arvoilla tai moraalisisilla periaatteilla ei ole sijaa, sillä kaikki suodattuu yksilön subjektiivisen linssin läpi (Griffin, 1989, 16). Ilman arvoperustaa eri maailmankuvien tai moraalisten näkemyksien painottaminen on turhaa, sillä niillä kaikilla on sama painoarvo (Griffin, 1989, 20). Lisäksi postmodernismin näkemys ihmisestä joko moraalisesti hyvänä tai neutraalina olentona vaikuttaa siihen, ettei moraalikasvatusta pidetä välttämättömänä (Fennema, 2010, 27). Moraalikasvatukselle ei siis ole minkäänlaista perustaa postmodernismissä (Forghani ym., 2015, 102). Kasvatuksesta kuuluisi poistaa tiettyyn arvomaailmaan ja moraaliseen muottiin

kasvattaminen, sillä se kaventaisi yksilön vapautta muodostaa itse oma moraalikäsitteensä. Postmodernismissä kasvatettavaa kuuluisi ohjeistaa arvovalinnoissa niin, ettei kasvattaja itse pakota mitään arvomaailmaa kasvatettavalle (Hill, 2013, 36). Arvojen vapaavalintaisuus tarkoittaa kuitenkin myös sitä, ettei kasvatukselle ole mitään selkeää perustaa eikä suuntaa, joiden mukaan toimia ja joiden perusteella kasvattaja voisi valita kasvatuseriaatteensa. Postmodernismissä ei ole yhtä yhtenäistä tapaa toimia kasvatettavan tai kasvattajan roolissa, vaan näitä rooleja eletään eri tavoin. Postmodernia kasvatusta määrittääkin hajanaisuus, pirstaloituneisuus ja subjektiivisuus. Postmodernismin vaikutukset näkyvät myös yksilön valinnan mahdollisuuksien lisääntymisessä (Cote, 2018, 17–19). Yksilöllä on mahdollisuus, ja myös velvollisuus, päättää yhä enenevässä määrin kaikesta, mikä koskee hänen elämäänsä (Cote, 2018, 19). Yksilön päätäntävalta hänen omasta elämästään on Coten (2018, 17–18) mukaan suurempi kuin koskaan ennen historiassa. Kun yksilön päätösvalta koskien hänen elämäänsä kasvaa, niin yhteiskunnan ja yhteisön vaikutus pienenee, sillä yksilön ei ole pakko omaksua ympäristön tarjoamat vastaukset, vaan hän voi valita toisin (Cote, 2018, 24; Dunn, 1998, 10).

4.6.3 Sukupuolikasvatus

Yksi postmodernismin suurimmista muutoksista, eli sukupuolen kaksijakoisuuden hylkääminen, vaikuttaa luonnollisesti myös kasvatukseen. Muutos sukupuolikysymyksessä on jo näkyvillä länsimaissa. Perinteinen patriarkaalinen yhteiskuntajärjestys on haastettu ja naisen asema yhteiskunnassa on muuttunut (Nemoianu, 2010, 14). Lisäksi perinteinen sukupuolijako on haastettu, ja sukupuolten kirjoja on alettu tutkia (Gudorf, 1998, 295). Näiden valossa tiettyyn sukupuolinormiin kasvattaminen ei ole enää suotavaa, vaan valinnanvapauden täytyy ulottua myös sukupuoleen. Fordin mukaan sukupuolen liukuvuus ja moninaisuus on postmodernismin yksi radikaaleimmista muutoksista (Ford, 2020, 308). Maailma kuitenkin muuttuu hitaasti, ja globalisoituneessa yhteiskunnassa ihmiset elävät erilaisten arvomaailmojen ja uskomuksien keskellä. Gudorf varoittaakin erityisesti nuorten tilanteesta, sillä he elävät vanhojen ja uusien uskomuksien sekavassa rajapinnassa, jolloin oman

identiteetin muodostaminen ja itseksi kasvaminen voi olla erityisen vaikeaa (Gudorf, 1998, 298). Käytämme yhä sellaisia kategorioita kuin ”nainen” ja ”mies”, mutta samalla viestimme, ettei niitä ole olemassakaan (Gudorf, 1998, 298). Sukupuolen kaksijakoisuuden haastamisen lisäksi postmodernismi on saanut aikaan taistelua myös seksuaalietiikassa (Ford, 2020, 298). Postmodernismissä ihmisen kehon ajatellaan olevan ihmisen itseilmaisun väline, jota saa muuttaa ja käyttää omien halujen mukaisesti (Ford, 2020, 300). Juuri tällaisten haasteiden luovimisessa postmodernin kasvattajan täytyisi auttaa kasvatettavaa, tuomatta kuitenkaan esiin omaa arvomaailmaansa.

4.6.4 Kasvatus on jo muuttunut

Värrin (2004, 85) mukaan kasvatus on jo hieman kallistunut postmoderniin suuntaan, sillä kasvattajan asema on muuttunut. Kasvattajalla ei enää ole samanlaista auktoriteettia ja valtaa kasvatettavaan, mikä hänellä on joskus ollut (Värri, 2004, 85). Postmodernismi haastaa kaikkia auktoriteetteina pidettyjä, ja kyseenalaistaa heidän valtaansa. Näin ollen myös kasvattajan auktoriteetti ja rooli ei ole enää itsestään selvä, vaan siitä täytyy neuvotella uudestaan. Kasvattaja kohtaakin haasteen postmodernin äärimmäisen vapauden vaatimuksen ja itsenäisen subjektin kasvattamisen kanssa, sillä kasvatusprosessi pitäisi postmodernismissä erottaa tietystä arvopohjasta, jotta mitään maailmankuvaa tai moraalista katsomusta ei pakotettaisi kasvatettavalle, vaan opetus olisi arvoneutraalia. Postmoderni kasvatus painottaakin yksilöä ja yksilön omaa kehittymistä haluamaansa suuntaan kaiken muun yli. Yksilö on autonominen ja itseohjautuva yksilö, jolla on valta päättää oma kehityksen suuntansa.

5 POHDINTA

Tutkimuksessa tarkasteltiin juutalaiskristillisen ja postmodernin ideologian näkemyksiä maailmankuvasta ja ihmiskuvasta, sekä niiden päälle rakennetusta kasvatuksesta. Nämä kolme osa-aluetta ovat tärkeitä yksittäisen ihmisen kehitykselle, mutta myös ihmisten väliselle kanssakäymiselle ja koko yhteiskunnalle laajemmin. Erilaiset maailmankuvat tuottavat hyvin erilaisia yhteiskuntia ja erilaisia ihmisiä. Ideologioiden ja suurten narratiivien analysoiminen ja kritisoiminen on siis tärkeää, sillä elämme suoraan niiden vaikutuspiirin alaisina.

Lyhyenä tiivistelmänä muutoksista, Griffin (1989, 15) nimeää kolme suurempaa ihmisyydelle tärkeää asiaa, jotka ovat kokeneet muutoksen maailmankuvan vaihtuessa. Ensimmäisenä on siirtymä luoja-Jumalasta postmodernismin puoltamaan naturalistiseen käsitykseen siitä, ettei ole olemassa mitään ylempää voimaa. Toisena on ihmisen aseman muuttuminen ihmiskunnan kruunusta samantasoiseksi muun luomakunnan kanssa. Kolmantena muutoksena on käsitys maanpäällisestä elämästä, joka ennen ymmärrettiin merkitykselliseksi, sillä sitä seurasi ikuinen elämä joko taivaassa tai helvetissä. Nykyään tulevaan elämään on lakattu uskomasta, ja nykyhetki on ainoa, millä on väliä. Näihin kolmeen isompaan muutoksen sisältyvät seuraavissa kappaleissa esitellyt eroavaisuudet juutalaiskristillisen ja postmodernin maailmankuvan välillä. Eroavaisuuksia on varmasti enemmänkin, mutta tähän on sisällytetty maailmankuvien eroavaisuudet, joilla on suurempi vaikutus ihmiskäsityksen ja kasvatuksen kannalta.

Siirtymää juutalaiskristillisestä maailmankuvasta postmoderniin voisi kuvailla siirtymäksi varmuudesta epävarmuuteen. Inglehart (2010, 222–223) nimeää yhdeksi muutoksen syyksi elämän vakauden. Hän jatkaa, että postmodernit arvot ovat epätavallisia maissa, joissa elämä on epävarmuuden sävyttämää, kun taas vakaissa maissa postmodernit yksilöllisyyttä korostavat arvot ovat tavallisempia (Inglehart, 2010, 222–223). Taloudellisesti vakaissa ja varmoissa yhteiskunnissa myös uskonnon tarve on

vähentynyt, sillä ihmisten ei enää tarvitse uskoa korkeampaan voimaan ja saada lohdutusta ajatuksesta, että viimeistään tuonpuoleisessa paha saa palkkansa (Inglehart, 2010, 224). Varmuus luo turvallisuutta yhteiskuntaan ja tasapainoa ihmisen elämään, mutta toisaalta voidaan argumentoida, että vasta epävarmuudessa piilee todellinen mahdollisuus ihmisen koko potentiaalin tutkimiseen. Vakaat olot siis näyttävät johtavan kokeilunhaluisuuteen ja epävakauden tutkimiseen, ja epävakaas puolestaan ulkoisten rakenteiden pysyvyyden tarpeeseen. Seuraaviin kappaleisiin on koottuna tarkemmin näiden kahden maailmankuvien eroavaisuudet, sekä kysymyksiä ja ongelmia, joita niiden väittämistä on noussut lähdekirjallisuudessa. Tulokset ja pohdinta, sekä lähdekirjallisuudesta nousseet kysymykset joka aihealueesta on kirjoitettu peräkkäin, aihe kerrallaan, sillä niin on jokaista erillistä aihetta ja tulosta mielekkäämpi lähestyä. Lopuksi pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

5.1 Usko yhteen suureen narratiiviin

Tutkimuksen perusteella yksi suurimmista eroavaisuuksista postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden välillä on käsitys maailman suurista narratiiveista. Voidaan argumentoida, että sekä postmoderni että juutalaiskristillinen ideologia ovat suuria narratiiveja, jotka selittävät maailmaa ja pitävät sisällään suuren kirjon totuuksia. Postmodernistit kuitenkin hylkäävät idean postmodernismista suurena narratiivina, tai ylipäätään yhden suuren selitysmallin olemassaolosta, ja korostavat jokaisen yksilön henkilökohtaisen narratiivin tärkeyttä. Usko suuren narratiivin olemassaoloon asettaa ihmisen syntymästään saakka tiettyyn kontekstiin, jossa pätevät tietyt lait ja arvot. Juutalaiskristillisyydessä ihminen voi valita olla noudattamatta näitä arvoja, tai uskomatta perimmäiseen totuuteen, mutta perimmäinen totuus pysyvine arvoineen on siitä huolimatta olemassa. Suuret narratiivit antavat elämälle rakenteen, mutta myös raamit, joita ei voi poistaa. Esimerkiksi Jumalan lain tai Jumalan asettamien arvojen ajatellaan olevan pysyviä, huolimatta ajasta ja paikasta, tai ihmisen tahdosta. Postmodernismille tämä on ongelma, sillä konstruktivistinen ajattelutapa ei salli totuuksia tai absoluutteja. Postmodernismissa hylätään suurten narratiivien olemassaolon mahdollisuus, ja pyritään vapautumaan ulkopuolisista vaikutteista yksilön elämään. Yksilö on asetettu oman narratiivinsa luojaksi, jolloin ihmisen päätettäväksi jää

kaikki se, mitä suuret narratiivit ennen kuvailivat. Ihminen itse on postmodernismissä oman maailmankuvansa luoja, kun taas juutalaiskristillisessä ideologiassa maailmankuva säilyy samanlaisena ajasta ja paikasta riippumatta. Ihmisen näkökulma ja perusta muun maailman tulkintaan on näissä kahdessa maailmankatsomuksessa lähtökohdiltaan hyvin erilainen, ja tämä perustavanlaatuinen ero vaikuttaa pohjana seuraavissa eroavaisuuksissa.

5.2 Subjektiiiset vai objektiiviset arvot?

Suuren narratiivin omaksuminen tai hylkääminen tarkoittaa myös sen keskeisten osa-alueiden hylkäämistä tai hyväksymistä. Yksi näistä tärkeimmistä osa-alueista on moraalikäsite ja arvomaailma yleensäkin. Juutalaiskristillisessä maailmankuvassa uskotaan objektiivisiin arvoihin, jotka ovat osana Jumalan luomaa maailmanjärjestystä. Jumala on kaiken, myös moraalin, ikuinen ja muuttumaton lähde (Ford, 2020, 302–303). Usko pysyviin arvoihin ja tuonpuoleiseen saa aikaan myös sen, että uskotaan ihmisen elämällä ja valinnoilla olevan ikuinen vaikutus (Griffin, 1989, 15). Juutalaiskristillisessä maailmankuvassa jokaisen ihmisen elämällä ja teoilla on merkitystä, jolloin jokaista ihmistä pyritään myös ohjaamaan näiden arvojen mukaisesti. Tietynlaisen, Raamatusta löytyvän arvomaailman mukainen eläminen on juutalaiskristillisyydessä hyvän ja merkityksellisen elämän edellytys. Myös Purjon mukaan elämälle ja päivittäiselle toiminnalle voi löytää merkitystä vain universaaleista arvoista (2014, 64).

Postmodernistinen maailmankuva puolestaan kieltää kaiken yliluonnollisen olemassaolon, jolloin moraalille tai arvoille ei ole olemassa mitään ylempää olentoa, joka ne sanelisi (Ford, 2020, 302–303). Ihminen on postmodernismissä vapaa kaikista ylemmistä auktoriteeteista, eikä näin ollen ole vastuussa kenellekään omista teoistaan (Griffin, 1989, 15). Postmodernismissä ihminen saa luoda itse oman arvomaailman ja moraalikäsitteen. Hän voi myös halutessaan muuttaa käsityksiään, sillä onhan vain luonnollista, että ihmisen elämän edetessä hänen käsityksensä asioista muuttuvat tai päivittyvät.

Jännite yhteisen moraalin ja arvomaailman omaksumisen välillä, sekä ihmisen oman moraalikäsitteen ja arvomaailman välillä on jokaisen ihmisen kohdalla olemassa. Kasvatuksessa tämä kysymys on keskeinen, sillä jos kasvatusta on yhteiseen yhteiskuntaan

sozialisoitumista, niin kenen puoltaman moraalikäsitteen mukaan uusi sukupolvi kuuluu kasvattaa? Juutalaiskristillisyyden puoltamalla selkeillä ja pysyvillä arvoilla on puolensa tässä asiassa, sillä voidaan argumentoida, että selkeän arvomaailman opettaminen uudelle sukupolvelle on helpompaa, koska sama universaali arvomaailma toistuu niin kouluissa, kuin muissakin yhteisön ja yhteiskunnan instituutioissa. Toisaalta ylhäältäpäin annetut arvot eivät välttämättä sovi jokaisen ajatusmaailmaan. Juutalaiskristilliset arvot saattavat olla monelle liian rajoittavia ja epäsopivia heidän kulttuuriinsa ja arvomaailmaansa, jolloin arvopluralistinen ajatus tapa nähdään luonnollisesti tähän ratkaisuna. Postmodernismissä jokainen ihminen saa itse muodostaa arvomaailmansa ja elää sen mukaisesti. Postmodernilla ihmisellä on vapaus valita arvonsa, mutta myös vastuu toimintansa seurauksista. Sosiologi Zygmunt Bauman varoittaa postmodernismin "eettisestä paradoksista", eli ideologian moraalikäsitteestä ja sen tuomasta ongelmasta sanoessaan, että postmodernismi antaa yksilölle täyden moraalisen valinnan ja vastuun, mutta samalla poistaa kaikenlaisen avun ja ohjauksen saamisen mahdollisuuden (Bauman, 1992, xxii). Ihminen siis jää yksin jatkuvasti lisääntyvien moraalisten valintojen kanssa, joiden väitetään olevan suhteellisia ja täysin saman arvoisia, mutta jotka kuitenkin tuovat mukanaan jopa vakaviakin seurauksia, joista yksilö joutuu vastaamaan yksin. Valinta subjektiivisten tai objektiivisten arvojen välillä aiheuttaa myös seurauksia elämän merkityksellisyyden löytämisessä. Ihminen joutuu itse postmodernismissä navigoimaan arvopluralistisen maailman läpi, ja etsimään itse merkitystä omalle elämälleen. Postmodernismissä merkitystä saa hakea mistä vain, mutta juuri siinä piileekin haaste, sillä kaikki ihmiset eivät suoriudu tästä.

5.3 Ihmiskäsityksen ja identiteetin tulkinnat

Postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden tarjoamat ihmiskuvat ovat tässä tutkimuksessa esiteltyjen lähteiden valossa toistensa vastakohtia. Kärjistettynä voidaan sanoa, että juutalaiskristillinen oppi alkaa identiteetistä, ja postmodernismi puolestaan hajottaa identiteetin. Juutalaiskristillinen näkemys lähtee liikkeelle Jumalan luomistyöstä ja kuvailee Raamatun ensimmäisistä sivuista lähtien Jumalan ajatuksia ihmistä ja ihmiskuntaa varten. Jumalan asettamat raamit ja tarkoitus ihmiskunnalle ovat

näkyvissä Raamatun kertomuksissa, ja niitä luetaan edelleen, kun halutaan saada ohjausta elämään (Young, 1997, 248). Juutalaiskristillisessä opissa pidetään yhä kiinni näistä rajoista, ja kunnioitetaan Jumalan tahtoa ihmiskuntaa kohtaan. Kristilliseen oppiin uskovat luottavat siihen, että Jumalan asettamien rajojen ja raamien mukaan eläminen tuo elämälle siunauksen. Kasvatus pyritään rakentamaan Raamatun oppien päälle, ja ihmisen oman identiteetin muodostumista tuetaan Raamatun mukaiseen suuntaan.

Postmodernismi puolestaan lähtee liikkeelle rajojen purkamisesta. Se asettaa kyseenalaiseksi vanhat käsitykset ihmisestä ja identiteetistä (Mykulanynets, 2019, 43). Rajojen purkaminen on ollut jopa systemaattista, jolloin on yksitellen rikottu kaikki vanhat mielikuvat ja rajoitukset koskien ihmiskuvaa ja ihmisen identiteettiä. Postmodernismi kuvailee ihmistä, joka on täysin vapaa kaikista auktoriteeteista, vaatimuksista ja normeista, ja joka niiden mukaan elämisen sijaan saisi itse kehittää itseään haluamaansa suuntaan. Postmodernismissä identiteetti on liukuva, muuttuva ja epävakaa ja täysin ihmisen itsensä muovattavissa. Postmoderni käsitys ihmisestä alati muuttuvana konstruktiona johtuu ihmisen ytimen kieltämisestä (Mykulanynets, 2019, 51). Postmodernismin ja juutalaiskristillisyyden eroavaisuudet ihmiskuvassa ja ihmisen identiteetistä kiteytyvät niiden mielipiteeseen ihmisyyden ytimestä, eli essentialismista. Juutalaiskristillinen ihmiskuva perustuu Raamatussa esiintyvään Imago Dei käsitykseen, joka kuvailee ihmisyyden muuttumatonta ydinolemusta. Juutalaiskristillisyydessä jokaisen uskotaan olevan luotu Jumalan kuvan mukaiseksi olennoiksi. Imago Dei -käsitys asettaa ihmisen erityisasemaan muuhun luomakuntaan nähden, sillä muille luoduille ei suotu samanlaista kunniaa. Postmodernismissä ihminen on naturalistisen prosessin tulos, samoin kuin kaikki muukin olemassa oleva. Ihmisellä ei ole suunnittelijaa, eikä näin ollen ole myöskään ylemmän voiman sanelemaa suunnitelmaa ihmisen elämälle. Ihminen on postmodernismissä oman elämänsä luoja, jolla on korkein päätösvalta omasta elämästään. Postmoderni ihminen on äärimmäisen vapaa, ja vapaus ulottuu myös identiteetin muodostamiseen. Ihminen saa muodostaa identiteettiään vapaasti, muokata sitä haluamallaan tavalla, ja vaihtaa sen toiseen, mikäli vanha ei ole enää sopiva. Essentialistinen ajatus identiteetin tai ihmisyyden pysyvistä ytimistä ei sovi yhteen postmodernin konstruktivistisen ajattelutavan kanssa (Layton, 2012, 25). Postmodernia identiteettiä kritisoidaan siitä, että se hylkää yhden identiteetin peruspilareista, eli stabiiliuden (Maslova ym., 2021, 2754). Vapauden tarpeesta

huolimatta, Gudorf (1998, 299) huomauttaa, että ihmisillä on silti psykologinen ja fyysinen rajojen ja turvallisten rakenteiden tarve. Epästabiili identiteetti johtaa myös epästabiiliin yhteiskuntaan (Maslova ym., 2021, 2754). Voidaan kuitenkin argumentoida, että postmodernismiin kohdistuva kritiikki on lähtöisin vanhoista ajatusmalleista, joiden toimivuus, tai toimimattomuus, tuli ilmi viime vuosisadan verisissä sodissa. Onko siis argumenteilla identiteetin stabiiliuden tarpeesta painoarvoa?

5.4 Sukupuolikäsitykset ja identiteetti

Postmodernin liukuvan ja muuttuvan identiteettikäsityksen vaikutukset ovat jo näkyvissä länsimaisissa yhteiskunnissa. Useasta lähteestä tuli esiin, kuinka postmodernismin yksi suurimmista aikaansaannoksista oli kahden sukupuolen olemassaolon kyseenalaistaminen (Nemoianu, 2010, 14; Ford, 2020, 308). Sukupuolet ovat yksi niistä yhteiskunnan peruskategorioista, joiden kautta olemme tottuneet ajattelemaan kaikkea muuta. Juutalaiskristillinen ihmiskuva antaa yksiselitteisen vastauksen sukupuolikysymyksestä viitatessaan Raamattuun ja luomiskertomukseen. Raamatussa Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi, ja tämä on ollut kyseisen maailmankuvan vakiintunut käsitys pitkään. Postmodernismissä sukupuoli ei ole niin yksiselitteinen. Pysyvää sukupuolijakaumaa pidetään sortavana (Layton, 2012, vii). Ihmisellä on postmodernismissä äärimmäinen vapaus ilmaista itseään sellaisin tavoin, jotka parhaiten kuvastavat kyseistä yksilöä ja hänen syvintä olemustaan. Sukupuolta voidaan pitää yhtenä itseilmaisun keinoista. Postmodernismin sukupuolten kirjon alle mahtuvat sellaiset ihmiset, jotka eivät koe sopeutuvansa perinteiseen kaksijakoiseen sukupuolinormiin, vaan kokevat olevansa jotain siltä väliltä, tai myös jotain aivan muuta (Gudorf, 1998, 298). Postmodernismi juhlistaa identiteettien moninaisuutta ja leikkisää tutkimista. Ihmisen ei ole pakko sitoutua rajalliseen sukupuolikäsitykseen koko elämänsä ajaksi, sillä, toisin kuin juutalaiskristillisen opin, tai modernin ajan tieteiden mukaan, ihmisessä ei ole mitään pysyvää.

Postmodernismin antama vapaus identiteetin valitsemiseen ja sen mielivaltaiseen muuttamiseen voi olla kuitenkin tuhoisaa yksilölle (Maslova ym., 2021, 2761). Yhä yksilökeskeisemmässä maailmassa identiteetin muodostaminen jää yksittäisen ihmisen vastuulle, eikä yhteisön tuella ole enää samanlaista painoarvoa identiteettiprosessiin

(Dunn, 1998, 10). Vapaa ja muuttuva identiteetti sisältää paljon potentiaalia, mutta se voi myös tuhoutua täysin (Maslova ym., 2021, 2758). Coten (2019, 155) mukaan hetkellinen hämmennys koskien omaa identiteettiä on normaalia aikuisuuteen siirryttäessä, mutta tavoitteena on kuitenkin jonkinlaisen vakaan identiteetin muodostaminen, huolimatta hetkellisestä sekaannuksesta. Postmoderni liukuva ja alati muuttuva identiteetti ei voi saavuttaa vakaata tilaa, sillä se ei kuulu identiteetin luonteeseen.

Postmodernismissa oman identiteetin löytämisen helpottamiseksi identiteettiprosessi on siirtynyt kaupalliselle kentälle, ja identiteetistä on tullut ostettavaa kulutustavaraa (Dunn, 1998, 69). Kaupalliset yhtiöt liittävät valmiiksi suunniteltuja identiteettejä osaksi tuotteita, ja tarjoavat näitä tuotteita asiakkailleen kulutettavaksi. Dunnin mukaan nykypäivän ihminen määrittääkin itsensä kulutustottumustensa kautta (Dunn, 1998, 67). Vastaako kuitenkaan kulutukselle perustuva identiteetti ihmisen todellista minää, ja voiko ihminen todellakin ilmaista omaa minäänsä korporaation suunnittelemien tuotteiden ja identiteettien kautta?

Dunnin mukaan sekä juutalaiskristillisyyden puoltama essentialismi, että postmodernismin konstruktionismi tuovat identiteettikysymykseen oman tärkeän näkemyksensä, eivätkä poissulje toisiaan (Dunn, 1998, 40). Hänen mukaansa kysymykset identiteetistä eivät ole yksinkertaisia joko tai kysymyksiä, eli eivät redusoidu essentialismiin, mutta eivät myöskään totaaliseen konstruktivismiin. Identiteetissä täytyisi ottaa huomioon sekä biologiset faktat, että ympäröivät sosiaaliset rakenteet. Thompson (2004, 3) muotoilee postmodernismin haasteen osuvasti sanoessaan, että lopulta todellisuus vie voiton, eikä AIDSia voi dekonstruoida olemattomaksi. Meillä siis on ympärillämme muuttumaton todellisuus, jota ei voi konstruoida, dekonstruoida tai rekonstruoida mielihalujemme mukaisesti, vaan elämme ja muodostamme identiteettimme sen tarjoamissa puitteissa. Identiteetin sosiaalinen puoli on kuitenkin jatkuvasti muuttuva, sillä sosiaalinen ympäristömmekin muuttuu. Länsimaissa sosiaalinen ympäristö on muuttunut yhä monikulttuurisemmaksi. Vapaampaa ihmiskäsitystä puoltavat argumentoivatkin, että nykypäivän monikulttuurisessa maailmassa postmodernismin kaltainen ideologia sallisi jokaisen muodostaa oma ihmiskuvansa vapaasti, ilman esimerkiksi juutalaiskristillisen ihmiskuvan antamia rajoitteita. Mutta missä menee identiteetin vapauden raja?

5.5 *Muuttunut kasvatus*

Huolimatta siitä, mikä maailmankuva on vallalla, niin kasvatuksella tavoitellaan aina ihanneihmistä. Jotta voidaan määritellä ihanneihminen, täytyy maailmankuvan ja arvojen olla selvillä, sillä ilman niitä, kasvatuksella ei ole syytä eikä päämäärää. Maailmankuva, ihmiskuva ja arvot vaikuttavat kasvatukseen joka osa-alueeseen. Juutalaiskristillinen ja postmoderni ideologia antavat toisilleen täysin vastakohtaisen maailmankuvan, ihmiskuvan ja arvomaailman, ja näin ollen myös niiden lähestymistapa kasvatukseen eroaa suuresti.

Juutalaiskristillisen maailmankuvan mukainen kasvatus tähtää ihmisen kokonaisvaltaiseen kehittymiseen juutalaiskristillisen opin näyttämällä tiellä. Sen näkemys kasvatuksesta on kolmiosainen: subjektiivinen, objektiivinen ja transendentti (Fennema, 2012, 35). Kasvatuksessa tarkoituksena on siis kehittää ihmisen suhdetta itseensä, hänen suhdettaan ympäröivään maailmaan sekä suhdettaan Jumalaan. Kristinuskoon kuuluvat väittävät Raamatun mukaisen maailmankuvan olevan se suurin narratiivi, jonka kautta muita narratiiveja arvotetaan (Fennema, 2010, 24-25). Kristillinen kasvatus tarjoaa näin ollen yksilölle kokonaisvaltaisen tavan tulkita maailmaa, ihmistä ja omaa itseään. Postmodernismi asettuu vastustamaan tällaista näkemystä maailmasta, ja kieltää absoluuttisten totuuksien tai minkä tahansa metanarratiivin olemassaolon. Postmodernistisessä maailmankuvassa painotetaan vain subjektiivista puolta, ja mennään jopa niinkin pitkälle, että hylätään kaikkien objektiivisten totuuksien tai faktojen olemassaolo. Postmodernismissä kielletään myös minkään korkeamman voiman tai ylikuulon olemassaolon mahdollisuus, jolloin Fenneman (2012, 31) mukaan ainoa yhtymäkohta juutalaiskristillisessä ja postmodernissa kasvatuksessa on subjektiivisen tiedon olemassaolon tunnustaminen. Postmoderni ja juutalaiskristillinen käsitys kasvatuksesta eroavat siis jo lähtökohdiltaan. Juutalaiskristillisyydessä jokainen ihminen kasvatetaan katsomaan maailmaa tietynlaisten linssien läpi, kun taas postmodernissa maailmankuvassa jokaisella yksilöllä on omanlaiset, subjektiiviset linssit. Maailmankuvien eroavaisuudet eivät lopu siihen, vaan niiden maailmankatsomukselliset eroavaisuudet heijastuvat moneen kasvatuksen osa-alueeseen, joita avataan seuraavissa kappaleissa enemmän.

5.5.1 Vanha vai uusi oppilas?

Kuten jo edellä on mainittu, niin postmodernin ja juutalaiskristillisen maailmankuvan näkemykset ihmisestä eroavat toisistaan. Tämä heijastuu myös koulumaailmaan ja kasvatukseen. Fenneman (2012, 27) mukaan kristinuskon ja postmodernismin näkemys oppilaista on erilainen: postmodernismissä ajatellaan oppilaiden olevan joko moraalisesti hyviä tai neutraaleja, kun taas kristinuskon näkemyksen mukaan oppilaat ovat syntyessään pahoja ja tarvitsevat moraalista kasvatusta. Postmodernismissä jokaisen täytyy itse muodostaa oma arvomaailmansa, ja elää omien arvojensa mukaisesti. Juutalaiskristillisessä maailmankuvassa puolestaan Imago Dei opin ja ihmisen erityislaatuisuuden vuoksi jokaisen ihmisen uskotaan olevan velvoitettu kehittämään itseään moraalisesti hyvään suuntaan. Juutalaiskristillisellä kasvatuksella on selkeä arvomaailma, jota sekä kasvattaja että kasvatettava voivat noudattaa, ja kasvatuksessa tähdätäänkin ihmisen moraaliseen kehitykseen.

Molemmista näkemyksistä löytyy lähdetekstien perusteella kritiikin aiheita. Juutalaiskristillistä kasvatusta voidaan kritisoida siitä, ettei sitä voi erottaa kristillisestä teologiasta (Arthur, 2021, 6). Vaikka se jakaa samat päämäärät kuin kasvatus muutenkin, eli pyrkii yksilön kehittämiseen kohti kyseenalaistavaa, tutkivaa ja ajattelevaa yksilöä, niin koko kasvatuksen prosessi on juutalaiskristillisen ideologian sisällä, ja sitä katsotaan teologisten linssien läpi. Juutalaiskristillisen kasvatustoiminnan perimmäisenä tarkoituksena on Jumalan kuvan ilmentäminen (Fennema, 2012, 33). Greenin (2015, 309–310) mukaan tässä onkin juutalaiskristillisen kasvatuksen ja koulutuksen haaste, sillä mihin oppiin tai käytäntöön voidaan vetää raja? Kaikki eivät suostu kyseisen kasvatuksen alaiseksi, sillä maailma on täynnä erilaisia uskomuksia ja kulttuureja.

Postmodernissa kasvatuksessa on myös oma haasteensa. Postmodernismissä kasvatettavaa kehoitetaan itse muodostamaan oma moraalikäsitelmänsä, sillä objektiivista moraalikäsitelmää ei ole. Carr (1998a, 13) huomauttaa, että jos ei ole objektiivisia totuuksia mistään asiasta, vaan kaikki on sosiaalista konstruktia, niin mitä painoarvoa tai hyötyä on sellaisella opetuksella ja kasvatuksella, jotka tähtäävät hyveiden omaksumiseen ja tiedon oppimiseen? Entä millainen vaikutus opetukseen on sillä, että opettaja ei jaa samanlaista moraalikäsitelmää oppilaiden kanssa? Postmodernismissä yhteisiä pelisääntöjä on mahdotonta luoda, sillä yksilön

subjektiivinen näkemys on ensisijainen kaikessa, myös moraalissa. Näin ollen minkäänlainen ulkoinen velvoite tietynlaiseen moraaliseen käyttäytymiseen on postmodernismissä vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Värri (2004, 81) nostaa esiin toisenkin postmodernin kasvatuksen haasteen mainitessaan, että lapset voivat itse valita omat kasvukriteerinsä, sillä objektiivisia kriteerejä ei ole. Hän jatkaa sanomalla, että kasvatuksen perusta ei ole tämän seurauksena missään pohdituissa arvoperusteissa, ja kasvattajasta tulee enemmänkin lapsen miellyttämiseen pyrkivä aikuinen (Värri, 2004, 81).

Aronowitzin ja Giroux:n (1991, 59) mukaan opetusta ei voi järjestää valitsemalla uuden tai vanhan tavan väliltä, vaan on valittava jonkinlainen keskitie. Hillin (2013, 36) mukaan koulujärjestelmän olisi pakko auttaa yksilöitä tulemaan vastuullisiksi arvovalinnoissaan nykyajan arvopluralistisessa maailmassa. Mutta miten määritellään vastuullisuus? Postmodernismi onnistuu siinä, että se opettaa ihmiset kyseenalaistamaan kaikkea. Olemassa oleviin arvoihin sopeutuminen mitään kyseenalaistamatta on huonoa, ja jotta ihminen voisi toimia aidosti yksilönä, niin hänen kuuluisikin kyseenalaistaa kaikkea. Mutta onko meillä kuitenkin tarvetta perustaa koulutus tietynlaisten sääntöjen päälle, jotta säilytettäisiin kasvatuksen ja koulutuksen monipuolisuus, ja saataisiin jonkinlaiset säännöt yhteisiin kohtaamisiin? Pelkkään postmodernismiin nojaamalla ei voida perustella joidenkin tekojen hyvyttä tai pahuutta. Cooper (1998, 45-46) tuo hyvin esiin postmodernin kasvattajan ongelman pohtiessaan, miten lapsille voisi opettaa että natsismi on väärin, ja perustella se postmodernismilla. Myös muista lähteistä nousi esiin huoli siitä, että miten preferensseihin pohjautuvasta moraalikäsitelmästä voidaan saada minkäänlaista järjestystä aikaan koulutustoiminnassa (Forghani ym. 2015, 104). Jotta voitaisiin vaatia moraalista käyttäytymistä, niin täytyy olettaa moraalisen totuuden olemassaolon. Myös moraalien opettaminen vaatii objektiivisen moraalikäsitelmän, mikä on haastettu postmodernistien toimesta (Carr, 1998b, 114-115). Postmodernismin radikaali väite merkityksien subjektiivisuudesta aiheuttaa opetukselle myös toisenlaisia ongelmia. Värri (2004, 91) mukaan kasvatusta ei ole mahdollista ilman osapuolten yhteisiä merkityksiä. Hän jatkaa, että yhteiset merkitykset ovat mahdollisia vain, mikäli kasvattajan ja kasvatettavan merkityshorisontit kohtaavat ja tietyltä osin yhtyvät. Postmodernismissä jokainen katsoo ja käsittää maailmaa omien subjektiivisten linssien

läpi. Yhteisten merkityksien löytäminen on postmodernismissä hyvin vaikeaa, mikä tekee myös toisen ihmisen ymmärtämisestä vaikeaa, ellei mahdotonta.

5.5.2 Kasvatuksen ja opetuksen aineisto

Postmodernismin ja juutalaiskristillisen maailmankuvan eroavaisuudet heijastuvat myös tietoon, ja näin ollen opetuksen sisältöön. Kristinuskossa Jumala on luonut maailman, joten tiedon tuottaminen on maailman tutkimista (Fennema, 2010, 32). Maailmasta voidaan saada objektiivinen kuva, sillä maailmassa on pysyviä, Jumalan luomia rakenteita. Objektiivisen tiedon tunnustaminen sallii myös tiedon ja sen omaksumisen mittaamisen. Erilaiset kokeet ja osaamisen testaaminen ovatkin perinteisen kasvatuksen ja koulutuksen yksi tärkeä osa.

Postmodernismissä puolestaan tieto on subjektiivinen asia, joka rakentuu ihmisessä sisäisen prosessin kautta (Fennema, 2010, 32–33). Korkein arvo minkä jokin väittäjä voi postmodernismissä saada, on spekulatio (Carr, 2013, 9). Näin ollen postmodernismissä joudutaan hylkäämään perinteinen, tietoon ja sen välittämiseen nojaava kasvatustapa, ja ohjaamaan kasvatustoimintaa enemmänkin subjektin omien ajatusprosessien kehittämisen suuntaan. Tiedon ja totuuden välittämisen sijaan postmodernismissä painotetaan kriittisyyttä, kyseenalaistamista ja uudistamista (Aronowitz & Giroux, 1991, 81–82). Postmodernin kasvatuksen tavoitteena onkin kehittää yksilöstä kriittinen muutoksen agentti, joka toimisi aktiivisesti omaa ympäristöään uudistavana voimana (Forghani ym., 2015, 102.)

Tässä tuleekin Hillin (2013, 36) mukaan postmodernin kasvatuksen haaste: miten saadaan kasvatettavista itsenäisiä, aktiivisia ja kyseenalaistavia ihmisiä, ilman että kasvattajan tai koulun arvomaailma tulee opetuksessa esiin. Monesta lähteestä on noussut esiin väittäjä, että kaikki toiminta on arvosidonnaista. Kasvatustavan lisäksi myös opetusmateriaali voi välittää tietynlaisia arvoja joko tiedostetusti tai tiedostamatta (Peterson, 2013, 73-74). Onko siis mahdollista olla koulutuksen kautta indoktrinoimatta ketään mihinkään tiettyyn ajatusmaailmaan? Lähteistä ei noussut esiin ratkaisua siihen, miten postmoderni kasvatustapa kuuluisi organisoida, jotta opetus olisi täysin arvoneutraalia. Lisäksi, jos nojaututtaisiin pelkästään tiedon konstruktivistiseen

määritelmään, niin kaikenlainen mittaaminen ja testaaminen olisi kasvatuksessa ja koulutuksessa turhaa (Long, 2013, 16). Postmodernismissä prosessia pidetäänkin tärkeämpänä kuin lopputulosta (Fennema, 2010, 34). Konstruktivistisessä ajattelutavassa opetuksen sisältö tai sen standardoitu omaksuminen on toissijaista, sillä sitä tärkeämpää on yksilön oma tiedon konstruoimisen prosessi (Fennema, 2010, 33). Postmodernistinen maailmankuva ja ihmiskuva asettavatkin haasteen koulutuksen ja kasvatuksen organisoimiselle, sillä kokeet ja tiedon oppimisen testaaminen ovat olleet myös länsimaisen kasvatuksen kulmakivenä jo pitkään.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tavoitteena oli toimia johdantona juutalaiskristillisen ja postmodernin ideologian käsityksiin ihmisestä ja kyseisten käsitysten merkityksestä kasvatukseen. Tutkimusmenetelmänä oli narratiivinen kirjallisuuskatsaus, mikä mahdollistaa monen eri lähteen kokoamisen yhteen yhden aihepiirin ympärille. Tämä onkin yksi narratiivisen menetelmän vahvuuksista, sillä eri vuosikymmeniltä ja eri aloilta peräisin olevat lähteet voidaan saada vuoropuheluun keskenään, kun lähteitä tarkastellaan jonkun tietyn tutkimuskysymyksen kautta. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa voidaan tarkastella monesta näkökulmasta aiheita, joihin on olemassa useira erilaisia mielipiteitä (Ferrari, 2015, 230). Narratiivinen menetelmä toimii siis hyvin, kun halutaan koota tietoa ja näkemyksiä monenlaisista lähteistä. Kuitenkin tähän työhön käytetyt lähteet ovat rajalliset, jolloin niiden perusteella tehty kirjallisuuskatsaus ei voi saavuttaa laajaa kokonaiskuvaa aiheesta. Tutkimuksessa syvennyttiin kahteen maailmankuvaan, kolmen kysymyksen kautta. Molemmista maailmankuvista tuotetaan jatkuvasti uusia tekstejä, jotka toisivat tutkimukseen loputtomasti uudenlaisia näkökulmia. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena kuitenkin on kuvailla jotain olemassa olevaa ilmiötä, uuden tiedon tuottamisen sijaan (Ferrari, 2015, 230). Tutkimuksen tavoitteena oli toimia pohdintaan herättelevänä teoksena, ja herätellä lukijaa ymmärtämään, miten maailmankuvien analysoiminen ja kritisoiminen on tärkeää, ja tähän tutkimukseen sisällytetty aineisto oli riittävän laaja siihen. Aiheen käsittely kolmen kysymyksen kautta helpottaa maailmankuvien näkemyksien keskeistä vuoropuhelua ja osaltaan tarjoaa

myös katsauksen siihen, miten maailmankuvalla on kerroksia, jotka rakentuvat toistensa päälle.

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus mahdollistaa lähteiden valikoitumisen ilman ennalta määrättyä tapaa (Ferrari, 2015, 230–231). Tutkimukseen valittiin lähteet relevanssin perusteella, eli siihen sisällytettiin tekstejä, joissa tämän tutkimuksen keskeiset käsitteet olivat keskiössä. Tutkimuksen ulkopuolelle rajautuivat sellaiset lähteet, joissa sivuttiin aihepiirejä, mutta niitä ei tarkasteltu laajemmin. Tässä tutkija joutuu käyttämään omaa harkintaansa. Maailmankuva ja ihmiskäsitys ovat aiheina sellaisia, jotka ulottuvat elämän jokaiselle osa-alueelle, joten niitä sivutaan monenlaisissa teksteissä. Osa teksteistä eivät ole kuitenkaan tämän tutkimuksen rajatun aiheen kannalta olennaisia. Tutkimuksen ulkopuolelle jäi myös joukko lähteitä, jotka kuvauksen perusteella osuvat tämän tutkimuksen aihepiiriin ytimeen, mutta joista ei kuitenkaan ollut saatavilla englanninkielistä, tai kirjoittajalle ymmärrettävällä kielellä olevaa versiota. Ferrarin (2015, 321) mukaan narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa ei lähteiden valikoitumiseen välttämättä tarvitse ilmoittaa erillistä syytä, jolloin tutkimus on altis subjektiivisuudelle. Lisäksi narratiivista kirjallisuuskatsausta tehdessä ei voida olla varmoja siitä, että kaikki olennainen materiaali on sisällytetty tutkimukseen (Sarkar & Bhatia, 2021, 170). Toisaalta Greenin ym. (2006, 103) mukaan katsauksen tarkoitus on aikaansaada pohdintaa lukijassa, ja koota laajan määrän tietoa helposti luettavaan muotoon. Sen avulla ei ole tarkoitus tuottaa uutta tietoa, vaan syntetisoida jo olemassa olevaa tietoa (Ferrari, 2016, 230). Mielestäni tässä tavoitteessa tutkimus onnistui. Lähteistä nousi pohdintaa herätteleviä vastauksia melko tasapuolisesti kaikkiin kolmeen kysymykseen. Lähdeteksteistä tuli ilmi myös tutkimusaiheen monipuolisuus ja erilaisten näkökulmien määrä, mitä jokaisen kysymyksen kohdalla nousi.

Tutkimuksessa myös sivuttiin monia pienempiä aihealueita, kuten koulutuksen materiaalia, sukupuolikasvatusta tai opettajan toiminnan arvoperustaa, jotka osaltaan ansaitisivat tarkempaa tutkimista. Avoimia kysymyksiä ja jatkotutkimuksen aiheita on monia, ja osa edellä mainituista aiheista onkin nyt erityisesti pinnalla julkisessa keskustelussa. Tulevaisuudessa voitaisi tutkia Baumanin mainitsemaa postmodernismin eettistä paradoksia, sillä se tuo erityisen haasteen yksilölle, mutta myös yksilöä auttaville. Jos ihmisellä on täysi vastuu omasta itsestään, eikä kukaan voi ymmärtää hänen omia subjektiivisia kokemuksiaan, niin miten häntä voidaan auttaa? Caputo ym.

(2015, 645) mainitsevat tästä esimerkkinä kouluissa toimivat sosiaalityön elimet, jotka vastaavat oppilaiden hyvinvoinnista. Postmodernismissä yksilön subjektiivisella kokemuksella ja omalla päätösvalalla on kaikki painoarvo, jolloin ulkopuolisen ihmisen ei ole edes mahdollista ohjata tai auttaa ihmistä, joka esimerkiksi tuskailee identiteetin muodostamisen ongelmien kanssa. Eri maailmankuvat tuovat mukanaan haasteita kohtaamistilanteissa, eikä näihin haasteisiin ole välttämättä tarjolla ratkaisuja. Edellä mainitussa esimerkissä kyse on kuitenkin ihmisen elämästä ja sen laadusta, jolloin aihealueena tämä on lisätutkimusten ja pohdinnan arvoinen. Toisena tärkeänä jatkotutkimusaiheena voidaan pitää opetusmateriaalin arvosidonnaisuutta. Nykypäivän yhä monikulttuurisemmassa maailmassa maailmankuvien kohtaaminen on arkipäivää. Kenellä on monikulttuurisessa yhteiskunnassa valta päättää, mitä opetusmateriaalia käytetään? Pitääkö vaihtoehtoisia materiaaleja olla tarjolla, ja kuinka paljon? Eri maailmankuvien ymmärtäminen auttaa meitä toimimaan kulttuurisesti moninaistuvammassa yhteiskunnassa, ja sen tarjoamien haasteiden kohtaamisessa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli myös valottaa sitä, miten tärkeää on oman maailmankuvan pohtiminen. Yhtäkään maailmankuvaa ei kuuluisi omaksua ilman sen perusteellista pohtimista. Kuitenkin, kuten Sire (2015, 20) toteaa, niin melko usein ihmisen maailmankuva on pääosin tiedostamaton, ja koostuu keskenään epäkoherenteista osista, joita pidetään itsestään selvinä, ja joita ei kyseenalaisteta. Maailmankuvan lisäksi myös ihmiskuvamme on usein puutteellinen ja hajanaisesti muodostettu (Purjo, 2014, 14). Tämän työn tarkoituksena on ollut herättää pohdintaa maailmankuvan ja ihmiskäsityksen merkityksistä jokapäiväiseen elämäämme ja erityisesti kasvatukseen, ja osoittaa, että lähes kaiken toiminnan pohjalla on jonkinlainen maailmankuva, ihmiskäsitys ja arvomaailma, joiden mukaan toimitaan. Nämä käsitykset ovat pohdinnan arvoisia, sillä niillä on suuri vaikutus jokaisen ihmisen elämään. Maailmankuvien perusteellinen pohtiminen ja ymmärtäminen on yksi askel kohti edellä mainittujen ongelmien ratkaisua.

6 LÄHTEET

- Abbinnett, R. (2003). *Culture and Identity: Critical Theories*. SAGE Publications Ltd.
- Adibekian, A. (2017). The Structure of Human Being in Postmodern Philosophy. *WISDOM*, 8(1), 26-30.
<https://wisdomperiodical.com/index.php/wisdom/article/view/168>
- Aronowitz, S. & Giroux, H. A. (1991). *Postmodern education politics, culture, and social criticism*. University of Minnesota Press.
- Arthur, J. (2013). Some Reflections on Secular Values in Education. Teoksessa: James, A. & Terence, L. *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. (s. 62-70). Routledge.
- Arthur, J. (2021). *A Christian Education in the Virtues : Character Formation and Human Flourishing*. Routledge.
- Arthur, J. & Lovat, T. (2013). *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203387870>
- Augustine, D. C. (2016). Image, Spirit and Theosis: Imaging God in an Image-Distorting World. Teoksessa: Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (toim.), *The image of God in an image driven age: explorations in theological anthropology* (s. 173–188). IVP Academic.
- Barnes, P. L. (2013). Values and Phenomenology of Religion. Teoksessa: James, A & Terence, L. *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. (s. 17-27). Routledge.
- Bauman, Z. (1992). *Intimations of Postmodernity*. Routledge
- Biesta, G. (2015). What is Education For?: On Good Education, Teacher Judgement, and Educational Professionalism. *European Journal of Education*, 50(1), 75–87.
<https://doi.org/10.1111/ejed.12109>
- Blomberg, C. L. (2016). True Righteousness and Holiness: The Image of God in the New Testament. Teoksessa: Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (toim.), *The image of God in*

- an image driven age: explorations in theological anthropology (s. 66–87). IVP Academic.
- Breakwell, G. M. (2015). *Coping with threatened identities*. Psychology Press.
- Brown, Carol T., EdD. (2018). Naturalistic or biblical worldview of human development. *Journal of Alternative Medicine Research*, 10(2), 117–123.
- Brown, C. G. (2005). *Postmodernism for Historians*. (First edition.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315836102>
- Calhoun, D. H. (2012). Human Exceptionalism and the Imago Dei: The Tradition of Human Dignity. Teoksessa: S. Dilley & N. J. Palpant. *Human dignity in bioethics: From worldviews to the public square* (19-45). Taylor & Francis Group.
- Caputo, R. Epstein, W. Stoesz, D. & Thyer, B. (2015). Postmodernism: A dead End in Social Work Epistemology. *Journal of Social Work Education*, 51(4), 638-647. <https://doi.org/10.1080/10437797.2015.1076260>
- Carr, D. (2013). Religious meaning, practical reason and values. Teoksessa: James, A. & Terence, L. *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. (s. 5-15). Routledge.
- Carr, D. (1998a). *Education, Knowledge and Truth Beyond the Postmodern Impasse*. London: Routledge.
- Carr, D. (1998b). Moral Education and the Objectivity of Values. Teoksessa: D. Carr. *Education, Knowledge and Truth Beyond the Postmodern Impasse*. (s. 114–128). London: Routledge.
- Cobb Jr. J. B. (2002). *Postmodernism and Public Policy: Reframing Religion, Culture, Education, Sexuality, Class, Race, Politics, and the Economy*. State University of New York Press.
- Copan, P. A. (2012). A Protestant Perspective on Human Dignity. Teoksessa: S. Dilley & N. J. Palpant. *Human dignity in bioethics: From worldviews to the public square* (67-85). Taylor & Francis Group.
- Cooper, D. A. (1998). Interpretation, Construction and the 'Postmodern' Ethos. Teoksessa: D. Carr. *Education, Knowledge and Truth Beyond the Postmodern Impasse*. (s. 37–49). London: Routledge.
- Cote, J. E. (2019). *Youth Development in Identity Societies: Paradoxes of Purpose* (1st ed., Vol. 1). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429433856>

- DeGrazia, D. (2005). Human Identity and Bioethics. In Human identity and bioethics (pp. xi–xi). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511614484>
- Dembski, W. (2002). Naturalism and design. Teoksessa: W. L. Craig & J. P. Moreland. Naturalism: A Critical analysis (s.253-280). Routledge.
- Dilley, S & Palpant, N. J. (2012). Human Dignity in the Throes? : An Introduction to the Volume. Teoksessa: S. Dilley & N. J. Palpant. Human dignity in bioethics: From worldviews to the public square (3-18) Taylor & Francis Group.
- Duminica, R. (2014). The Relationship Between the Law, Legal Norm, Legal Order and Normativity in Postmodern Society. Postmodern Openings Vol. 5 (3), 21-35.
- Dunn, R. G. (1998). Identity crises a social critique of postmodernity. University of Minnesota Press.
- Dyrness, W. A. (2016). Poised between life and death: The Imago Dei After Eden. Teoksessa: Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (toim.), The image of God in an image driven age: explorations in theological anthropology (s. 47–64). IVP Academic.
- Efron, S. E. & Ravid, R. (2018). Writing the Literature Review: A Practical Guide. Guilford Publications.
- Fennema, J. (2010). Constructivism: A Critique from a Biblical Worldview. Teoksessa: HeeKap, L. Faith-Based Education That Constructs: A Creative Dialogue between Constructivism and Faith-Based Education (s. 23–36). Wipf and Stock.
- Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literature reviews. Medical Writing (Leeds), 24(4), 230–235. <https://doi.org/10.1179/2047480615Z.000000000329>
- Fischer, R. K., & Graham, A. (2014). Postmodernism. Reference & User Services Quarterly, 54(1), 29–33.
- Fodor, J. (2017). A Naturalistic Worldview. Australian Humanist, 127, 12–15.
- Ford, M. S. (2020). By Whose Authority? Sexual Ethics, Postmodernism, and Orthodox Christianity. Christian Bioethics, 26(3), 298–324.
<https://academic.oup.com/cb/article/26/3/298/5908780>
- Forghani, N., Keshtiaray, N., & Yousefy, A. (2015). A Critical Examination of Postmodernism Based on Religious and Moral Values Education. International Education Studies, 8(9), 98–. <https://doi.org/10.5539/ies.v8n9p98>

- Franke, W. (2019). A Negative Theological Critique of Postmodern Identity Politics. *Religions* (Basel, Switzerland), 10(8), 488-. <https://doi.org/10.3390/rel10080488>
- Fromm, E. & Funk, R. (2013). *On being human*. Open Road Integrated Media.
- Gergen, K. (2009). *Relational being : beyond self and community*. Oxford University Press.
- Globus, G. G. (1995). *The Postmodern Brain*. Benjamins Pub Co: Amsterdam.
- Green, E. (2015). A Distinctively Christian Pedagogy. Teoksessa: Morris, A. B. & Shaw, J. *Re-imagining Christian education for the twenty-first century* (s. 300–315). Matthew James Publishing Ltd.
- Green, Johnson, C. D., & Adams, A. (2006). Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *Chiropractic Technique* (1989), 5(3), 101–117. [https://doi.org/10.1016/S0899-3467\(07\)60142-6](https://doi.org/10.1016/S0899-3467(07)60142-6)
- Griffin, D. R. (1989). *God and religion in the postmodern world : essays in postmodern theology*. State University of New York Press.
- Gudorf, C. (1998). Life without Anchors: Sex, Exchange, and Human Rights in a Postmodern World. *The Journal of Religious Ethics*, 26(2), 295–303.
- Hill, B. V. (2013). Do Values Depend on Religion? Teoksessa: James, A. & Terence, L. *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. (s. 28-41). Routledge.
- Heikkinen, H. L., & Huttunen, R. (2017). "Mitä järkeä?" : kasvatuksen tietoperusta ja rationaalisuus. Teoksessa: A. Toom, M. Rautiainen, J. Tähtinen & R. Ahtiainen (toim.), *Toiveet ja todellisuus: kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa* (s. 31-58). Suomen kasvatustieteellinen seura. *Kasvatusalan tutkimuksia*, 75.
- Ilica, A. (2013). The Postmodern`s Men Self-image. *Educația-Plus*, 9(2), 7–14.
- Inglehart, R. (2010). Globalization and Postmodern Values. *The Washington Quarterly*. Vol. 23 (1). 215-228.
- Jackson. P. W. (2012). *What is education?* University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/9780226389394>
- Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (2016). *The image of God in an image driven age: explorations in theological anthropology*. IVP Academic.
- Kalas, J. (2011). *Genesis*. Abingdon Pres.

- Kalu, N. K. (2016). *Citizenship: Identity, Institutions, and the Postmodern Challenge*. Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315538143>
- Kim, D., McCalman, D., & Fisher, D. (2012). The Sacred/Secular Divide and the Christian Worldview. *Journal of Business Ethics*, 109(2), 203–208.
<https://doi.org/10.1007/s10551-011-1119-z>
- Layton, L. (2012). *Who’s that girl? Who’s that boy? : clinical practice meets postmodern gender theory*. Routledge <https://doi.org/10.4324/9780203728093>
- Long, F. (2013). *Educating the postmodern child : the struggle for learning in a world of virtual realities*. Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781472552891>
- Maslova, E. (2019). Postmodern Identity: Creativity Or Falsification. 2138-2153.
<https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.12.04.287>
- Maslova, E. S. Polomoshnov, A. F. Gabibov, A. B. & Polomoshnov, P. A. (2021). Problems of the formation of youth changeable personal identity in postmodern conditions. *Journal of Community Psychology*, 49(7), 2753– 2763.
<https://doi.org/10.1002/jcop.22533>
- McDowell, C. (2016). “In the Image of God He Created Them”. *Teoksessa: Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (toim.), The image of God in an image driven age: explorations in theological anthropology (s. 29–46)*. IVP Academic.
- Moreland, J. P. & Craig, W. L. (2017). *Philosophical Foundations for a Christian Worldview*. (2nd edition). Downers Grove: InterVarsity Press.
- Morris, A. B. & Shaw, J. (2015). *Re-imagining Christian education for the twenty-first century*. Matthew James Publishing Ltd.
- Mostert, C. (2008). *Christian Identity as Baptismal Identity*. *Teoksessa: Van der Borght, E. Christian Identity (s. 51-65)*. BRILL
- Mykulanyets, L. M. (2019). Image of Human in the Postmodern Epoch. *Antropologini Vimiri Filosofs’kih Dosliden’*, 16, 43–54.
<https://doi.org/10.15802/ampr.v0i16.141904>
- Nemoianu, V. (2010). *Postmodernism & cultural identities conflicts and coexistence*. Catholic University of America Press.
- Ojakangas, M. (2002). Kasvatus ja politiikka. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, 3(2), 133-143.

- Pasnau, R. (2001). *Thomas Aquinas on Human Nature: A Philosophical Study of Summa Theologiae, 1a 75–89*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2014). Helsinki: Opetushallitus.
- Peterson, A. (2013). *An Introduction to Education and Values*. Teoksessa: James, A. & Terence, L. *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. (s.73-83). Routledge.
- Peterson, R. S. (2016). *The Imago Dei As Human Identity: A Theological Interpretation*. Vol. 14. Penn State University Press.
- Puolimatka, T. (2011). *Kasvatus, arvot ja tunteet (2. uud. p.)*. Helsinki: Suunta Kirjat.
- Purjo, T. (2013). *Mitä kasvatus voisi olla?* Teoksessa: Heini Lesojeff, Timo Purjo, Maria Tervahauta & Kalle Videnoja. *Kasvatus arvoihin – arvoa kasvatukseen*. (s.10–48) Helsinki: Non Fighting Generation ry.
- Purjo, T. (2014). *Arvot ovat ihmisen toiminnan perusta*. Tampere University Press.
- Rauhala, L. (2014). *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Gaudeamus. Print.
- Sarkar, S. & Bhatia, G. (2021). *Writing and appraising narrative reviews*. *Journal of Clinical and Scientific Research*, 10(3), 169–172.
https://doi.org/10.4103/jcsr.jcsr_1_21
- Sarup, M., & Raja, T. (1996). *Identity, Culture and the Postmodern World*. Edinburgh University Press.
- Siegel, H. (1998). *Knowledge, truth and education*. Teoksessa: D. Carr. *Education, Knowledge and Truth Beyond the Postmodern Impasse*. (s. 19–36). London: Routledge.
- Sim, S. (2011a). *The Routledge companion to postmodernism (3rd ed.)*. Routledge.
- Sim, S. (2011b). *Postmodernism and Philosophy*. Teoksessa: Stuart Sim. *The Routledge Companion to Postmodernism (3rd ed.)*. (s. 3–14). Routledge.
- Simon, W. (1996). *Postmodern sexualities*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203205815>.
- Sire, J. W. (2015). *Naming the elephant : worldview as a concept (Second edition.)*. IVP Academic.
- Sonessa, W. L. (2021). *Imago Dei and the Tensions of Ethnic Identity*. *Journal of Ecumenical Studies*, 56(1), N.PAG.

- Soskice, J. (2016). *The God of Creative Address: Creation, Christology and Ethics*. Teoksessa: Jones, B. F. & Barbeau, J. W. (toim.), *The image of God in an image driven age : explorations in theological anthropology* (s. 189–204). IVP Academic.
- Sullivan, J. (2015). *Christian Education and the Discernment of Vocation: From 'Whatever' to 'Amen'*. Teoksessa: Morris, A. B. & Shaw, J. *Re-imagining Christian education for the twenty-first century* (s. 122–138). Matthew James Publishing Ltd.
- Theron, P. (2008). *Devastating Grace: Justificatio Impii and I-dentity*. Teoksessa: Van der Borght, E. *Christian Identity* (s. 33-50). BRILL
- Thompson, W. (2004). *Postmodernism and History*. Palgrave Macmillan.
- Tucker, K. (1998). *Anthony Giddens and Modern Social Theory*. SAGE Publications Ltd.
- Vainio, O.P., (2014). *Imago Dei and human rationality*. *Zygon* 49(1), 121–134.
<https://doi.org/10.1111/zygo.12065>
- Van de Beek, A. (2008). *Christian Identity is Identity in Christ*. Teoksessa: Van der Borght, E. *Christian Identity* (s. 17-30). BRILL
- Van den Abbeele, G. (2011). *Postmodernism and Critican Theory*. Teoksessa: S. Sim. *The Routledge Companion to Postmodernism* (3rd ed.). (s. 15–24). Routledge.
- Van der Borght, E. (2008). *Christian Identity*. Brill.
- Vidal, C. (2008) *Wat is een wereldbeeld? (What is a worldview?)*. Teoksessa: H. Van Belle & J. Van der Veken (toim.) *Nieuwheid denken. De wetenschappen en het creatieve aspect van de werkelijkheid*. Acco, Leuven.
- Värri, V-M. (2004). *Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään: Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta*. Tampereen Yliopistopaino.
- Wojcik Radkowska, K. (2018). "Human Rights from the Perspective of Postmodern Thought. Some Aspects and Basic Considerations". *Deusto Journal of Human Rights*, (3), 125-42. <https://doi.org/10.18543/djhr-3-2018pp125-142>
- Wypych, B. (2013). *Descrimination, Democracy, and Postmodern Human Rights*. *Polish Political Science Yearbook Vol 42*. 163-184.
- Young, F. M. (1997). *Biblical exegesis and the formation of Christian culture*. Cambridge University Press.